

**CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATINDA
ÇOCUKLAR İÇİN HAZIRLANAN
ŞİİR ANTOLOJİLERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA
(1973-1998)**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı**

Yasemin MAKAL

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ali DONBAY

**Haziran 2007
DENİZLİ**

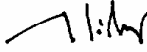
YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Türkçe Eğitimi...Anabilim DalıBilim Dalı öğrencisi..... Yasemin MAKAL.... tarafından.... Yard.Doç.Dr. Ali DONBAY....yönetiminde hazırlanan “.....Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Çocuklar İçin Hazırlanan Şiir Antolojileri Üzerinde Bir Araştırma (1973-1998)” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından27.06.2007.... tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

.....Prof. Dr. H. Ömer KARPUZ....

Jüri Başkanı

..Yard.Doç.Dr. Ali DONBAY...

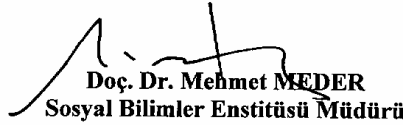
Jüri Üyesi (Danışman)

...Doç.Dr. Nurettin ÖZTÜRK...

Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 01.08.2007 tarih ve 1510/1 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Mehmet MEDER
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırılmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

İmza :
Öğrenci Adı Soyadı : Yasemin MAKAL

TEŐEKKÜR

Yüksek lisans eğitiminin her aşamasında kendilerinden yeni bilgiler öğrendiğim Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Başkanı, değerli hocam Prof. Dr. Önder GÖÇGÜN'e, tezimi hazırladığım süreç içerisinde sabrı ve ilgisiyle yanımda olan, çalışmayı tamamlama gücü ve azmini veren, tez danışmanım, Yard. Doç. Dr. Ali DONBAY'a, desteklerinden dolayı aileme -özellikle babama- sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İstanbul-2007

Yasemin MAKAL

ÖZET

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATINDA ÇOCUKLAR İÇİN HAZIRLANAN ŞİİR ANTOLOJİLERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA (1973-1998)

Makal, Yasemin
Yüksek Lisans Tezi, Türkçe Eğitimi ABD
Tez Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr. Ali DONBAY
Haziran 2007, 108 Sayfa

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı çocuklar için hazırlanmış ya da çocuğu konu edinen edebî eserler açısından oldukça zengindir. Hedef kitle olarak seçtiği çocukların duygu, düşünce ve hayâl dünyalarını, yetişkinlere göre daha çok göz önünde bulunduran bir bilgi alanı çocuk edebiyatını Türkçe eğitim-öğretimi açısından önemli kılan, bu edebî metinlerin çocukların ve öğrencilerin okuma-yazma-konuşma ve dinleme becerilerinin gelişimine büyük katkı sağlamasıdır.

Cumhuriyet döneminde Türk şiiriyle ilgili pek çok antoloji yayınlanmıştır. Bunlar arasında çocuklar için faydalı bulunan veya yalnızca çocuklar için yazılan şiirlerin derlendiği antolojiler de vardır. Öğrencilerin okuma alışkanlığını okul dışında da sürdürmelerine olanak sağlayan çocuk şiiri antolojileri, temel dil becerilerini geliştirmenin yanında, Türkçe duyarlılığını küçük yaşlarda kazandırmak bakımından da önemlidir.

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Çocuklar İçin Hazırlanan Şiir Antolojileri Üzerinde Bir Araştırma (1973-1998) adlı yüksek lisans tezimizde seçtiğimiz on şiiri antolojisi, içerik ve biçim bakımından incelenmiş, çocuk kitaplarında bulunması gereken temel özelliklere uygun olup olmadıkları ortaya konulmuştur. Antolojilere seçilen şiirlerin de Türkçe ders programında belirtilen hedef ve davranışlar açısından değerlendirmesi yapılmıştır. Tezimiz, Türkçe’de çocuk şiiri kavramı ve çocuk şiirleri antolojilerinin genel bir değerlendirmesi yapıldığı “Giriş” kısmı ile üç ayrı bölümden oluşmaktadır. I. Bölüm’de, çocuk şiirleri antolojilerinin içerik özellikleri, II. Bölüm’de ise, biçimsel özellikleri incelenmiştir. III. Bölüm’de ise antolojilerdeki şiirlerin Türkçe dersi hedef ve davranışları açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. Elde edilen bilgiler tezin “Sonuç” kısmında verilmiştir. “Kaynakça” kısmında ise, tezin konusu olan antolojiler ve hazırlık aşamasında yararlanılan bütün kitap ve makaleler sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, Çocuk Edebiyatı, Çocuk Şiiri Antolojisi, Türkçe Temel Dil Becerileri

ABSTRACT**A RESEARCH ABOUT POETRY ANTHOLOGIES DESIGNED FOR CHILDREN IN THE TURKISH LITERATURE OF REPUBLICAN PERIOD”
(1973-1998)**

Makal, Yasemin
M. Sc. Thesis in Turkish Education
Supervisor: Assist.. Prof. Dr. Ali DONBAY
June 2007, 108 Pages

Turkish Literature in the Republican period is quite extensive in terms of literary works, the subject matter of which is children or which are designed for children. Literature for Children is a knowledge field which takes the children’s feelings, idea and world of fantasy much more than the adults and takes the children as the target group and what makes it important is these literary works contribute on a large scale to the development of children’s and student’s reading-speaking and listening abilities.

In Republican period many anthologies about Turkish Poetry were published. Among these there are anthologies including the poems which are useful for children and written just for children. Anthologies of Children’s Poetry, which enables students to maintain their reading habits also outside the school, are crucial for gaining the Turkish sensitivity in younger ages besides developing the basic language abilities.

Ten poetry anthologies, which we have selected in our thesis “A research about Poetry Anthologies Designed for Children in the Turkish Literature of Republican Period” , have been carefully studied in terms of content and form and demonstrated that they are appropriate to the basic features to be found in children’s books. Poems selected for Anthologies have been evaluated on account of the aims and behaviors determined in the curriculum. Our thesis consists of three parts with an introduction section which includes a general evaluation about concept of Children’s Poetry in Turkish language and anthologies of Children’s Poetry. In the first part content features and in the second part formal features of Anthologies of Children’s Poetry have been studied. In the third part, the poems in the anthologies have been evaluated in terms of aims and behaviors of Turkish lesson. Gathered information is given in the “Conclusion” part. In the “Source” part, anthologies, which create the subject matter of the thesis, and all the books and articles used in the preparation process are collocated.

Key Words: Turkish Literature in the Republican Period , Literature for Children, Anthology of Children’s Poetry, Turkish Basic Language Abilities.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar DİZİNİ.....	ix
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
GİRİŞ.....	1
MATERYAL ve METOT.....	6

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK ŞİİRLERİ ANTOLOJİLERİNİN İÇERİK ÖZELLİKLERİ

1.1. ŞÜKRÜ ELÇİN, ÇOCUKLARIMIZA ŞİİRLER (1974)	
1.1.1 Yazar/Hazırlayan.....	7
1.1.2. İçeriği.....	7
1.1.3 Şiir Türleri.....	13
1.1.4. Konu ve Tema	13
1.1.5. Nazım Şekli,Vezin,Kafiye	15
1.1.6. Dil ve Üslup	17
1.1.7. İmla ve Noktalama	18
1.2. ORHAN URAL, ŞİİRLERDE ÇOCUK (1979)	
1.2.1. Yazar/Hazırlayan.....	18
1.2.2. İçeriği.....	19
1.2.3 Şiir Türleri.....	22
1.2.4. Konu ve Tema.....	22
1.2.5. Nazım Şekli,Vezin,Kafiye.....	24
1.2.6. Dil ve Üslup.....	25
1.2.7. İmla ve Noktalama.....	26
1.3. ŞAHİNKAYA DİL, ÇOCUKLARA ATATÜRK ŞİİRLERİ (1983)	
1.3.1. Yazar/Hazırlayan.....	26
1.3.2. İçeriği.....	27
1.3.3. Şiir Türleri.....	28
1.3.4. Konu ve Tema.....	28

1.3.5. Nazım Şekli,Vezin,Kafiye.....	28
1.3.6. Dil ve Üslup.....	29
1.3.7. İmla ve Noktalama.....	29
1.4. MUSTAFA RUHİ ŞİRİN, KAF DAĞINDAKİ UÇURTMA (1987)	
1.4.1. Yazar/Hazırlayan.....	30
1.4.2. İçeriği.....	30
1.4.3. Şiir Türleri.....	32
1.4.4. Konu ve Tema.....	32
1.4.5. Nazım Şekli,Vezin,Kafiye.....	33
1.4.6. Dil ve Üslup.....	34
1.4.7. İmla ve Noktalama.....	34
1.5. BAHATTİN KARAKOÇ-HÜSEYİN ÖZBAY-MUSTAFA TATÇI, ŞİİR BURCUNDA ÇOCUK (1993)	
1.5.1. Yazar/Hazırlayan.....	35
1.5.2. İçeriği.....	36
1.5.3. Şiir Türleri.....	40
1.5.4. Konu ve Tema.....	40
1.5.5. Nazım Şekli,Vezin,Kafiye.....	42
1.5.6. Dil ve Üslup.....	42
1.5.7. İmla ve Noktalama.....	43
1.6. MEMET FUAT, TÜRK YAZININDAN SEÇİLMİŞ ÇOCUKLAR İÇİN ŞİİRLER (1993)	
1.6.1. Yazar/Hazırlayan.....	43
1.6.2. İçeriği.....	44
1.6.3. Şiir Türleri.....	46
1.6.4. Konu ve Tema.....	46
1.6.5. Nazım Şekli,Vezin,Kafiye.....	47
1.6.6. Dil ve Üslup.....	47
1.6.7. İmla ve Noktalama.....	48
1.7. ENVER ERCAN, 20. YÜZYILDA ÇOCUKLARA ŞİİRLER (1994)	
1.7.1. Yazar/Hazırlayan.....	48
1.7.2. İçeriği.....	49
1.7.3. Şiir Türleri.....	51
1.7.4. Konu ve Tema.....	51

1.7.5. Nazım Şekli,Vezin,Kafiye.....	52
1.7.6. Dil ve Üslup.....	53
1.7.7. İmla ve Noktalama.....	53
1.8. A.FERHAN OĞUZKAN, ÇOCUKLAR İÇİN ŞİİR DÜNYASI (1995)	
1.8.1. Yazar/Hazırlayan.....	54
1.8.2. İçeriği.....	54
1.8.3. Şiir Türleri.....	58
1.8.4. Konu ve Tema.....	58
1.8.5. Nazım Şekli,Vezin,Kafiye.....	60
1.8.6. Dil ve Üslup.....	61
1.8.7. İmla ve Noktalama.....	62
1.9.SEDAT UMRAN-HASAN AKAY, ŞAHESER ÇOCUK ŞİİRLERİ ANTOLOJİSİ (1995)	
1.9.1. Yazar/Hazırlayan.....	62
1.9.2. İçeriği.....	63
1.9.3. Şiir Türleri.....	65
1.9.4. Konu ve Tema.....	65
1.9.5. Nazım Şekli,Vezin,Kafiye.....	66
1.9.6. Dil ve Üslup.....	66
1.9.7. İmla ve Noktalama.....	67
1.10. TURAN KARATAŞ, RÜYALARIMIZIN SARIŞIN BUĞDAYI-ÇOCUK ÜZERİNE YAZILMIŞ ŞİİRLER GÜLDESTESİ (1997)	
1.10.1. Yazar/Hazırlayan.....	68
1.10.2. İçeriği.....	68
1.10.3. Şiir Türleri.....	75
1.10.4. Konu ve Tema.....	75
1.10.5. Nazım Şekli,Vezin,Kafiye.....	76
1.10.6. Dil ve Üslup.....	77
1.10.7. İmla ve Noktalama.....	78

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK ŞİİRLERİ ANTOLOJİLERİNİN BİÇİM ÖZELLİKLERİ

2.1.ANTOLOJİLERİN BOYUT VE KAPAKLARI.....	79
2.2 ANTOLOJİLERİN SAYFA SAYISI VE SAYFA DÜZENİ	80
2.3 DİĞER BİÇİM ÖZELLİKLERİ	8

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANTOLOJİLERDEKİ ŞİİRLERİN TÜRKÇE DERSİ HEDEF VE DAVRANIŞLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. GENEL ÖZELLİKLER.....	85
SONUÇ.....	91
KAYNAKLAR.....	94
EKLER.....	96
ÖZGEÇMİŞ	98

TABLÖLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 1.1. Birinci Antolojide Yer Alan Şiirler.....	8
Tablo 1.2. İkinci Antolojide Yer Alan Şiirler.....	19
Tablo 1.3. Üçüncü Antolojide Yer Alan Şiirler.....	27
Tablo 1.4. Dördüncü Antolojide Yer Alan Şiirler.....	30
Tablo 1.5. Beşinci Antolojide Yer Alan Şiirler.....	36
Tablo 1.6. Altıncı Antolojide Yer Alan Şiirler.....	44
Tablo 1.7. Yedinci Antolojide Yer Alan Şiirler.....	49
Tablo 1.8. Sekizinci Antolojide Yer Alan Şiirler.....	55
Tablo 1.9. Dokuzuncu Antolojide Yer Alan Şiirler.....	63
Tablo 1.10. Onuncu Antolojide Yer Alan Şiirler.....	69

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

- a.g.e. : adı geçen eser
Bs. : Baskı
Bk. : Bakınız
c. : Cilt
KTB : Kùltür ve Turizm Bakanlığı
S. : Sayı
s. : Sayfa

GİRİŞ

Şiir, duygu ve düşüncelere hitap eden, orada kök salıp yeşeren, meyvesini hayallerle süsleyip, ahenkle sergileyen bir edebî türdür.¹ Şiirin ve söz sanatlarının insanda uyandırdığı duygu ve düşünceler ve beraberinde getirdiği hayaller, hatta iç ürpertiler, diğer edebî türlerin, -hatta buna müzik dahil edilebilir- verdiği estetik zevklerden farklı değildir.²

Şiirin amaç ve araç olarak kullanımı, diğer edebi türlerden farklı ve özel bir yere sahiptir.

“Öbür edebiyat türleri olağan şeyleri anlatırlar, şiir öbür türlerin anlatamadığını; olağanüstü olanı anlatır, şiir, diğer türlerin sustuğu yerde başlar”³

Şiir, özellikle çocuk için söz konusu daha çok önem kazanmakta ve üzerinde uzun uzun düşünülmesi gerekmektedir.⁴ Çocuklar için seçilen parçalar, onların hayattan zevk almalarına, duygusal yanlarını zenginleştirmeye, görüş açılarını genişletmeye yardımcı olacaktır. Küçük yaşlarda şiir zevkini tadan çocuk, estetik değerleri öğrenir ve yaratıcı etkinliklerde bulunmaya çalışır. Çocuk edebiyatında şiir, çocukların dil becerilerini geliştirmelerinde, sözcüklerin sihrini ve dilin matematiğini kavramalarında önemli bir araç olarak kullanılabilir. Çünkü kelimeler değişik biçimde bir araya getirilerek çok zengin bir dünya oluşturabilmektedir.⁵ Kısaca, dilin söz varlığından yararlanan çocuk yaratıcı düşüncesini geliştirir. Bir başka ifadeyle çocuğun yaratıcı düşüncesinin gelişmesi dilin söz varlığından olabildiğince yararlanmasına bağlıdır.

Türk çocuk edebiyatının başlangıcının, edebiyatımızın Batılı anlamda modernleşmeye başladığı Tanzimat dönemine rastladığı konusunda bütün çocuk edebiyatı araştırmacıları hem fikirdirler denilebilir. Enver Naci Gökşen, bu konuda şöyle demiştir:

“Çok eski bir geçmişi olan genel Türk edebiyatı yanında çocuk edebiyatımız ancak zamanımızdan yüz yıl önce belirmeye başlamıştır. Okuryazar sayısının çok az oluşu, dünya ölçüsünde bile yakın bir geçmişi bulunan çocuk psikolojisinin ve pedagojinin

¹ Bir edebî tür olarak şiir için yapılan tanımlar ve lirik, didaktik, epik, pastoral ... şiir türleriyle ilgili olarak bk. Dilçin, C. (1992). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, 2. bs., Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s.367-401, Özdemir, E. (1990). *Örnekle-Açıklamalı Edebiyat Bilgileri Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul, s.261-263, Karataş, T. (2001). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Perşembe Kitapları, İstanbul, s. 390-398, Cevdet Kudret, *Edebiyat Bilgileri*, c.2, İnkılâp Kitabevi, 2. bs., İstanbul 2003, s.109-176,

² Bu konuda bk. Aksan, D. (1999). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Engin Yayınları, Ankara, s.7

³ Karataş, T. (2001). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, İstanbul, s. 390

⁴ Yalçın, A. ve Aytas, G. (2003). *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara, s.207

⁵ Güleriyüz, H. (2002). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, PegemA Yayınları, Ankara, s. 274

bilinmemesi, bu gecikmenin başlıca etmenlerindedir. Yazılı çocuk edebiyatının gelişmesine kadar, bütün dünya çocuklarında olduğu gibi, Türk çocukları da sözlü edebiyat ürünlerinden yararlanmışlardır: tekerlemeler, masallar, bilmeceler, efsaneler, destan parçaları...”⁶

Çocuklar için hazırlanmış edebî eserleri niteleyen “Çocuk Edebiyatı” terimi, başlangıçtan beri tartışılmaktadır. Bir başka ifadeyle, çocuklar için bir edebiyatın olup olmadığı sorusuna öteden beri cevap aranmıştır.

Çocuk edebiyatı denilince öncelikle, bütün edebî türleri kullanan, ancak konu ve anlatım bakımından “ *belirli bir yaş grubuna hitap eden* ” bir edebiyatı anlamak gerekir. İster “*çocuklar için*”, ister “*çocuklara göre*” ya da “*çocuk duyarlılığıyla*” yazılmış edebiyat olarak adlandırılınsın, çocuk edebiyatı, edebiyatın bütün nitelikleri içinde barındıran, ancak *kendisine hedef kitle olarak seçtiği çocukların özelliklerini, yetişkinlere göre daha çok göz önünde bulunduran* bir “bilgi alanı”dır.⁷ Bununla birlikte günümüzde disiplinler arası bir çalışma/araştırma alanı olarak önemi gittikçe artan çocuk edebiyatı yazarları, uzmanları ve yayıncıları arasında, çocuklar ya da yetişkinler için gerekli olan edebiyatın kesin çizgileri konusunda birbirinden farklı düşünceler ortaya konulmaktadır. Bununla ilgili olarak, Fuat Baymur ve Kemal Demiray’ın getirdiği görüşü dikkatlere sunmak mümkündür:

“Okuma zevkini kazanması istenen bir insana iyi kitaplar verilmesi, onun, bu eser hakkında tenkidi bir görüşe sahip olabilmesi, okudukları üzerinde düşünme alışkanlığını kazanması için lazımdır. Okuyucu, başarılı bir edebiyat eserinin her okuyuşta yeni yeni cephelerini görebilecek hale gelmiş olmalıdır. Çünkü gerçek edebiyat mahsulleri her okunuşta insana başka yönleriyle görünür, yepyeni hayaller verir, yeni tecrübeler kazandırır, hayatın değişik yönlerden tenkidini göz önüne serer. Bu açıklamalardan anlaşılıyor ki, küçüklerin okuyacakları eserlerle büyüklerin okuyacakları eserlerin değerlendirilmesinde kullanılacak ölçüler birbirinden farklı değildir. Şu halde, çocuk edebiyatı eserleri ile edebî eserler arasında bir ayrılık olmamak lazım gelir. Büyükler için yazılmış Robenson Cruose, Gulliver’in Seyahatleri gibi değerli edebiyat mahsullerinden çocukların da zevk almaları bunu göstermektedir. Çocukken okunan bu eserler ileri yaşlarda da zevkle okunabilir. Çocukların okuyacakları eserlerle büyüklerinkini ayıran husus ise bunların dil, fikir, imaj yönlerinden seviyelerine göre ayarlanmış bulunmaları keyfiyetidir. Elbette kafaca gelişmiş bir insanın zevkle okuyup anlayabileceği bir eserin fikir ve dil seviyesi çocuklarınkı ile kıyaslanamaz.”⁸

Bilindiği gibi, edebiyatın malzemesi dildir. Popüler bir deyişle, yazınsal yaratı ürünlerinin hepsi dille oluşur. Ancak, şiirin kendine özgü bir dili, daha doğrusu dilin bu alanda özel bir kullanımı vardır. Şüphesiz dil, duygu ve düşünceleri anlatmada çok

⁶ Gökşen, E. N. (1966). *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız*, Okat Yayınevi, İstanbul, s.8

⁷ Yalçın, A. ve Aytas, G. (2003). *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara, s.207

⁸ Baymur, F. ve Demiray, K. (1961). *Çocuk Edebiyatı Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, s. 1

önemli bir araçtır, fakat şiir yalnızca bilgi aktarmak için yazılmaz. Şiir, duygulardan, düşlerden, özlemlerden oluşmuş bir üründür, kendine özgü duygusal bir yoğunluğu, dahası şiirin, düşsel olarak kurgulanmış bir dünyası vardır. Çocuk şiiri de, çocukluğun dünyasına ilişkin bilgi, duygu ve coşkunun yoğunlukla işlendiği ürünlerden oluşur.⁹

Üstelik yaşamın ister çocukluk, ister gençlik, her çağı kendi şiirini yaratır. Çocukluk çağlarında şiir, farklı anlatımlara bürünür. Oyun çağı çocuğu şiirden oyun tadı almak ister. Harfler, heceler, kelimeler çocuk şiirinde adeta dil fantezisine dönüşür. Oyun çağı çocuğu, şiiri oyun; masal çağı çocuğu ise masal gibi algılar. Oyun çağı çocuğuna seslenen şiir, adeta kelime ve ses oyunudur. Tekerlemelerdeki ses oyunlarının kullanılması çocuğun hoşuna gider. Masal çağında ise şiir masalın açılımı olarak düşünülmelidir. Çocuk, arkadaşlarını masal kahramanları arasından seçer, olağanüstü dünyanın keşfine onlarla çıkar. Kemal Demiray'ın, şu sözleri bir çocuk şiirinden beklenenleri açıklar mahiyettedir.

“Okul çağındaki çocuklar için yazılan şiirlerin bir kısmı programlardaki konularla ilgilidir. Bir kısım şiirler de küçüklerin duygularını, izlenimlerinin yansıtır. Genel olarak denebilir ki, çocuk şiirleri yemek, yatmak, giyinmek, oynamak gibi çocuğun günlük yaşamıyla, araba, otobüs, tren, vapur gibi taşıtlarla, hayvanlarla, bitkilerle, aile, köy, şehir yaşamının çeşitli yönleriyle ilgili konuları işler. Bu arada çocuklara kimi davranışları kazandırmak, ahlak telkin etmek, çağdaş toplumun sosyal sorunlarını yansıtmak amacıyla yazılmış çocuk şiirleri de vardır. Çocukların sevdikleri şiirlerin konuları kendi yaşamlarından alınmalı; onları şüphe, tereddüt içinde bırakmamalı, açık seçik ve hareketli olmalıdır.”¹⁰

Çocuk şiirinde temel ilke; hikâye, roman, tiyatro ve diğer edebî türlerde olduğu gibi, “çocuk için/çocuğa görelilik”tir. Çocuklara yönelik şiirin iki ayrı yönde geliştiğini ortaya koyan bu durum, dünyadaki bütün çocuk edebiyatlarında olduğu gibi, bizdeki çocuk şiirinin gelişme çizgisini belirginleştirir.

Tanzimat döneminde Şinasi'nin La Fontaine'den fabl çevirileriyle başlayan çocuk edebiyatı, II. Meşrutiyet döneminde daha hızlı bir gelişme göstermiştir. Öğretmen okullarının müfredatında yer alan okul şarkıları için duyulan manzume ihtiyacı kimi şairlerin çocuk şiirine daha bilinçli bir biçimde yönelmesine neden olur. Şermin (1915)'de Türkçe çocuk şiirlerinin ilk olgun örnekleri veren Tefvik Fikret'i çocuklar için şiir yazan veya şiirleri çocuklar tarafından da sevilen şairler izler.¹¹ Mehmet Emin Yurdakul'un *Türk Sazı* (1914) ve *Tan Sesler* (1915)'inde, Ziya Gökalp'ın *Kızıl Elma*

⁹ Gülleryüz, H. (2002). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, PegemA Yayınları, Ankara, s.. 274

¹⁰ Demiray, K. (1977). *Açıklamalı Çocuk Edebiyatı Antolojisi*, İnkılap ve Aka Kitapevleri, İstanbul, ss.34

¹¹ Çocuk Edebiyatı, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, c.2, Dergah Yayınları, İstanbul 1977, s. 154-160

(1915) ve *Yeni Hayat* (1918)'ında yer alan didaktik şiirler okul kitaplarına alınır. Bu dönemin önemli çalışmalarından ikisi de Ali Ekrem Bolayır'ın *Çocuk Şiirleri* (1917) ile Fuad Köprülü'nün *Mektep Şiirleri* (1918)'dir.

Cumhuriyet döneminin başlangıcından itibaren başta hececi şairler olmak üzere pek çok edebiyatçının çocuk şiirine önemli katkılarda bulunduğu görülür. Bu şairler arasında öncelikle *Altın Işık* (1924) ile Ziya Gökalp'ı, *Akıncı Türküleri* (1938)'yle Faruk Nafiz Çamlıbel'i, *Kuş Cıvıltıları* (1938)'yle Yusuf Ziya Ortaç'ı, *Sizin İçin* (1938)'deki şiirleriyle Hasan Âli Yücel'i saymak gerekir. Bunlara Orhan Seyfi Orhon, Enis Behiç Koryürek, Hıfzı Tevfik Gönensay ve Mehmet Faruk Gürtunca gibi şiirleri çocuklara uygun bulunan veya yalnızca çocuklar için yazan şairleri de eklemek gerekir. Çocuk şiirinin gelişmesini Fazıl Hüsni Dağlarca'nın *Çocuk ve Allah* (1940)'daki şiirlerinden Halide Nusret Zorlutuna'nın *Yurdumun Dört Bucağı* (1950)'ndeki şiirlerine kadar, gittikçe yükselen bir edebî değer çizgisi içinde izlemek mümkündür. Dağlarca'nın gerek *Kuş Ayak* (1971) ve gerekse *Balina ile Mandalina* (1976)'daki şiirlerinde erişilen seviye, çocuk şiirinin Cumhuriyet döneminde kaydettiği aşamayı göstermesi bakımından önemlidir.

Bununla birlikte, aynı dönemde, çocuk şiirinin ne olduğu konusunda yapılan tartışmalar daha bilimsel bir nitelik kazanmış ve buna dayalı olarak daha pedagojik yaklaşımlar sergilenmiştir. Bu tartışmaların önemli bir boyutu da, yetişkinler için yazılmış bir şiirin, konu ve tema açısından çocuklar tarafından rahatlıkla anlaşıldığı ve ondan edebî zevk aldığı gerçeğidir. Cumhuriyet döneminde yetişkinler için yazılan pek çok şiirin, bir metin ya da okuma parçası olarak Türkçe ve edebiyat ders kitaplarına alınmasının nedeni bu olmalıdır. Bu tarz şiirlerin hemen bütün çocuk şiir antolojilerine rahatlıkla girdiğini söyleyebiliriz. O halde temel problemlerden biri de, antolojilere seçilen hangi şiirin çocuk şiiri sayılacağı konusudur?

Antolojiler, şair ve yazarların, eserlerinden seçilmiş parçalardan meydana gelen edebiyat derlemeleridir.¹² Eski edebiyatımızda “müntehabât”, “numûne”, “güldeste” ve “gülşen” kelimeleriyle adlandırılan antolojilerin ilk örnekleri nazire mecmualarıdır. Günümüzde “seçki” olarak da adlandırılan antoloji terimine, nasıl bir gereksinimden doğduğu ve kimin için hazırlandığı soruları çerçevesinde bakıldığında, genel olarak iki türlü antoloji karşımıza çıkmaktadır: İlki sevilen, beğenilen edebi eserleri başkalarıyla

¹² Antoloji terimi hakkında geniş bilgi için bk. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.1, Dergâh Yayınları, İstanbul 1977, s.145-147; Turan Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 2001, s.39-40, *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, c.1, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2001, s. 183-184

paylaşmaya yönelik antolojiler, diğeri edebi eserleri tanıtmayı amaçlayan bilgilendirici antolojiler.¹³

Edebiyat antolojileri, şiir veya nesir, genellikle aynı türden seçilmiş metinlerinden oluşur. Nesre dayalı türlerde olduğu gibi, bir şiir antolojisini hazırlamaktaki asıl amaç, geniş bir okuyucu kitlesine seslenen örnekleri bir araya getirmektir. İzlenen yöntem bakımından ise, kimi antolojilerde hazırlayanın beğenisi öne çıkar, kiminde tematik bir yaklaşım esas alınır. Bu ikinci yöntemde, seçilen şiirin sanat değerine bakılmadan, estetiğin temaya feda edildiği görülür.

Türk edebiyatında bugünkü anlamıyla antoloji sayılabilecek ilk eserler 19. yüzyılın ürünleridir.¹⁴ Tanzimat'tan Meşrutiyet yıllarına kadar uzanan bir zaman dilimi içinde hazırlanan Ziya Paşa'nın *Harâbât* (3 cilt, 1874-1875), Ebüzziya Tevfik'in *Numûne-i Edebiyat-ı Osmaniye* (1875), Mehmet Celal'in *Osmanlı Edebiyatı Numûneleri* (1894) ve Bulgurluzade Rıza'nın *Bedayi-i Edebiye* (3 cilt, 1909-1910) adlı antolojilerinin yayınlandıkları dönemde büyük ilgiyle karşılandıkları, bu ilginin II. Meşrutiyet yıllarından Cumhuriyet dönemine kadar sürdüğü bilinmektedir. Türk edebiyatında antolojik çalışmaların yaygınlık kazandığı dönem Cumhuriyet yıllarıdır. Bu durum modern Türk edebiyatının Tanzimat'tan beri gösterdiği gelişmeyle doğrudan ilgilidir. 1923 yılından sonra yayınlanan edebiyat antolojilerine bakıldığında, bunlar arasında ilk sırayı şiir antolojilerinin aldığı görülür. Bu şiir antolojilerinin hazırlanmasında genel olarak bütüncü yöntem esas alınmıştır. Bazı şiir antolojileri de aşk ve kadın, tabiat, din, ölüm, gurbet, memleket, İstanbul, Atatürk, kahramanlık ve çocuk şiirleri gibi tematik bir yaklaşımla hazırlanmıştır.

Cumhuriyet döneminde yayınlanan çok sayıdaki çocuk şiirleri antolojisi arasında Orhan Seyfi Orhon'un, *Hayat Bilgisi Şiirleri* (1929), Türker Acaroğlu'nun, *Çocuk Şiirleri Antolojisi* (1944), M. Sunullah Arısoy'un, *Deste* (1951), Şükrü Enis Regü'nün, *Şiir Bahçesi: Çocuklar İçin Atatürk, Memleket, Tabiat ve Aile Şiirleri* (1958), Ferit Ragıp Tuncor'un, *En Güzel Çocuk Şiirleri* (1958), Hüseyin Karakan'ın, *Şiir Filizleri* (1959), Rakım Çalapala'nın, *Yavrutürk Şiirleri* (1968), Memet Fuat'un, *İlkokul Çocukları İçin Şiirler* (1968), Ümit Yaşar Oğuzcan'ın, *Çocuklara Şiirler* (1971) adlı kitapları bulunmaktadır. Bu antolojilerin genel karakteristiği, şiirlerin bir kısmının büyükler için, bir kısmının ise yalnızca çocuklar için yazılmış şiirlerden seçilmiş

¹³ Özdemir, E. (1990). *Örneklî-Açıklamalı Edebiyat Bilgileri Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul, s. 238-239

¹⁴ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, c.1, Dergah Yayınları, İstanbul, s. 145

olmasıdır. Günümüzde bu anlayış doğrultusunda hazırlananlar olduğu gibi, hedef ve davranışlar itibarıyla daha iyi ayarlanmış çocuk şiirlerini içeren ve büyük ilgi gören antolojiler yayınlanmaya devam etmektedir.

1973-1998 yılları arasında yayınlananlardan seçtiğimiz, tezimizin kapsam ve konusunu oluşturan 10 çocuk şiirleri antolojisi ise şunlardır: Şükrü Elçin, *Çocuklarımıza Şiirler* (1974), Orhan Ural, *Şiirlerde Çocuk* (1979), Şahinkaya Dil, *Çocuklara Atatürk Şiirleri* (1983), Mustafa Ruhi Şirin, *Kaf Dağındaki Uçurtma* (1987), Bahattin Karakoç – Hüseyin Özbay – Mustafa Tatçı, *Şiir Burcunda Çocuk* (1993), Memet Fuat, *Türk Yazınından Seçilmiş Çocuklar İçin Şiirler* (1993), Enver Ercan, *20. Yüzyılda Çocuklara Şiirler* (1994), A.Ferhan Oğuzkan, *Çocuklar İçin Şiir Dünyası* (1995), Sedat Umran - Hasan Akay, *Şaheser Çocuk Şiirleri Antolojisi* (1995), Turan Karataş, *Rüyalarımızın Sarışın Buğdayı - Çocuk Üzerine Yazılmış Şiirler Güldestesi* (1997)

Tezimizde söz konusu çocuk şiiri antolojileri; içerik ve biçim bakımından incelenerek, çocuk edebiyatı tanım, kapsam ve niteliklerine, çocuk kitaplarında bulunması gereken temel özelliklere uygun olup olmadıklarını ortaya koyulacak ve seçilen şiirlerin Türkçe ders programında belirtilen hedef ve davranışlar açısından değerlendirmesi yapılacaktır.

MATERYAL ve METOT

Tezimizin materyalini 1973-1998 yıllarında yayınlanan çocuk şiiri antolojileri ve bu antolojilerin incelenmesinde kullanılan diğer kaynaklar oluşturmaktadır. Seçilen antolojiler Ek-1’ de verilmiş, diğer kaynaklar ise Kaynaklar bölümünde gösterilmiştir. Tezin temelini oluşturan bu materyal, metot bakımından, öncelikle kütüphane ve arşiv araştırması yöntemlerine uygun olarak taranmış, elde edilen materyal içerik çözümlemesi, karşılaştırma, ve örnekleme metotları çerçevesinde değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK ŞİİRLERİ ANTOLOJİLERİNİN İÇERİK ÖZELLİKLERİ

1.1 ŞÜKRÜ ELÇİN, ÇOCUKLARIMIZA ŞİİRLER (1974)

1.1.1. Yazar/Hazırlayan

Çocuklarımıza Şiirler (1974) adlı antolojide eseri hazırlayan Şükrü Elçin hakkında herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Türk halk edebiyatı alanındaki akademik çalışmalarıyla tanınan Prof. Dr. Şükrü Elçin, 1912 yılında Florina’da doğmuştur.¹⁵ Yazı hayatına lise öğrenciliği yıllarında başlayan Şükrü Elçin, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nü bitirdikten sonra edebiyat öğretmeni olarak görev yapmıştır. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra Ankara Üniversitesi Dil, Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nde asistan olan Şükrü Elçin, Türk Halk Edebiyatı ana bilim dalında önce doçent ve ardından profesörlüğe yükseldi. Halk edebiyatı sahasında ülkemizin en önde gelen araştırmacılarından biri olan Prof. Dr. Şükrü Elçin’in başlıca eserleri, *Halk Edebiyatına Giriş* (1981), *Halk Edebiyatı Araştırmaları 1-2* (1977), *Kerem İle Aslı Hikayesi* (Araştırma-İnceleme) (1949), *Anadolu-Köy Orta Oyunları (Köy Tiyatrosu)* (1964)’ dur.

1.1.2. İçeriği

Şükrü Elçin, *Çocuklarımıza Şiirler’in* “Sözbaşı”nda, İlk ve ortaokul Türkçe kitaplarına örnek olarak alınan şiirlerin millî kültürümüzün tarihi akışı içerisinde gelişmiş dile ve belli bir edebî seviyeye dayanması” gerektiğini söylemektedir. Ona göre

“İlkokul alfabe, Türkçe ve Hayat Bilgisi kitaplarıyla ortaokullar için hazırlanmış eserler ve bunlara yardımcı ansiklopediler gözden geçirilecek olursa seçilmiş metinlerden pek çoğunun yukarıda belirtilen iki temel fikirden mahrum olduğu görülür.”¹⁶

Şükrü Elçin, “güzel” ve “faydalı” olanı imkân nispetinde bir arada düşünerek tertip ettiğini söylediği bu antolojiyle çocuklarımızın *dil, zevk ve millî terbiyelerine* yardımcı olmak istediğini açıkça belirtmektedir.

Çocuklarımıza Şiirler adlı antolojinin içeriği seçilen şu şiirlerden oluşmaktadır:

¹⁵ Hayatı ve eserleri hakkında geniş bilgi için bk. Elçin, Şükrü (maddesi), *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, c.3, Dergâh Yayınları, İstanbul 1978, s.20, Necatigil B. (1989)., *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, 3. Bs., Varlık Yayınları, İstanbul, s.117, Kurdakul Ş. (1985). *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, İstanbul, s. 231,

¹⁶Elçin, Ş. (1986). *Çocuklarımıza Şiirler*, KTB Yayınları, Ankara, s.3

Tablo 1.1. Birinci antolojide yer alan şairler

Mehmet Akif Ersoy,	“İstiklâl Marşı”
Orhan Şaik Gökyay,	“Bu Vatan Kimin”
Arif Nihat Asya,	“Bayrak”
Kazım Nami Duru	“Güzel Türkçe”
Yahya Akendin	“Göç”
Rıza Polat Akkoyunlu	“En Sıcak Şey”
Rumeli	“Aliş”
Adnan Ardağı	“10 Kasım’lı Sonbahar”
Galip Naşit Arı	“Saksım” “Kardeşim”
Ali Mümtaz Arolat	“Nilüfer”
Arif Nihat Asya	“Fetih Marşı” “San’at”
Vehbi Cem Aşkun	“Sağlık Öğüdü”
Atalar Sözü	
Besim Atalay	“Kuyruk Acısı” “Arslanla Kurbağalar”
Cevdet Atmaca	“Resim”
Osman Attıla	“Dumlupınar’da Şehit Askerin Mezarı Başında”
Yavuz Bülent Bakiler	“Karabağ Hasreti”
Davut Baykan	“Kümeden Sesler” “Akrabalık İlişkileri”
Yahya Kemal Beyatlı	“Akıncı” “Mohaç Türküsü”
	“Bilmeceler”
Rıza Tevfik Bölükbaşı	“Uçun Kuşlar”
Bahaeddin Coşkun	“Kara Tren”
Charles Cros (Çev. O. Veli Kanık)	“Çirozname”
Necati Cumalı	“Serçe Kuşu”
Sadi Cumbul	“Parayı Veren Düdüğü Çalar”
Behçet Kemal Çağlar	“Orhon Anıtlarından Parçalar”
Rakım Çalapala	“Ailemiz” “Babacığım” “Yeni Yıl”
Faruk Nafiz Çamlıbel	“Çoban Çeşmesi” “At” “Memleket Türküleri”
Mehmet Çınarlı	“Asmalar Altında Doğdum” “Böyle Bir Günde”
Cemalettin Çinkılıç	“Sakarya Marşı”
Dadaloğlu	“Koçaklama”
Fazıl Hüsnü Dağlarca	“Kır Atın Türküsü” “Kitabım” “Sincap”
Zeki Ömer Defne	“Kıyıdağı Tekne” “Ziller Çalacak”
Derviş Halil	“Sivrisinek Destanı”
Haydar Ali Dirioz	“Yirmi Üç Nisan”

Ahmet Efe	“Alfabe”
Necdet Rüştü Efe	“Ben Asker Olacağım”
Şükrü Elçin	“Sizi Bekliyor Çocuklar” “Bağdat Türküsü” “Utandırım” “Munzur Güzellemesi”
Ali Ulvi Elöve	“İki Keçi” “Gençlik Marşı” “Sabah”
Ahmet Cevat Emre	“Küçük Gemi”
Yunus Emre	“Ne Söylerler Ne Bir Haber Verirler”
Nesrin Erbil	“Yaralı Kuş”
Mehmet Akif Ersoy	“Çanakkale Şehitleri” “Tilki İle Arslan” “İmanda Birlik”
Çoşkun Ertepinar	“Gaziantep’te Bir Tepeden”
	Estergon Kalesi
Tevfik Fikret	“Papatyalar” “Kırık At”
İlhan Geçer	“Bedesden” “Türkiyem Uyanıyor”
Niyazi Y. Gençosmanoğlu	“Çaydaçıra” “Keban Güzellemesi” “Mehter”
İsmail Gerçeksöz	“Estergon’da Bir Yeniçeri Mezarı”
Gevheri	“Koşma”
Ziya Gökalp	“Alageyik” “Çocuk Duası” “Lisan” “Bayram”
Hıfzı Tevfik Gönensay	“Oğuz Destanı’ndan”
İbrahim Alâeddin Gövsa	“Anne Sevgisi” “Din”
Celal Sıtkı Gürler	“Bursa”
Feyzi Halıcı	“İstanbul Caddesi”
Siraceddin Hasırcıoğlu	“Boğa İle Kurbağa” “Tamah”
Hengami	“Hayvanlar Destanı”
Atilla İlhan	“Cazgır”
Hüseyin Kalaba	“Hava Şehitlerine”

Kemaleddin Kami Kamu	“İstiklal Ordusu Şehitlerine” “İzmir’e Tahassür” “Akdeniz’den”
Orhan Veli Kanık	“Doğuran Kazan” “Hepsi Haklı” “İpe Un Sermiş” “Kavuk” “Bayram”
Karacaoğlan	“Destan” “Menevşe”
Mustafa Necati Karaer	“Trakya’dan Köprü Kurduk”
Kayıkçı Kul Mustafa	“Genç Osman Destanı”
Kaygusuz Abdal	“Gidem Dersin Uçmağa”
Ali Rıza Kalyan	“Oyun Tekerlemeleri”
Namık Kemal	“Vatan Türküsü”
Necip Fazıl Kısakürek	“İstasyon”
Enis Behiç Koryürek	“Süvariler” “Milli Neşide”
Mehmed Fuad Köprülü	“Akıncı Türküleri”
Midhat Cemal Kuntay	“Yurt Duyguları”
Cahit Külebi	“İzmir’e Doğru” “İki Kılıç”
La Fontaine (Çev. S. Eyüboğlu)	“Çiftçi İle Oğulları” “Güvercinle Karınca” “Aslanla Fare” “Tilkiyle Leylek”
La Fontaine (Çev. O. Veli Kanık)	“Karga İle Tilki” “Cırcır Böceği İle Karınca”
Maniler	
Posoflu Müdami	“Ağıt”
Behçet Necatigil	“Üç Turunçlar” “Kır Şarkısı” “Atatürk’ün Resmi”
Ninniler	
Ümit Yaşar Oğuzcan	“Mustafa Kemal’i Düşünüyorum”
Orhan Seyfi Orhon	“Kanarya”
Necmettin Halil Onan	“Öğüt” “Bir Yolcuya”

Yusuf Ziya Ortaç	“Kış” “Mehmetçik” “Topum” “Bebeğim” “İlkbahar”
Oyun Tekerlemeleri	
Yetik Ozan	“Kilim”
Halit Fahri Ozansoy	“Vatan Destanı”
Öksüz Âşık	“Türkü”
M. Necati Önsay	“Bahar Güzelliği”
Âşık Ali İzzet Özkan	“Türk Bayrağı”
Bekçi Destanı	
Emin Recep	“Küçük Fidan”
Şükrü Enis Regü	“Hoş Geldin 23 Nisan” “Elma Ağacı” “Atatürk’ün Sesi” “Leylek” “Uçurtma”
Samih Rıfat	“Akdeniz Marşı” “Yürüyüş”
Ziya Osman Saba	“İstanbul”
	“Bir Yer Düşünüyorum”
Gültekin Samanoğlu	“Konya” “Malazgirt”
Hasan Sarpel	“Kızılay”
Nejat Sefercioğlu	“Annem”
Sabri Esat Siyavuşgil	“Odalar Ve Sofalar”
Soğuk Su	
Halil Soyuer	“Cumhuriyet”
Hakkı Sunat	“İki Yuva” “Soyum Sopum”
Âşık Veysel	“Sazıma” “Tarlama” “Kızılırmak”
Sabih Şendil	“Dilek” “El”
Çıldırılı Âşık Şenlik	“Koçaklama”
Cahit Sıtkı Tarancı	“Robenson” “Atatürk’ü Düşünürken”

Ahmet Kutsi Tecer	“30 Ağustos” “Orda Bir Köy Var Uzakta”
M. Turan Tekdoğan	“Kalemlerim”
Fethi Tevetoğlu	“Türklüğe Kurban”
Turna Türküsü	
Cavidan Tümerkan	“Ne Olur Bir Şarkıcık”
Melahat Uğurkan	“Yavrukurt”
Ömer Bedrettin Uşaklı	“Deniz Hasreti”
Ruşen Eşref Üneydin	“Lale”
Hüsnü Ünlü	“Harb Okulu Marşı”
Bahtiyar Vahapzade	“Men Ki Gara Degilem”
Halil Vural	“Öğretmenim”
Şerafeddin Yaltkaya	“Benim Dinim”
Özker Yaşın	“Kıbrıs Şehitlerine Ağıt”
Mustafa Yılmazkaya	“Artırma Ve Yarlı Malı Haftası”
Sıtkı Yırcalı	“Memleket”
Kerim Yunt	“Lambamız” “Anamur”
Âşık Yunus	“Muhammed” “İlahi”
Mehmet Emin Yurdakul	“Sakin Kesme” “Cenge Giderken” “Baba Bucağı” “Sen Feryada Başlayınca” “Çocuk Esirgeme Kurumu İçin” “Güzellik Ve İyilik Karşısında”
Hasan Ali Yücel	“Ekmek”
Halide Nusret Zorlutuna	“Vazgeçemem Kerkük Senden”
Zülfî	“Mektup Gider İsen”

Antolojiye alınan şiirlere baktığımızda, gerek Türk halk edebiyatı gerekse yeni Türk edebiyatından çok sayıda şiir örneğine yer verildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra Anadolu sahası dışından seçilmiş örnekleri de antolojide görmekteyiz. Azerbaycan şairi olan Bahtiyar Vahapzade'den “Men ki Kara Değilem”, Kıbrıslı şair Özker Yaşın'dan “Kıbrıs Şehitlerine Ağıt” gibi. Yine kitapta Batı edebiyatından alınmış örnekler olarak Charles Cros'dan Orhan Veli'nin çevirdiği “Çirozname” şiirleriyle

birlikte, La Fontaine'den Sabahattin Eyüboğlu'nun ve Orhan Veli'nin çevirdikleri “Çiftçi İle Oğulları”, “Güvercinle Karınca”, “Aslanla Fare”, “Tilkiyle Leylek”, “Karga İle Tilki” ve “Cırcır Böceği İle Karınca” fablları gibi çocuk edebiyatının ünlü şiirleri yer almaktadır.

1.1.3 Şiir Türleri

Şükrü Elçin'in *Çocuklarımıza Şiirler* adlı antolojisinde yer alan şiirler tür bakımından incelendiğinde, büyük çoğunluğunun didaktik ve lirik türde olduğu görülmektedir. Antoloji, 108 lirik, 35 didaktik, 34 epik ve 7 pastoral şiirden oluşmaktadır. Bu durum çocuğu duyuşsal ve bilişsel gelişimine katkıda bulunmak bakımından uygun bir tercihtir. Çünkü, duyguları öne çıkaran ve daha coşkulu bir söyleyişe sahip olan lirik şiirleri çokça seçerek çocukların veya öğrencilerin duyuşsal gelişimine katkıda bulunmak çocuklar için hazırlanan bir antolojiden beklenen amaçlar arasındadır.

1.1.4. Konu ve Tema

Çocuklarımıza Şiirler, hazırlanışındaki temel düşünce itibariyle, belirli bir yaş grubuna/topluluğa, yani çocuklara hitap eden bir antolojidir. Seçilen şiirler, konu ve tema bakımından incelendiğinde antolojik eserde bulunması gereken çeşitlilik ilkesine uygun olduğu görülür. *Çocuklarımıza Şiirler* yalnızca bir konu ve temanın esas alındığı bir antoloji değildir; eserde birden çok konu ve temadan seçilmiş şiirler yer almaktadır. Ancak bu şiirlere çocuk şiiri kavramının üç önemli ilkesi, yani “çocuklar için”, “çocuklara göre” ya da “çocuk duyarlılığıyla” yazılmış olmak açısından bakıldığında, antolojiye yaşça bu grubun üstündeki büyüklere hitap eden şiirlere de rastlanmaktadır. Bununla birlikte kitabı hazırlayan Şükrü Elçin'in başlangıçta belirttiği, çocuklara güzelliği ve faydalı olanı öğretme gayesine uygun biçimde seçilen bu lirik-didaktik ağırlıklı şiirlerin, konu ve tematik özellikleri bakımından, çocuklar tarafından anlaşılması zorluk içeren metinler olmadığı görülmektedir.

Eğitim-öğretimin ilk sınıflarında konuların öğrencilerin yaşantılarından seçilmesi, onların bu yaşantılarını kullanarak anlamalarına yardımcı olur. Konuların sorumluluk, paylaşma, yardım, işbirliği ve ahlakî değerlere yönelik seçilmesi ve daha çok doğa, arkadaş, aile, okul ve insan sevgisini işlemesi gerekir. Daha üst sınıflarda seçilen yazıların konuları; teknolojik ve bilimsel gelişmeler, insan hakları, ülke sevgisi,

çevre bilinci, ulusal değerler, ülke sorunlarının çözüm yolları, demokratik düşünme ve cinsiyet eşitliği olabilir.¹⁷

Çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden ve aynı zamanda eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan çocuk edebiyatı kavramıyla ilgili ileri sürülen düşüncelerden biri, çocuğun okuyacağı eserlerin, tamamen öğretici ve özellikle ahlaki değerler taşımasıdır. Çocuk edebiyatını diğer türlerden ayrı tutamayız; bu yüzden çocuk edebiyatının yalnızca eğitici ve öğretici olması, ahlâki değeri içermesi yetmez, aynı zamanda edebî değer taşıması da gereklidir.¹⁸

Bu ilkeler doğrultusunda bakıldığında Şükrü Elçin'in *Çocuklarımıza Şiirler* antolojisinde, öncelikle tabiat, vatan, yurt, aile sevgisi ve kahramanlık duygularını konu edinen şiirlerin yer aldığı görülmektedir.

“İstiklâl Marşı”yla başlayan antolojide, 29 ayrı şairden seçilen kahramanlık şiirleri bulunmaktadır ki, bunlar Türkçe ve Edebiyat hemen her okul kitabına alınmış olan tanınmış manzumelerdir.

Bunlar arasında Orhan Şaik Gökyay'ın “Bu Vatan Kimin”, Arif Nihat Asya'nın “Bayrak”, “Fetih Marşı” ve “Memleket Türküleri”, Osman Attila'nın “Dumlupınar'da Şehit Askerin Mezarı Başında”, Yavuz Bülent Bakiler'in “Karabağ Hasreti”, Yahya Kemal Beyatlı'nın “Akıncı” ve “Mohaç Türküsü”, Faruk Nafiz Çamlıbel'in “Memleket Türküleri”, Necdet Rüştü Efe'nin “Ben Asker Olacağım”, Ali Ulvi Elöve'nin “Gençlik Marşı” ve Mehmet Akif Ersoy'un “Çanakkale Şehitleri” bulunmaktadır.

İsmail Gerçeksöz'ün “Estergon'da Bir Yeniçeri Mezarı”, Kemaleddin Kami Kamu'nun “İstiklal Ordusu Şehitlerine” ve “İzmir'e Tahassür”, Kayıkçı Kul Mustafa'nın “Genç Osman Destanı”, Namık Kemal'in “Vatan Türküsü”, Enis Behiç Koryürek'in “Süvariler” ve “Milli Neşide”, Mehmed Fuad Köprülü'nün “Akıncı Türküleri”, Midhat Cemal Kuntay'ın “Yurt Duyguları”, Cahit Külebi'nin “İzmir'e Doğru”, Necmettin Halil Onan'ın “Bir Yolcuya”, Âşık Ali İzzet Özkan'ın “Türk Bayrağı”, Gültekin Samanoğlu'nun “Malazgirt”, Fethi Tevetoğlu'nun “Türklüğe Kurban”, Hüsnü Ünlü'nün “Harb Okulu Marşı”, Mehmet Emin Yurdakul'un “Cenge Giderken”, Halide Nusret Zorlutuna “Vazgeçemem Kerkük Senden” adlı şiirleriyle tamamlanan kahramanlık temasının *Çocuklarımıza Şiirler* antolojisinde hayli önemli bir yer tuttuğunu söylemek mümkündür.

¹⁷ Ataman, A. (2001). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, Nobel Yayınları, Ankara, s. 23

¹⁸ Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2003). *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara, s. 17

Antolojideki aile ve aile ilişkilerini anlatan şiirler; Galip Naşit Arı'nın "Kardeşim", Davut Baykan'ın "Akrabalık İlişkileri", Rakım Çalapala'nın "Ailemiz" ve "Babacığım", İbrahim Alaattin Gövsa'nın "Anne Sevgisi", Hasan Sarpel'in "Annem", Hakkı Sunat'ın "Soyum Sopum" şiirleridir.

Halil Soyuer'in "Cumhuriyet", Haydar Ali Diriöz'ün "23 Nisan", Şükrü Enis Regü'nün "Hoş geldin 23 Nisan" ve "Ahmet Kutsi Tecer'in "30 Ağustos" şiirleri de milli bayramlarımızın değerini anlatan şiirler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şükrü Elçin'in *Çocuklarımıza Şiirler* adlı antolojisinde Atatürk ve Atatürk'e duyulan sevgiyle ilgili olarak 5 ayrı şairden 5 şiir yer almaktadır. Bunlar; Behçet Necatigil'in "Atatürk'ün Resmi", Ümit Yaşar Oğuzcan'ın "Mustafa Kemal'i Düşünüyorum", Şükrü Enis Regü'nün "Atatürk'ün Sesi", Cahit Sıtkı Tarancı'nın "Atatürk'ü Düşünürken" ve Adnan Ardağ'ın "10 Kasımlı Sonbahar" şiirleridir.

Tevfik Fikret'in "Kırık At", Sabahattin Eyüboğlu'nun La Fontaine'den çevirdiği "Çiftçi ve Oğulları" şiiri, yine aynı yazardan Orhan Veli'nin çevirdiği "Cırcır Böceği ile Karınca" manzum fablları da çalışma ve alın terinin önemini anlatan şiirlerdir.

Şükrü Elçin'in *Çocuklarımıza Şiirler* adlı antolojisinde 13 tane manzum fabla da yer verilmiştir. Bilindiği gibi fabl, bir düşünceyi savunmak, bir davranış dersi vermek amacıyla yazılan ve kahramanları hayvanlar olan yazı türüdür. Fabllar masal ve destana yakın bir türdür. Onlardan farkı didaktik ve dikte edici bir özelliğe sahip olmasıdır. Onun için fabllarda mesaj herhangi bir yoruma ihtiyaç kalmadan, doğrudan verilir. Bu yüzden hemen hemen her kesim için benimsenebilen bir anlatım tarzıdır. Özellikle 8–12 yaş grubu çocuklar fablları okumaktan ve dinlemekten büyük zevk alır. Kanaatkârlık, tamahkârlık, kıskançlık, paylaşımcılık gibi çocuklar tarafından algılanması güç somut olaylarla canlandırılarak anlatılması sebebiyle çok önemli bir eğitim aracı olarak kabul edilmektedir.¹⁹

"*Çocuklarımıza Şiirler*" antolojisinde; 7 edebi destan, 5 marş, 1 mehter, 14 atasözü, 17 bilmece, 8 tekerleme, 4 tane manzum fıkra, ninni ve mani örnekleri de bulunmaktadır.

1.1.5. Nazım Şekli, Vezin, Kafiye

Edebî türler içinde şiir, diğer türlerden oldukça farklıdır ve dil bakımından ayrı bir estetik yapı arz etmektedir. Şiirin bu farklı estetiği dilin değişik bir tarzda

¹⁹ Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2003). *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara, s 128

kullanılması ile oluşmaktadır. Şiir dilindeki bu farklılık nedeniyle, bu türde düzyazı yani nesre bağlı türlerindeki gibi bir öğretim çalışması yapmak mümkün değildir. Şiir, bir olaya veya düşünceye dayanmadığı için onu açıklamak, anlatmak ve ifade etmek zordur, hatta söz konusu dahi olamamaktadır.²⁰

Şiirin, düzyazıdan en belirgin farkı, okunduğunda anlamla birlikte bir ahenk, bir ritim duyurmasıdır. Biçim olarak da, şiir düzyazıdan ilk bakışta ayrılır. Gerçi son yıllarda, şeklen düzyazıya benzeyen ve şiir olduğu iddia edilen metinler yazılmıştır, ama onların şiir olarak kalıp kalmayacağını zaman gösterecektir. Doğrusu, şiirin biçimsel olarak da nesirden farklı olması gerektiğidir.²¹

Şiir okunduğunda insanın içinde tatlı bir heyecan uyandırır. Bu nedenle şiirlerin çocuğa güzellik duygusu kazandırmada ve yüce erdemler aşılama da önemli bir rolü vardır. Bu da açık bir şekilde, çocuğa belirli düzeylerde uygun düşecek şiirlerin okutulması gerektiği gerçeğini ortaya koymaktadır. Çocuklar ahenkli şiirlerden hoşlanırlar. Kimi zaman bu tür şiirleri ezberleyerek okurlar.²²

Şiirde ahengi sağlayan unsurların başında gelen ritim, çocuk şiiri için de vazgeçilmez bir unsur olmalıdır. Çocuklara yönelik yazılacak şiirlerde ölçü ve kafiyenin göz ardı edilmemesi gerekir. Mümkünse kafiyeler belirli olmalı ve belirli bir sistem içerisinde şiirde yer almalıdır.²³ Seçilen şiirlerin ezbere okunması amaç değildir. Ancak vurgu ve tonlamaya dikkat edilerek okunması, çocukların konuşma, telaffuz ve diksiyon becerilerini geliştirebilir

Dizeler 7'li, 8'li hece ölçüsüyle 4+4, 4+3 duraklarına uygun dördlüklerden oluşmalıdır.

Vezin bakımından şiirler incelendiğinde; büyük çoğunluğunun 7'li, 8'li, 11'li ve 14'lü hece vezninde yazıldığı görülmektedir. 49 şiir ise serbest ölçüyle yazılmıştır. Bu yönüyle antolojiye seçilen şiirlerin ölçü bakımından aranan özelliklere sahip olduğu görülmektedir.

Mısralar kısa, cümle düzeni kurallı ve dengeli olmalıdır. Bazı mısraların aynen tekrarı ile bir ahenk zenginliği sağlanabilir.Şiirin çabuk ve kolay anlaşılabilmesi için, anlam bir dizede, ya da iki dizede tamamlanmalıdır.

Seçilen şiirler 6.-8. sınıflar için, dört- sekiz dördlük arasında olmalıdır Çocuklarımıza Şiirler'deki 190 şiirin yazıldıkları nazım şekli açısından incelendiğinde;

²⁰ Bu konuda bk.Cemiloğlu, M (2004)*İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*, Aktüel Yayınları, İstanbul, s. 63

²¹Karataş, T. (2001). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Perşembe Kitapları, İstanbul, s. 391

²² Yardımcı M ve Tuncer, H. (2002). *Çocuk Edebiyatı*, Ürün Yayınları, Ankara, s.185

²³ Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2003). *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara, s 210

genellikle dörtlüklerin ve beyitlerin kullanıldığı görülmektedir. Mısra sayısına bakıldığında en kısa şiirin 6 mısradan oluşan Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın "Sincap" ve Yusuf Ziya Ortaç'ın "Topum" şiirleridir. En uzun şiir ise 50 mısradan oluşan, antolojiyi de hazırlayan sanatçı Şükrü Elçin'in yazdığı "Munzur Güzellemesi" dir.

Antolojideki şiirlerde ritmi sağlamak için kafiye ve rediflere de yer verilmiştir. Bu özellik şiirlerin çocuklar tarafından daha sevilerek okunmasını sağlar. Kafiye şemasına göre şiir türlerine bakıldığında incelenen şiirlerin 12 tanesinin Âşık Edebiyatı nazım biçimi olan koşma tipli, 54 tanesinin çapraz, 70 tanesinin düz ve 3 tanesinin de sarmal uyakla yazıldığı görülmektedir. Kalan 51 şiir ise serbest düzenli nazım biçimleriyle yazılmıştır.

1.1.6. Dil ve Üslup

Doğan Aksan, gerçek şiirin insana tattırdığı duyguların, iç ürpertilerinin, aktardığı etkileyici imgelerin, öteki söz sanatlarının, plastik sanatların ve özellikle müziğin uyandırdığı duygulardan, insanı yücelten estetik zevklerden farklı olmadığını söyler²⁴. İyi bir şiir okuduğunda ya da dinlediğinde de güzel bir müzik eserini dinlerken benliğini kaplayan duygulanmanın tam eşini tattığını dile getirir.

Duygu ağırlıklı tür deyince hemen aklımıza şiir gelmektedir. Şiir türü, diğer türlerden hem estetik bakımdan hem de yapısal bakımdan farklıdır. Şair, kelimelere günlük kullanımı dışında kullanmaktadır.²⁵

Sanatı, sanatçının tabiata ayna tutması şeklinde tanımlayan estetikçiler, tabiattaki değişik varlıkların bu aynada yansımış şekilleriyle göründüklerini belirtirler.²⁶ Şiirde bütün anlatılanlar da görecelidir. Yani şair, kendi kültür ve birikiminin penceresinden gördüklerini şiire yansıtır. Bu yansıtma işi yani anlatım, çocuğun yorum yapabilme becerisine katkı sağlayacak şekilde özenle seçilmiş varlıkları ifade eden kelimelerle yapılmalıdır.

İncelenen şiirlerde genellikle kurallı, anlamca olumlu cümlelere yer verilmiştir. "Akıncı", "Mohaç Türküsü", "Serçe Kuşu", "Hayvanlar Destanı" gibi bazı şiirlerde devrik cümlelerin de olduğu görülmektedir.

Dil ve üslup bakımından bir inceleme yapıldığında, şiirlerin çoğunun kısa, açık, anlaşılır bir şekilde yazıldığı görülür.

²⁴Aksan, D. (1999). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Engin Yayınevi Ankara, s.7

²⁵ Ünalın, Ş. (2000) *Türkçe Öğretimi*, Nobel yayınları, Ankara, s. 167

²⁶ Moran, B. (1991). *Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi*, Cem Yayınları, İstanbul, s.15

Şükrü Elçin, *Çocuklarımıza Şiirler* adlı antolojisinde çocukların anlayamayacağı kelimeler olabileceğini düşünerek, antolojinin sonuna bir sözlük eklemiştir. Bu durum da antolojideki şiirlerin, çocuklar açısından daha anlaşılır olmasını sağlamıştır.

1.1.7. İmla ve Noktalama

Bir şiirin anlaşılabilirliği; yer alan cümlelerin ve kelimelerin uzunluğuna, kullanılan kavramlara, temasına ve şairin fikirlerini ifade ediş tarzına dayanmaktadır. Cümle ve kelimelerin seçimi öğrencinin okuma hızını etkileyen faktörlerdendir. Bu nedenle akıcı ve doğru okuma becerilerini kazandırmak için öğrencinin performansına uygun kelime ve cümleler seçilmesi gerekir.

Şiirin anlaşılabilir olmasını sağlayan etkenlerden biri de şairin fikirlerini ifade ediş tarzıdır. Şairin söylemek istediğini açık, akıcı ve anlaşılır bir biçimde ifade etmesi gerekir. Çocuğun şiiri daha iyi ve ritimli ve vurgulu bir şekilde okuması için ölçü ve kafiye kadar noktalama işaretlerinin, özellikle de virgülün önemi büyüktür. Şükrü Elçin'in *Çocuklarımıza Şiirler* adlı antolojisine seçtiği şiirler, imla ve noktalama işaretlerine uygunluk bakımından yeterli düzeydedir.

1.2. ORHAN URAL, ŞİİRLERDE ÇOCUK (1979)

1.2.1. Yazar/Hazırlayan

Orhan Ural, 1913 yılında İstanbul'da doğmuştur. Önceleri resim öğretmenliği yapmış, 1932'de öğretmenlikten ayrılıp Babiali'ye geçerek *Son Posta*, *Tanin*, *Vakit*, *Haber*, *En Son Dakika*, *Tasvir*, *Tercüman* ve *Yeni Sabah* gazeteleriyle, *Karikatür*, *Akbaba*, *Hemşeri*, *Şaka* adlı mizah dergilerine karikatürler çizmiş, sonra da kendi adını taşıyan "Yıllık" larıyla sanatını sürdürmüştür. 1978'de İstanbul'da ölmüştür.²⁷

1.2.2. İçeriği

Türk edebiyatında, çocuklara yönelik şiirin iki ayrı yönde geliştiğini görüyoruz. Birinci gruptaki şiirler, genellikle çocuk duyarlılığını yansıtan ve tamamen çocuklar için yazılmış şiirler; ikinci grupta yer alan şiirler ise daha çok çocuğu konu alan şiirlerdir.

Orhan Ural, kitabının önsözünde şöyle demiştir:

²⁷Tutel, E. (2004). Yarım Yüzyıl Öncésinin Gazetecileri ve Orhan Ural'ın Albümünde Yaşayanlar" *Tarih ve Toplum*, c. 31, S. 185, s. 272

“Yirminci yüzyıldan önce Türk şiirinde saf ve öz çocuk duygusuna, sanatçının kendi çocukluk dönemine ilişkin anılarını dile getiren ince çizgilere rastlayamıyoruz. Yaşamın doğal bir ögesi ve değerli bir varlığı sayılan çocuğun eski şiirin kapılarında girmemesi o ozanlarımızın adına bir kayıptır.

...Şiirimizde 1940 yılı çok önemli bir dönüm noktasını simgeler. Kalender, özensiz bir sanatçı tipi, fesli, kolalı yakalı ozanla artık yer değiştirmiştir. Bu yeni sanatçı, doğaya, insana alışılanın dışındaki gözlerle bakmasını bilmiş, ince ayrıntıların yalın güzelliğini her geçen gün değişik yönüyle sergileme ustalığını göstermiştir. İnsana bakıştaki donmuş kalıplardan uzaklaşma – çocuk şiirine değil- şiirdeki çocuğu anlatım derinliğine de böylelikle yeni boyutlat getirmiştir.²⁸

Buradan da anlaşıldığı gibi Orhan Ural, antolojiyi oluştururken çocuğa görelilik ilkesine göre değil, çocuğu konu alan şiirleri seçmeye özen göstermiştir.

Şiirlerde Çocuk adlı antolojinin içeriği seçilen şu şiirlerden oluşmaktadır:

Tablo 1.2. İkinci antolojide yer alan şiirler

Tevfik Fikret	Siyah Bacı Papatya Kuşlarla Öksüz Kör ile Kötürüm Küçük Asker
Ali Ekrem Bolayır	Sat Tarla Kuşu
Mehmet Akif Ersoy	Küfe
İbrahim Alaaddin Gövsa	Vatan Denizler Anne Sevgisi Kelebek
Hasan Ali Yücel	Sizin İçin Ağaç ve Sen Denizin Sesi
Nazım Hikmet	Merhaba Çocuklar Memede Son Mektubumdur İstanbul'dan Mektup Kız Çocuğu Senin Bayramın Nereden Gelip Nereye Gidiyoruz Çağrı
Ziya Osman Saba	Çocukluğum Nasıl Anlamazsın Yağmurlu Bir Günde Çocuk Gülüşleri İyi İnsanlar Bir Yer Düşünüyorum Artık Günlerimiz Eski Resimler Çocuklar Bakıyorlar Patik Yap Kunduracı
Cahit Sıtkı Tarancı	Robenson

²⁸ Ural,, O. (1979). *Şiirlerde Çocuk*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara , s. 8

	<p>Çocuk Bahçesinde Gezerken Öyle Dalmışım ki Bugün Cuma Çocukluk Gençlik Böyledir İşte</p>
Rıfa Ilgaz	<p>Çocuklarım Remzi Uyusun da Büyüsün Oğlum</p>
Bedri Rahmi Eyüboğlu	<p>Oğlum Mehmede Gökyüzünü Takdim Ederim Oğlum Mehmede Ağaçlarımızı Takdim Ederim Kiraz Ayı Geliyor Biz de</p>
Orhan Veli Kanık	<p>Masal Ağacım Robenson Rüya Bayram Gemilerim Kavuk Doğuran Kazan</p>
Fazıl Hüsnü Dağlarca	<p>Bu Eller miydi Ablamla Aramızda Ağır Hasta 86 Siyah ve Karanlık Dünyanın Bütün Çocuklarına Karşı Yazılmıştır Gece Oyunu Rahatlık Meçhul Çocukların Elişi Vazifesi İlkokul İkideki Yaşlı Denizin Sesi Tuna Göz Balıkları Çocukla Sen Irmağı Gece ile Güneş Anneler Masalı Uzak Çocuklar Hollanda Kavakları Dağlarla Güvercinler Okuldan Dönen Çocuğun Sorusu Oyun Kedi ile Çocuk Kamış Dede Yavaşça O Paraguay'lı Çocuk Sevgi Habeşistanlının Boyalı Yüreği Missisipi Gayda Çocuk Ay Sevgisi Anneye Sorular Göl Babayla Çocuk Ana Oğul Irak'lı Yavrular Mekke'li Kızcıkla Devesi Masal Yazarın Açıklaması: Daha Sevmek İlerlemek</p>

	Düşüme Giren Annemin Düşü Şişeler
Oktay Rıfat	Şükür Yıldızlar Vazife Polonya Çocukları Uçaklar Su Gibi Geçen Günler Nanoç'un Çocukluk Resmi Farelerle İnsanlar Çocuğun Dişleri Son Söz Kaybolan Çocuk Ozan Kız ve Kuş
Melih Cevdet Anday	Yolculuk Şiirlerinden Serçe Bir İlkbahar Şiirine Başlangıç Hayvanat Bahçesi-Kuşlar Bölümü- Akıncı Ruhlar Yahut Çalışan Kazanı
Behçet Necatigil	Mavi Işık Çay Evcik Yıldızlar Ekmek Kırıntıları Yıldızlarda Uyku Çocuklar Resim Tahta, Kürsü, Çocuklar Hesaplar Korku Kirli Masa Bir Albümden Resimler Yoyo
Cahit Külebi	Yurdum Çocuklar Kuşun Hikâyesi Esmâ'nın Hikâyesi Zerdali Ağacı Uçak Yolculuğu Mehmet Ali Mehmet Ali'nin Beşiği Sallanıyor Özgürlük Masaldaki Çocuk Farenin Ölümü
Ceyhun Atuf Kansu	Bir Çocuk Bahçesinde Çocukluğum II Ninni Bayram Birinci Senfoni'den Dünya Çocukları Çocuk Şarkıları Kızamuk Ağdı Ali'nin Süt Şişesi Çocuklar Kızım Bahar'ın Boyama Kitabı Çocukluğumun İstasyonları
Necati Cumalı	Çocuk İstanbul'un Serseri Çocukları Gencecik Kağıt Kayıklar

	Ceylan Ağıdı Oy Yaz Geçti Gezgin Satıcı Kızın Ezgisi
Tahsin Saraç	Türkiye Ana Öğüdü Çocuklar Kardeş Oldu mu
İsmail Uyaroğlu	Çocuk ve İşçiler Çocuk ve Masa Çocuk ve Rüya Çocuk ve Okul 2

Yazarın da önsözünde belirttiği gibi antolojide okul manzumeleri ve marşları yoktur. 1940 sonrası kuşağı 20 şairin 164 şiirine yer verilmiştir. Yabancı şairlerin çeviri şiirleri yoktur.

1.2.3 Şiir Türleri

Çocuk şiirleri genel olarak lirik ve didaktik olmalıdır. Çocuklar için yazılmış lirik şiirler; günlük hayat, aile, hayvanlar, bitkiler, tabiat ve tabiat olayları ve milli meselelerle ilgili konulardan bahsetmesi çocuktaki bazı kavramların gelişmesine yardımcı olur.

Didaktik şiirlerle çocuklara; milli, ahlaki ve insani konularda telkinlerde bulunulur. Bu çeşit şiirlerde kuru öğütten çekinilmeli ve hareketli olaylarla bazı fikirlere ulaşılması çocuğa bırakılmalıdır.²⁹

Orhan Ural'ın *Şiirlerde Çocuk* adlı antolojisine baktığımızda 164 şiirin 142'si lirik, 19'u didaktik, 2'si epik ve 1 tanesi de pastoraldir.

1.2.4. Konu ve Tema

Enver Naci Gökşen'e göre şiirlerle çocuğa bir takım kazanımlar verme amacı güdülmelidir.

“Okuduğu şiirle çocuk, önce ana dilinin kullanımını tanıyacak, sonra ulusal edebiyatın sanat eserleriyle karşı karşıya gelecek ve bu sayede çocukta ulusal bilinç ve geleneğin oluşmasını sağlayacaktır. Aynı zamanda milli, ahlaki ve insani eğitimin çocuğa verilmesinde çocuklara okutulacak şiirlerin önemi büyüktür.”³⁰

Fuat Baymur ve Kemal Demiray'a göre çocuk şiirlerinde, çocukların dikkatini çekecek konular işlenmelidir:

²⁹Baymur, F. ve Demiray K. (1991). *Çocuk Edebiyatı Antolojisi*, Milli Eğitim Yayınevi, İstanbul, s. 196

³⁰Gökşen, E. N. (1966). *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız*, Okat Yayınevi, İstanbul, s.136

“Küçükler için yazılacak şiirlere büyük konular aramaktan ziyade, çocukların hayatları, duyguları ile ilgili basit konulardan faydalanılmalıdır. Çünkü çocuğun hayatında önemli olan basit şeylerdir. Mesela çocuk, büyüklerin hayranlıkla seyrettikleri mehtap karşısında duygulanmaz da bir bez bebeği görünce içi titreyerek ona anlatır; onunla saatlerce oynamaktan büyük bir zevk duyar. Aynı şekilde çocuk, şairin mehtapta hissettiklerini aksettirdiği bir şiirle hiç ilgilenmeyebilir; fakat bir bebek, bir top şiiri onda heyecan yaratır”³¹

Orhan Ural’ın *Şiirlerde Çocuk* kitabına baktığımızda konu ve tema bakımından diğer antolojilerden bir farklılık görülür. Antolojinin tamamında ağır basan iki konu vardır. Bunlar, çocukluk dönemine hasret ve çocuk sevgisidir. Çocukların hayal dünyasını harekete geçirici, onları eğlendirici ve eğitici şiirlere pek rastlanılmamıştır. Daha çok antolojide yer alan şiirler, şairlerin çocukluk dönemlerini anımsayışlarıyla, günlük yaşamdan bunalan, sıyrılan kişinin geçici de olsa bir gönül esenliğine ulaşmaları, çocukluğun mutluluk dolu günlerine sığınma özlemini dile getiren şiirlerdir.

Az da olsa yazıldıkları döneminin bazı sosyal sıkıntılarını anlatan şiirler de vardır. Örneğin; Cahit Sıtkı Tarancı’nın “Robenson” şiiri, Ziya Osman Saba’nın “Çocuklar Bakıyor”u, Rıfat Ilgaz’ın “Remzi”si ve Oktay Rıfat’ın “Polonya Çocukları” adlı şiirleri İkinci Dünya Savaşı’nı ve sıkıntılarını anlatan, savaş karşıtı şiirlerdir. Yine Nazım Hikmet’in “Kız Çocuğu” ve “Nereden Gelip Nereye Gidiyoruz” şiirleri savaş karşıtı şiirlerdir.

Aile ilişkisini ve anne-baba, kardeş, akraba sevgisini anlatan şiirler de vardır. Bunlar; Cahit Sıtkı Tarancı’nın “Bugün Cuma”(Büyükanne sevgisi), Fazıl Hüsni Dağlarca’nın “Düşüme Giren Annemin Düşü”, Orhan Veli Kanık’ın “Rüya”, Ceyhan Atuf Kansu’nun “Ninni”, Behcet Necatigil’in “Korku” adlı şiirleridir.

Kitapta sadece Türk çocuklarından bahsedilmemiş, Fazıl Hüsni Dağlarca’nın şiirlerinde Azerbaycan, Endonezya, Hollanda, Cezayir, Bohemya, Zambiya, Birmanya, Paraguay, Habeşistan, İrlanda, Vietnam, İsviçre, Ürdün, Irak gibi ülkelerin çocuklarına da seslenilmiş ve kimi zaman sıkıntıları kimi zaman da mutlulukları anlatılmıştır.

Behcet Necatigil’in “Yoyo”, “Evcik” ve “Öyle Dalmışım” ki şiirleri, çocuk ve oyun ilişkilerini anlatan, oyun oynayan çocuğu gözlemleyen şiirleridir.

Orhan Ural’ın *Şiirlerde Çocuk* adlı antolojisinde Atatürk sevgisinden bahseden 2 şiir vardır. Bunlar; “Resim” ve “İlkokul İkideki” adlı şiirlerdir.

³¹ Baymur, F. ve Demiray, K. (1961). *Çocuk Edebiyatı Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, s. 196

Şiirlerde Çocuk antolojisinde tabiat, vatan, yurt ve kahramanlık duygularını konu edinen şiirlerin pek yer almadığı görülmektedir. Bu da antolojinin eksik kısımlarındandır. Çünkü çocuğa vatan, millet sevgisi ve kahramanlık duygularını aşılacak en etkin ve önemli türlerden biri şiirdir.

Şiirlerde Çocuk kitabında; Tevfik Fikret'in "Öksüz", "Kör ve Kötürüm"ü, Mehmet Akif Ersoy'un "Küfe"si, İbrahim Alaattin Gövsa'nın "Anne Sevgisi" manzum hikâyelerdir. Orhan Veli Kanık'ın "Kavuk" ve "Doğuran Kazan"ı da manzum fıkralardır.

1.2.5. Nazım Şekli, Vezin, Kafiye

Bir düşüncenin, bir duygunun ölçülü bir dille, heyecanlı bir biçimde anlatılması sanatı diyebileceğimiz şiir, çocuk edebiyatımızın en verimli ve zengin bir türüdür.

"İnsan zekâsının ve hayal gücünün ilk sanat ürünü olan nazıma genel olarak şiir diyoruz. Vezin, kafiye gibi teknik özelliklerinden ötürü kolay ezberlendiği için nazım, sanat ve fikir tarihinde nesirden çok önce gelir."³²

Şiirin ezgisi içerikten çok okuma sorunu yaratabilir. Çocuklar şiirin, düzyazıdan farklı olan ezgisini garip bulabilirler. Kafiye, ölçü, ritim gibi şiire özgü özellikler şaşırtıcı olabilir. Çocuk, şiiri okurken her dize sonunda durma eğiliminde bulunur. Hangi dizenin sonrakine bağlanacağını, sesin nerede yükselip nerede alçalacağını kestiremez. Bunların başarılammaması sonucu garip bir ahenk doğmakla kalmaz, anlam da kaybolur. Bu gibi zorluklar yüzünden çocuk da şiirden zevk almaz.

Kafiye şemasına göre şiir türlerine bakıldığında incelenen şiirlerin 20 tanesinin çapraz, 14 tanesinin düz ve 5 tanesinin de sarmal uyakla yazıldığı görülmektedir. Kalan 125 şiir ise serbest düzenli nazım biçimleriyle yazılmıştır. Çocuğun şiiri okuyup ezberlemesi için belli bir kafiye düzeninin olması gerekir.

Antolojide yer alan 164 şiirden sadece 43'ü hece vezniyle yazılmıştır. Antolojinin eksiklerinden biri de budur. Çünkü çocuk şiirlerinde hece vezni, çocuğun şiiri daha ritimli ve ahenkli okumasını sağlar ve şiiri ezberlemeyi kolaylaştırır. Hece vezni ile yazılmış şiirler genellikle 11'li ve 8'lidir.

Mısralar kısa, cümle düzeni kurallı ve dengeli olmalıdır. Bazı mısraların aynen tekrarı ile bir ahenk zenginliği sağlanabilir. Şiirin çabuk ve kolay anlaşılabilmesi için, anlam bir dizede, ya da iki dizede tamamlanmalıdır. *Şiirlerde Çocuk* antolojisine seçilen

³² Gökşen, E. N. (1966). *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız*, Okat Yayınevi, İstanbul , s.130

şiiirlerin genelinde bu kurala da uyulmamıştır. Çocukların anlamada zorlanacakları şiiirler fazladır. Bunun sebebi ise şiiirlerin çocukluk dönemlerini hatırlayıp o anlardaki ruhsal durumlarını tasvir etmelerindedir. *Şiiirlerde Çocuk* antolojisinde en kısa şiiir 6 mısradan oluşan “Masaldaki Çocuk”, en uzununu ise 75 mısradan oluşan “Resim”dir.

Seçilen şiiirler 6.-8. sınıflar için, dört- sekiz dörtlük arasında olmalıdır. İncelenen antolojide çocukların sıkılmasına yol açacak uzunlukta şiiirlere yer verilmiştir. 50- 70 mısra arası olan şiiirler fazladır.

1.2.6. Dil ve Üslup

Meral Alpay’a göre dil ve anlatım yönünden çocuk kitaplarında şu özellikler olmalıdır:

- 1- Arı, yalın, gelişen, özleşen dil doğrultusunda olan, dilimizde karşılığı bulunan yabancı sözcükleri kullanmayan,
- 2- Doğal ve yalın olan, dil tadını veren ve dil beğenisini geliştiren,
- 3- Çocuğun kendi dil düzeyinden başlayarak sözcük dağarcığını zenginleştiren,
- 4- Anlatımda çocukların anlayış güçlerine, yaş ve yaşam düzeylerine uygun kavramları kullanan, ilk sınıflarda uzun tümce ve paragraflardan kaçan, düşünceleri açık ve anlaşılır olarak veren, anlatımda da yakın çevreden uzağa ve somuttan soyuta ilkesini göz önünde bulunduran,
- 5- Çocuk kitaplarında TDK’ce belirlenen yazım kurallarına uyan özellikte olmalıdır.³³

Çocuklar için hazırlanmış edebi eserlerin dil ve anlatımı, çocukların iç dünyasına canlılık getirebilecek özellikte olmalıdır. Böylece çocuk dünyasında yaşama sevinci ve heyecanı uyandırabilir. Merak ve öğrenme duygusunu pekiştirirken, dil gelişimine de yardımcı olmalıdır.³⁴

Şiiirlerde Çocuk kitabındaki şiiirlerde genellikle kurallı, anlamca olumlu cümlelere yer verilmiştir. Ancak; “Saat, Çocuklar, Dünya Çocukları, Bayram, İlerlemek” gibi bazı şiiirlerde devrik cümlelerin de olduğu görülmektedir.

Dil ve üslup bakımından bir inceleme yapıldığında, şiiirlerin çoğunun açık, anlaşılır bir şekilde yazıldığı görülür. Mehmet Akif Ersoy’un “Küfe” adlı şiiirinde çocukların anlayamayacağı kelimeler vardır. Şair, bu durumu düzeltmek için şiiirin sonunda kelimelerin anlamları vermiştir, ancak kitabın sonunda herhangi bir sözlük konulmamıştır.

³³ Alpay, M. vd. (1975). *Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları*, Cem Yayınevi, İstanbul, s. 88

³⁴ Ciravoğlu, Ö. (2000) *Çocuk Edebiyatı*, Esin Yayınevi, İstanbul, s.13

1.2.7. İmla ve Noktalama

Sözlü iletişim ortamlarında, duyguları, düşünceleri tam olarak anlatabilmek için ses tonu ayarlanabilir. Konuya göre jestler ve hareketler yapılabilir. Ancak, yazılı iletişimde böyle bir imkân bulunmadığından bu eksiklik noktalama işaretleriyle giderilmektedir. Anlamın netleştirilmesi, cümlelerin ayrılması, okurun dikkatinin çekilmesi gibi nedenlerle kullanılan noktalama işaretleri, sadece anlam için değil, yapı için de gereklidir.

İşte bu yüzden çocukların şiiri anlayıp, duraklarına dikkat ederek okumaları için noktalama işaretleri ve imla önemlidir.

Orhan Ural'ın *Şiirlerde Çocuk* antolojisine baktığımızda genel olarak kurallara uyulduğu görülür. Sadece Nazım Hikmet'in "Memede Son Mektubum"daki "-e" ve Fazıl Hüsni'nün "Habeşistanlının Boyalı Yüreği"deki "-nin" eki ayrı yazılmamıştır. Ayrıca Fazıl "Hüsni'nün Paraguay'lı Çocuk" ve "Mekke'li Kızcıkla Devesi" şiirinde "-lı" yapım eki olduğu için bitişik yazılmalıdır.

1.3.ŞAHİNKAYA DİL, ÇOCUKLARA ATATÜRK ŞİİRLERİ (1983)

1.3.1. Yazar/Hazırlayan

Şahinkaya Dil, 18 Haziran 1931 yılında Çorum'da doğmuştur. Liseden sonra Ankara'da bir süre Hukuk Fakültesi'ne devam etti. Sümerbank Genel Müdürlüğü Yayın işlerini yönetti. Kültür Bakanlığı Tanıtma ve Yayınlar Dairesi Başkanlığı Şube Müdürlüğü'nden emekli oldu. İlk şiiri bir Adana dergisinden çıktı. Ankara'da *Çağdaş* isimli aylık bir sanat dergisi çıkardı.³⁵

Şiir kitapları; *Mısra Mısra* (1950), *Ebemkuşağı* (1953), *Ağaran Dünya* (1957), *Kapalı Kapıyı Açmak* (1961), *Işık Çılgılığı* (1964), *Yorgun Ölü* (1964), *Seni Yaşamak* (1965), *Yorgun Sulara Aşk*, (1966), *Güz Rüzgarları* (1967) *Antolojileri*; *Resimli Türk Kadın Şairleri* (1959), *Çağdaş Türk Şiirinden Örnekler* (1961), *Nisan Şafağı* (1964)

³⁵ Hayatı ve eserleri hakkında geniş bilgi için bk.: Dil, Şahinkaya (maddesi), *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Perşembe Kitapları, İstanbul 2001, s. 109, Necatigil, B. (1989). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, 3. Bs., Varlık Yayınları, İstanbul, s.111, Kurdakul, Ş. (1985). *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, Cem Yayınları İstanbul, s. 211,

1.3.2. İçeriği

Antolojinin başında giriş ya da önsöz olmadığı gibi, sonuç da yoktur. Bu yüzden şairin nasıl ve niçin böyle bir antoloji hazırladığı konusuna cevap bulunamamıştır.

Çocuklara Atatürk Şiirleri antolojisi şu şiirlerden oluşmaktadır:

Tablo 1.3. Üçüncü Antolojide yer Alan Şiirler

Sabahattin Kudret Aksal	“Atatürk Anadolu’da”
Adnan Ardağı	“Atatürk”
M. Sunullah Arısoy	“Mustafa Kemal Düşünüyor”
Oğuz Kazım Atok	“Atatürk’ten VIII. Mektup”
Mustafa Bülbül	“Atam”
Osman Bolulu	“İlk Dersimiz Atatürk”
Rıza Bulut	“Mavi Gözlü Paşa’ya”
Teoman Civelek	“Yaşasın Atatürk”
Behçet Kemal Çağlar	“Atatürkçülere”
İbrahim Ağgah Çubukçu	“Atatürk’ün Ardından”
Fazıl Hüsnü Dağlarca	“Mustafa Kemal’in Kağnısı”
Şahinkaya Dil	“Mustafa Kemal”
Kerim Aydın Erdem	“Savaş Destanı”
Abdullah Rıza Ergüven	“On Kasım”
Nüzhet Erman	“Atatürk’ün İstiklal Madalyası”
Celal Sahir Erozan	“O Geliyor”
Çoşkun Ertepinar	“Çocuk ve Atatürk”
Bilgay Esemeli	“Atatürk’ün Sesi”
Necdet Evliyagil	“Atatürk Yolunda”
İlhan Geçer	“Mavi Aydınlık”
Jülide Gülizar	“Zeynebime Şiirler”
Subutay Hikmet	“Atatürk’le”
Ayhan Hünelp	“Atatürk”
Ceyhun Atuf Kansu	“Şu Sonsuz Koşu”
Aydın Karasüleymanoğlu	“Atatürk’ün Resmini Çiziyorum”
Ümit Yaşar Oğuzcan	“Mustafa Kemal’i Düşünüyorum”
Kemalettin Koç	“Önce Atatürk”
Yekta Güngör Özden	“Atatürk Yürüyor”
Şinasi Özdenoğlu	“Her 30 Ağustos’ta”
Hasan Latif Sarıyüce	“Atatürk ve Çocuk”
Ahmet Tufan Şentürk	“Yürüyelim Arkadaşlar”
Müeyesser Tunçer	“Sen Atamsın”
Nevzat Üstün	“Mustafa Kemal”
Hazım Zeyrek	“Ölmemeliydi”
Halide Nusret Zorlutuna	“Gazi”

1.3.3. Şiir Türleri

Şahinkaya Dil'in *Çocuklara Atatürk Şiirleri* adlı antolojisinde yer alan şiirler tür bakımından incelendiğinde, büyük çoğunluğunun lirik türde olduğu görülmektedir. Antoloji, 26 lirik ve 9 epik şiirden oluşmaktadır. Didaktik ve pastoral gibi şiir türlerinden örnekler verilmeyişi, antolojinin eksikleri arasındadır.

Çocuğa doğa ve hayvan sevgisini aşılama bakımından pastoral şiirler önemlidir. Didaktik şiirlerle çocuklara; milli, ahlaki ve insani konularda telkinlerde bulunulur. Bu açıdan hazırlanan antolojide bu tür konulara yer verilmesi gerekir.

1.3.4. Konu ve Tema

Şahinkaya Dil'in hazırladığı antolojideki şiirler, konu ve tema bakımından incelendiğinde antolojik eserde bulunması gereken çeşitlilik ilkesine uygun olmadığı görülür.

Çocuklara Atatürk Şiirleri adlı antoloji yalnızca bir konu ve temanın esas alındığı bir antolojidir. Antolojinin adından da anlaşılabilceği gibi, antolojideki şiirlerin konusu Cumhuriyetimizin kurucusu, Büyük Önder Atatürk'tür. Şiirlerde Atatürk'e duyulan sevgi, Atatürk'ün ölümünden dolayı üzüntü, çocuk gözüyle Atatürk konuları işlenmiştir.

Yalnızca bir tema esas alınmakla birlikte, seçilen şiirler açısından başarılı bir çocuk şiirleri antolojisidir..

1.3.5. Nazım Şekli, Vezin, Kafiye

Çocuklar için yazılan şiirlerde kafiyeler sık ve belirli olmalıdır. Manzum yazıların çocukları etkileyebilmesi, onlarda estetik bir zevkin doğabilmesi iyi bir okuyuşla mümkündür.

Şahinkaya Dil'in *Çocuklara Atatürk Şiirleri* adlı antolojisindeki 35 şiirden sadece 8 tanesinin hece ölçüsüyle geri kalanların ise serbest ölçüyle yazıldığı görülür. Bu durum da şiirlerin ezberlenmesi ve okunmasını olumsuz yönde etkiler. Şiirin çocuk tarafından, vurgu ve tonlamaya dikkat ederek okunması, çocukların telaffuz ve diksiyon becerilerini geliştirir.

Antolojideki şiirlerde ritmi sağlamak için kafiye ve rediflere de yer verilmiştir. Bu özellik şiirlerin çocuklar tarafından daha sevilerek okunmasını sağlar.

Kafiye şemasına göre şiir türlerine bakıldığında incelenen şiirlerin, 6 tanesinin çapraz, 7 tanesinin düz uyakla yazıldığı görülmektedir. Kalan 22 şiir ise serbest düzenli

nazım biçimleriyle yazılmıştır. Bu da şiirlerin ezberlenmesini ve çocuklar tarafından severek, ahenkle okunmasını etkiler.

1.3.6. Dil ve Üslup

Çocuklar için edebiyat her şeyden önce dil'dir. Edebiyat çocuğun dünyasına zenginlik katar. İyi bir edebiyat, edebi zevki ve güzellik duygusunu geliştirir. Kendisini ve çevresini tanımasına, güzel konuşmasına, zevklerinin gelişmesine katkıda bulunur.

Şiirin sözcükleri zengin anlamlı, kuvvetli, ahenkli olmalı, hayal gücüne, duygulara seslenebilmelidir. Kalıp haline gelmiş benzetmeler, ifadeler bulunmamalıdır. Uzun tasvirler de çocuğu sıkır. Diyaloglar, kimin konuştuğu açıkça belirtilmediğinde, çocuğun aklını karıştırır.³⁶

Mısralar kısa, cümle düzeni kurallı ve dengeli olmalıdır

Şahinkaya Dil'in *Çocuklara Atatürk Şiirleri* adlı antolojisindeki şiirlerin büyük bir bölümü kurallı, anlamca olumlu cümlelerden oluşmuştur.

Şiirdeki en uzun mısralı şiir, Celal Sahir Erozan'ın yazdığı "O geliyor" (9 kelime), en kısası ise Aydın Karasüleymanoğlu'nun yazdığı "Atatürk'ün Resmini Çiziyorum" (1 kelime) şiiridir.

1.3.7. İmla ve Noktalama

İncelenen antolojide, bazı imla ve noktalama yanlışları yapılmıştır. Örneğin; Kerim Aydın Erdem'in yazdığı "Savaş Destanı" adlı şiirde "kibrit" yerine "kiprit" yazılmıştır.

Özel isimlere gelen çekim ekleri ayrı yazılırken yapım ekleri bitişik yazılır. Bu antolojide bazı yerlerde bu kurallara uyulmadığı görülür. Subutay HİKMET'in "Atatürk'le" adlı şiirde, bitişik yazılması gereken "-le", ayrı yazılmıştır. Yine Ceyhun Atuf KANSU'nun "Şu Sonsuz Koşu" şiirinde "Samsuna" kelimesindeki çekim eki olan "-a" ve "On dokuz Mayısın" derken "-ın" çekim ekleri bitişik yazılmıştır.

³⁶ Şirin, M. R. (1994). *Çocuk Edebiyatı*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 108

1.4. MUSTAFA RUHİ ŞİRİN, KAF DAĞINDAKİ UÇURTMA (1987)

1.4.1. Yazar/Hazırlayan

Mustafa Ruhi Şirin, 1955 yılında “Of” ilçesinde doğmuştur. Orta öğrenimini Of’ta tamamladıktan sonra Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu’nu bitirdi. Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu’nda çalıştı. İstanbul Radyosu’nda çocuk yayınlarını yönetti. İlk şiiri 1976 yılında **Pınar** dergisinde çıktı. Çeşitli dergilerde şiirleri yayımlandı. Türkiye’de çocuk edebiyatı alanındaki çalışmalarıyla tanınan en önemli isimlerden biridir. Çocuk edebiyatı alanında ürünler vermiştir.³⁷

1.4.2. İçeriği

Mustafa Ruhi Şirin, böyle bir antolojiyi niçin hazırladığını, kitabın başındaki *Şiire Açılan Kapı* adlı bölümde;

“ (...) Çocuk, büyüktür aynı zamanda. Söz açılmışken hemen söyleyeyim. İnsan ne kadar büyürse büyüsün bir yanı çocuk kalıyor yine. Büyüklerin çocuklarla ilgilenmeleri bir bakıma çocukluğa özlemdir. Çocukluğu yeniden yaşama isteğidir. Her konuda şiir yazılabilir. Seçtiğim şiirlerin birçoğunun konusu şairlerin çocukluk hatıralarından oluşuyor. Çocukluk çağına ve çocuk dünyasına yaklaşan şiirler bu antolojide yer alıyor. Büyüdükçe zevk alacağınız sanat ve edebiyat türleri de değişecek. En çok seveceğiniz tür, şiir olacak. çünkü çocukluk çağı şiire kapılarını açar önce ve bir ömür boyu bu kapılar hiç kapanmaz şiire...”³⁸

cümleleriyle açıklamıştır. Şirin’in *Kaf Dağındaki Uçurtma* adlı antolojisine seçtiği şiirler şunlardır:

Tablo 1.4. Dördüncü Antolojide Yer Alan Şiirler

Mehmet Akif Ersoy	“Bir Kır Manzarası”
Yahya Kemal Beyatlı	“Akıncı” “Ok”
Ahmet Hamdi Tanpınar	“Akşam” “Selam Olsun”
Zeki Ömer Defne	“Ziller Çalacak”
Arif Nihat Asya	“Anne” “Masallarla”
Necip Fazıl Kısakürek	“Dağlarda Şarkı Söyle” “Anneciğim” “Çocuk”

³⁷ Hayatı ve eserleri hakkında geniş bilgi için bk Behçet Necatigil, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, 3. Bs., Varlık Yayınları, İstanbul 1989, s.299

³⁸ Şirin, M. R. (1990). *Kafdağındaki Uçurtma*, Erdem Yayınları, İstanbul, s. 5

	“Ağlayan Çocuklar”
Asaf Halet Çelebi	“İnsanlar” “Tahtadan Yaptığım Adam”
Ahmet Muhip Dıranas	“Denizi Özleyen Çocuklara”
Ziya Osman Saba	“Patik Yap, Kunduracı” “Çocukluğum”
Cahit Sıtkı Tarancı	“Çocukluk” “Robenson”
Orhan Veli	“Uyku” “Gemilerim” “Masal”
Oktay Rıfat	“Kardeş”
Fazıl Hüsnü Dağlarca	“Toprak Kız Masalı” “Rahatlık”
Behçet Necatigil	“Ekmek Kırıntıları” “Mavi Işık” “Yıldızlar” “Üç Turunçlar”
İlhan Geçer	“Yeşil Çağ” “Büyüyen Eller”
Mehmet Çınarlı	“Asmalar Altında Doğdum” “Küçük Prenses”
Gültekin Samanoğlu	“Çocuk” “Öğüt”
Mustafa Necati Karaer	“Gündüz Rüyası”
A. Turan Oflazoğlu	“Yüzük”
Sezai Karakoç	“Büyüyüp te Çocuk Kalmak” “Sultan Ahmet Çeşmesi” “Ping Pong Masası” “Rubailer”
Yavuz Bülent Bakiler	“Çocuklar”
Hilmi Yavuz	“Hilmi’ nin Çocukluğu”
Hüsrev Hatemi	“Kır Çiçekleri”
Cahit Zarifoğlu	“O Ninniyi İstiyorum” “Kırlara Gidiyorum” “Masal” “İşaret Çocukları”
Erdem Bayazıt	“Güvercinler”
Yahya Akengin	“Oyun”
Beşir Ayvazoğlu	“Bakardım Güneş Avuçlarımda” “Güneş Daldan Dala Haylaz Çocuk”
Arif Ay	“Çocuklar Nerde”
Mustafa Ruhi Şirin	“Masal Çocuk” “Rüya Kızın Masalı” “Adını Unutan Kuşlar” “Çocuk Kalbimdeki Kuş”
Sefa Kaplan	“Eski Bayramlar”
Necat Çavuş	“Çocuk”
Mevlana İdris Zengin	“Uzun Boylu Şiir” “Denizden Toplanan Umut” “Ağla Sevgili Yıldızım”

Bu antolojide; 32 Türk şairin toplam 64 adet şiiri bulunmaktadır.

1.4.3. Şiir Türleri

Mustafa Ruhi Şirin'in *Kafdağında Çocuk* adlı antolojisinde yer alan şiirler tür bakımından incelendiğinde, büyük çoğunluğunun lirik türde olduğu görülmektedir. Bunun sebebi ise yazarın antolojinin başında belirttiği gibi, antolojiye alınan şiirlerin şairlerinin çocukluk hatıralarından oluşmalarıdır. Antoloji, 52 lirik, 2 didaktik, 2 epik ve 4 pastoral şiirden oluşmaktadır.

1.4.4. Konu ve Tema

Antolojideki şiirlerin genelinde; “çocukluk günlerine özlem”, “çocuk-masal”, “çocuk-oyun”, “çocuk-anne” ve “çocuk- doğa” ilişkilerini konu alan şiirler vardır.

Çocuk ve oyun ilişkisini anlatan şiirler; Sezai Karakoç'un “Ping-Pong Masası”, Yahya Akengin'in “Oyun” ve Gültekin Samanoğlu'nun “Öğüt” adlı şiirleridir.

Orhan Veli'nin “Uyku” ve “Masal”, Behçet Necatigil'in “Üç Turunçlar”, Mustafa Necati Karaer'in “Gündüz Rüyası”, Mustafa Ruhi Şirin'in “Rüya Kızın Masalı” ve “Adını Unutan Kuşlar”, Cahit Zarifoğlu'nun “Masal” adlı şiirler ya masal anlatmış ya da masalsı bir anlatıma bürünmüştür.

Farklı türler olmakla birlikte şiir ile masal arasında benzerlikler vardır. Enver Naci Gökşen, bu benzerliği şöyle dile getirmiştir:

“Çocuk, yaradılıştan şair diyebiliriz. Masal da ilk insan topluluklarının dolayısıyla toyların şiiridir diyebiliriz. Çocuk, toy kişi masalla, yani cin ve peri vasıtasıyla gerçek dışı ve olağanüstülük evrelerine, soyutlar dünyasına girer. Büyüklerin çeşitli sanatlarda gördüğü, yaşadığı olağanüstülük evrenine, soyutlar dünyasına çocuğu masal götürür. Şiirin de temeli, maddesi, özü hayal, soyutluk ve olağanüstülüktür. Şiirin ilkeleri ile masal arasında böyle bir yakınlık bulunduğu göre, insan oğlu, önceleri masal yoluyla tanıdığı gerçek ötesini, soyut delikanlılık ya da genç kızlık çağına girdikten sonra şiir yoluyla tanımakta, yaşamakta hatta etkisi altında kalmaktadır.³⁹”

Antolojide yer alan konulardan biri ise çocuk ve anne ilişkisini anlatan şiirlerdir. Arif Nihat Asya'nın “Anne”, Necip Fazıl Kısakürek'in “Anneciğim” ve Mevlana İdris Zengin'in “Ağla Sevgili Yıldızım” adlı şiirleri anne özlemini anlatan şiirlerdir.

Çocukta ergenlik çağı başladığı zaman soyut konulara eğilim de başlar. Genel olarak bu çağın çocukları daha soyut, fikri, hissi konularla meşgul olurlar. Bu çağda toplumun değer yargılarını ve geçmişini çocuklara anlatmak gerekmektedir. Şairlerin çocukluk günlerini ve o günlere duyulan özlemleri anlattıkları şiirler de vardır. Bunlar,

³⁹ Gökşen, E. N. (1966). *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız*, Okat Yayınevi, İstanbul, s.134

Ziya Osman Saba'nın "Çocukluğum", Cahit Sıtkı Tarancı'nın "Çocukluk" ve Behçet Necatigil'in "Ekmek Kırıntıları" adlı şiirleridir.

Mustafa Ruhi Şirin'in hazırladığı antolojide dini temalı şiirlere de yer verilmiştir. Necip Fazıl'ın "Çocuk" adlı şiirinde Allah'ın yaratma kudretinden ve rahmetinden bahsedilmiştir. Sezai Karakoç'un "Çocukluğumuz" şiirinde de "Hayber, Mekke, Bedir" gibi Hz. Peygamber zamanında yapılan fetihlerden bahsedilmiştir.

Kahramanlık ve savaş konulu şiirler, Şirin'in antolojisinde yok değildir, ancak sadece iki örnekle, Yahya Kemal Beyatlı'nın "Akıncı" ve "Ok" şiirleriyle yetinilmiştir.

Mustafa Ruhi Şirin, kanaatimizce *Kafdağı'ndaki Uçurtma* antolojisinde benzer antolojilerdeki aynı örnekleri ayıklamak uğruna farklı konu ve tema çeşitlemesi yapmıştır. Seçilen örnekler daha az olmakla birlikte edebî seviye ve dil anlayışı doyurucudur.

1.4.5. Nazım Şekli, Vezin, Kafiye

Çocuk, rahatlıkla okuyabildiği, okurken de zevk aldığı şiirleri okumaktan hoşlanır. Çocuğa bu zevki veren, şiirdeki ahenktir. Şiirin içindeki tekrarlar, kolaylıkla ezberlemeyi ve hatırd tutmayı sağlarlar. Bu konuda Ferhan Oğuzkan, şöyle demiştir:

"Çocuk daha konuşmaya başlarken şiir cümlesinin yapısına uygun bir yol tutar. Kafiye olan ve ses özelliği bakımından birbirine çok benzeyen kelimeleri kullanır. Esasında, dikkat edilirse, çocukların kelimelere başka bir hava, başka bir güzellik kattıkları görülür. Durağı, kafiyesi, iç ahengi ile çok kez kısa şekliyle şiir, her çocukta var olan ritim duygusunu besler, müzik ihtiyacını karşılar."⁴⁰

Mustafa Ruhi Şirin'in *Kafdağı'ndaki Uçurtma* antolojisindeki şiirlerin geneli; hece ölçüsünün 8'li, 11'li, 14'lü hece ölçülerine göre yazılmıştır. 23 şiir ise serbest ölçüyle yazılmıştır.

Antolojide bulunan 64 şiirden 31'i çapraz, 10'u düz, 8'i sarmal düzenle yazılmıştır. Kalan 15'i ise serbest düzenli nazım biçimleriyle düzenlenmiştir.

Nazım şekli açısından şiirlere bakıldığında genellikle dörtlük ve beyitlerle yazıldıkları görülür. 5-8 mısralarla oluşturulan bentler de antolojide vardır. Hüsrev Hatemi'nin "Kır Çiçekleri", Cahit Sıtkı Tarancı'nın "Çocukluk" şiirleri bütün halinde yazılmış şiirlerdir. Bu tür şiirler, çocuğun o şiiri okumasını etkiler. Çünkü çocuk, bölüm bölüm yazılmış şiirleri daha rahatlıkla ve sıkılmadan okur.

⁴⁰ Oğuzkan, F.(1983). *Çocuk Edebiyatı*, İstanbul, s. 213

Kafdağı'ndaki Uçurtma adlı antolojide genellikle çocukları sıkılmayacak şekilde, kısa şiirlere yer verilmiştir. Antolojideki en uzun şiir, Cahit Zarifoğlu'nun yazdığı 52 mısralık şiiri, “Eski Bayramlar”dır. En kısa şiir ise Necat Çavuş'un yazdığı “Çocuk” şiiridir. Bu durum, antolojinin olumlu taraflarından biridir.

1.4.6. Dil ve Üslup

Antolojideki şiirlerin çoğunun kısa olması çocukların sıkılmadan şiirleri okumalarını sağlar. En uzun mısra -Sezai Karakoç ‘Çocukluğumuz’- 7 kelime 21 heceden, en kısa mısra -Cahit Zarifoğlu “Masal”- ise 1 kelimedenden oluşmuştur.

Kafdağındaki Uçurtma'daki şiirler, dil bakımından genellikle açık, anlaşılırdır. Yine de çocukların anlamını bilemeyeceği kelimeler vardır. Örneğin; Yahya Kemal Beyatlı'nın “Ok” şiirinde “*kemankeş, muhasara*”, Necip Fazıl'ın “*Çocuk*” şiirindeki “*gazap, mahsun, rakkas*” kelimeleri gibi. Antolojinin sonuna sözlük konmamıştır. Bir kitabın arkasında sözlük olması, çocuk açısından önemlidir. Çünkü çocuk sabırsızlığından dolayı anlayamadığı bir şeyi hemen öğrenmek ister. O anda öğrenemezse dikkati ve ilgisi dağılır. Genel olarak antolojinin, dil ve üslup açısından çocuklara uygun olduğu görülmektedir.

1.4.7. İmla ve Noktalama

Mustafa Ruhi Şirin'in *Kafdağındaki Uçurtma* antolojisinde bazı imla ve noktalama yanlışları yapılmıştır.

Yahya Kemal Beyatlı'nın “Ok” şiirinde “gazi” kelimesi “gaazi” şeklinde yazılmıştır. Orhan Veli'nin “Uyku” şiirinde özel isimlere gelen çekim eklerinin ayrı yazılması kuralına uyulmamış, “Hint'e” şeklinde yazılması gerekirken “Hinde” diye yazılmıştır. Aynı yanlış Behçet Necatigil, “Yıldızlar” ve “Üç Turunçlar” şiirlerinde yapmış, “Allaha, Has Bahçede” kelimelerindeki ekleri ayırmamıştır. Bazı şiirlerdeki mısralar, küçük harfle başlatılmıştır. Bu şiirler; Asaf Halet Çelebi'nin “İnsanlar” ve “Tahtadan Yaptığım Adam”, A.Turan Oflazoğlu'nun “Yüzük”, Arif Ay'ın “Çocuklar Nerde”, Sefa Kaplan'ın “Eski Bayramlar” şiirleridir.

1.5. BAHATTİN KARAKOÇ-HÜSEYİN ÖZBAY-MUSTAFA TATÇI, ŞİİR BURCUNDA ÇOCUK (1993)

1.5.1. Yazar/Hazırlayan

Bahattin Karakoç, 1930 yılında Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğdu. İlköğrenimini memleketinde yaptı. Adana Düziçi Köy Enstitüsü'nde okudu. Hasanoğlan Köy Enstitüsü'nden mezun oldu. Kahramanmaraş'taki sağlık kuruluşlarında sağlık memuru olarak çalıştı. 1982'de emekli oldu. Çeşitli gazete ve dergilerde yazdı. K.Maraş'ta Dolunay dergisini çıkardı. Her yıl düzenlenen Dolunay Şiir Şölenlerini başlattı. Beyaz Dilekçe adlı şiiriyle Türkiye Diyanet Vakfı Münacaat Yarışmasında birincilik kazandı. Şairin bundan başka ödülleri de var.

Eserleri: *Mevsimler ve Ötesi, Seyran, Sevgi Turnaları, Ay Şafağı Çok Çiçek, Kar Sesi, Zaman Bir Beyaz Türküdür, ilk Yazda, Bir Çift Beyaz Kartal, Menzil, Uzaklara Türkü, Beyaz Dilekçe, Leyl ü Nehar Aşk, Şiir Burcunda Çocuk ve Dolunay Şiir Güldestesi.*⁴¹

Hüseyin Özbay, 1951 yılında Samsun'un Terme ilçesinde doğmuştur. İlk ve orta okulu Terme'de okudu. Perşembe Öğretmen Okulu'nda bir yıl gündüzlü, bir yıl yatılı olarak öğrenimine devam etti. 1967-68 yılında İstanbul Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'na seçildi. 1972'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Edebiyat öğretmeni olarak bir süre Elazığ ve Terme'de görev yaptı. 1978'de çalışmaya başladığı Gazi Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde 1983'te öğretim görevlisi olarak atandı. Halen aynı fakültede öğretim üyesi(Yardımcı Doçent) olarak çalışmakta, Türkiye Türkçe'si ve Çağdaş Türk Lehçeleri derslerini okutmaktadır.⁴²

Eserleri: *Çolpan'ın Şiirleri(1994), Şiir Burcunda Çocuk(1993), Yunus Emre(2001), Vatandan Güzel Yar Olmaz(1995), Çağdaş Özbek Şairleri Antolojisi(2000), Aldanırların Penceresinden (2001)*

Mustafa Tatçı, 12 Şubat 1961 yılında Denizli'nin Kızılcabölük ilçesinde doğdu. İlk ve orta okulu Kızılcabölük'te, liseyi Denizli Lisesi'nde bitirdi. Uludağ Üniversitesi Necati Bey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunudur. 1985-1986 yılları arası bir sene Silvan Endüstri Meslek Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptı. 1986'da Gazi Eğitim Fakültesi TDE Eğitimi Bölümü'ne öğretim görevlisi olarak atandı.

⁴¹ Işık, İ. (2004). *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, Yapı Kredi Yayınları, Ankara c. 2, s.

⁴² A. g. e., c. 2 s. 1417

1993 senesinde Yard. Doç. Dr. Olarak aynı bölümde öğretim üyeliğine yükseltildi. 1993-2000 yılları arasında MEB Yayınlar Dairesi'nde Yayın Kurulu Üyesi olarak çalıştı.⁴³

Eserleri: *Niyazi Mısri, Hayatı, Eserleri ve Fikirleri, Bir Risalesinin Tenkitli Metni(1983), Hayreti Divanı'nda Din ve Tasavvuf(1986), Yunus Emre Bibliyografyası(1988), Yunus Emre Divanı(4 cilt, 1990-97), Elmalı Ümmi Sinan Halveti(1993), Şiir Burcunda Çocuk(1993), Niyazi, Mansurname(1994), Türk Edebiyatında Tasavvufî Rüyâ Tabir-nâmeleri(1995), Üzümlü Dedesi Hüseyin Hulusî Efendi(1997)*

1.5.2. İçeriği

Şiir Burcunda Çocuk adlı antolojinin Türkçenin özelliği ve güzelliğinden bahsedilen Önsöz'ünde, antoloji hazırlanırken nelere dikkat edildiği şu cümlelerle anlatılmaktadır:

“ (...) Şair, oğluna vasiyet ediyor, sulara ve balıklara bile Türkçe konuşmayı öğreteceksin diye. Çünkü var olma savaşında hiç ihmal edilmeyecek tek cephe bu. Yüzlerce, binlerce dergi ve kitap tarandı bu güldeste için. Topladıklarımızın hepsini değil, ancak en beğendiklerimizi aldık. Suyu daima pınarların gözlerinden içmeyi tercih ettik. (...) Bir güldeste her yuvaya girebilmeli, her yüreğe gülümseyebilmeli, her zaman, her yerde ve her kesim (çocuk-büyük, kadın-erkek) tarafından huzurla, güvenle ve yankılandırılarak okunabilmeli, okuyana şiiri sevdirebilmeli, okuyup atılmamalı, daima bir başucu kitabı olarak okuyucunun çok yakınında bulunmalı. Didaktikten estetiğe yönelişin güzel örneklerini sunabilirsek çocuklarımız daha mutlu büyür, evlerimiz daha huzurlu olur.”

Şiir Burcunda Çocuk adlı antolojinin içeriği seçilen şu şiirlerden oluşmaktadır:

Tablo 1.5. Beşinci antolojide yer alan şiirler

Mehmet Akif Ersoy	“Seyfi Baba”
Bahaettin Koç	“Aile Fotoğrafi” “Kuytularda Bir Ev” “O Eski Bayramları Düşünürken” “Senin İçin I-II” “Aydede” “Ay ve Çocuklar”
Ziya Osman Saba	“Beyaz Ev” “Bir Oda” “Bir Saat Sesi” “Evim, Karım, Çocuklarım” “Ana, Baba, Evlat”

⁴³ A. g. e. , c.3, s. 1728

	“Herkesin Evi İçin” “Çocuk Güllüşleri” “Çocukluğum”
Arif Nihat Asya	“Ev” “İnanmak” “Çocuk” “Fırat” “Uyumak” “Ninni” “Masallarla”
Hasan Mercan	“Bir Fotoğrafta Kalan”
Sönmez	“Kadinsız Ev”
Halide Nusret Zorlutuna	“Anne”
Samet Vurgun	“Ana”
Şinasi Özdenoğlu	“Anama”
Yusuf Ziya Ortaç	“Evim” “Eski Ev”
A. Tufan Selçuk	“Çocuklar ve Ben”
Bahtiyar Vahapzade	“Menim Anam” “Ana Hediyesi” “Yene Bir Arzu Galdı”
Mikail Azaplı	“Ana” “Ata”
Behçet Necatigil	“Ayrı Evlere Çıkmak” “Mavi Işık” “Çocuklar”
Mefkure Mollova	“Eski Evim” “Ana” “Kafdağı”
Cemal Sayan	“Evler”
Süeda Okan	“Boş Evler” “Parmak Çocuk” “Kızıma”
Mehmet Aslan	“Çiçek Satan Nineler” “Çocuk Mezarlığı” “Kızıma” “Elma Ağacı” “Ninenin Derman Balası”
A. Ö. Tahiroğlu	“Annelerin Serdiği Yataklar”
Asaf Halef Çelebi	“Doğduğum Evin Pencereleri” “Şefkat” “Ömer Çocuk”
Nurettin Özdemir	“Aile Ağacı” “Bende Yaşayanlar” “Başka İklimlere Sefer İçin Zorun Neydi”
Dilaver Cebeci	“Annem ve Ben” “Evdeşim” “Kırküşün Çocukları” “Çölde Çiçek Sulamak”
Sezai Karakoç	“Balkon” “Anneler ve Çocuklar” “Çocukluğumuz” “Ninni” “Bahçe Görmüş Çocukların Şiiri” “Samanyolunda Veba”
Durhan Hasanof	“Anneme”
İsmail A. Çavuşef	“Anneler”
Hasah İ. Sarıyüce	“Hatırlar mısın”

Şükrü Karaca	“Bir Mısra Dizüstü Yürür Sokakta”
Ahmet M. Dıranas	“Eviçi” “Denizi Özleyen Çocuklar”
Cahit Külebi	“Masaldaki Çocuk” “Çocuklar, I-II”
O. Veli Kanık	“Fena Çocuk” “Kuş Ve Bulut” “Masal”
C. Sıtkı Tarancı	“Çocuklar” “Çocuk Bahçesinde Gezerken” “Güneşe Aşık Çocuk” “Uçtu Uçtu”
Fırat Kızıltuğ	“Lalay Nenni” “Yaralı Bebek”
I. Şehsuvaroğlu	“Gülyüzlü Çocuklar” “Başaklar Çocuklar”
Y. Bülent Bakiler	“Sivas’ ta Yoksul Çocuklar” “Orda Bir Çocuk, Burada Ben”
Sabit Yusuf	“Çocuklarla Ben”
Necati Zekeriya	“Çocuğu Okula İlk Gün Giden Bir Ananın Dileği”
Nusret Dişo Ülkü	“Çocukların Elleri”
M. Halistin Kukul	“Çocuklar”
Necati Cumalı	“Çocuk”
Halim Yağcıoğlu	“Alli Uçurtmam Telli Uçurtmam”
İlhan Geçer	“Yeşil Çağ”
Necdet Göl	“İstasyonlarda Geçen Çocukluğumuz” “Çocuklar Kini Bilmeyen”
Cemal Kurnaz	“Bir Avuç Sevinç”
Sedat Umran	“Çocukluğuma Dönüş”
Nigar Ref’i Beyli	“Güller Kız”
A. Rıza Saraçoğlu	“Yarınlar Sizin Olacak”
Şebnem	“Anne”
Mazlum Hüseyin	“Çocuktan Anneye”
Mahir Sürmelibey	“Utancı” “Oğlum Ozan’a”
Arif Bozacı	“Çocukluğumun Güneşi” “Beni Unutmayacaktır”
Bayram İbrahim	“Çocukluk Rüzgarlarım”
Mehmet Narlı	“Sen Ben Çocuk”
A. Özdenören	“Habersiz” “Güneşin Çocukları”
Ali Akbaş	“Kır Mektebi” “Şaka” “Uykuya Doğru” “Kaneviçe” “Dolunay”
İ. M. Şefikoğlu	“Baba” “Sepet Öyküsü” “Yıldız Kız”
Cahit Zarifoğlu	“Anne” “Baba” “Kırlara Gidiyorum” “Yağmur” “Öpücük” “Büyüme” “Kıskançlık”
Mustafa Tatçı	“Gül Yüzlü Çocuklar” “Çocuk”

	“Masal- I,II” “Nar Gülünün Yazılmamış Şiiri”
M. Ruhi Şirin	“Dünya Tatlı Bir Kuş” “Yağmur Anne” “Kuşlar Gibi” “Masal Kuşu” “Uçan Bir Kuşa Bakınca”
M. İdris Zengin	“Kuş Renkli Çocukluğum” “Güneşe Sordum” “Ay’dan Merhaba” “Ağla Sevgili Yıldızım”
Ahmet Efe	“Balkondaki Çocuklar” “Çocuklar Güle Benzer” “Alla Görür” “Bahar” “Aynı Oyun”
Ülkü Tamer	“Uyku”
Bestami Yazgan	“Can Baba Gül Anne” “Her Çocuk Başka Alem” “Çocuktaki Kutlu Sır”
Olca Yazıcı	“Günahsız Düş” “Yarın Kadar Aydınlık” “Eleğimsağma”
Tayip Atmaca	“Serçe Kuşu” “Bir Yelkenli Yüreğim”
Nuri Kahraman	“Bahar ve Çocuklar” “Uykucuk”
Ahmet Yıldırım	“Mutluluklar Çalındı mı” “Annemin Elleri”
Aysen Akdemir	“Şeker Kız” “Gül Çiçeğim”
Çiğdem Artar	“Annem” “Çocukluğu Yaşamak”
A. Vahap Akbaş	“Resim Defterim” “Mavi Balon”
Bayram B. Tokel	“Bir Çocuğun Düşleri” “Zaman Zaman İçinde” “Geçmiş Zaman Şiirleri”
Hatice Çin	“Ayrılık”
Fatma Tatçı	“Çocuklar”
A. Osman Güzel	“Çocukça”
Şefket Yücel	“Söyle Anne” “Çocuk Gözlerinde Yaşamak” “Bir Gün Sordum Kendimi”
Rıfki Kaymaz	“Çocuk ve Sabah”
Nevzat Yüksel	“Aya Şiir”
Arif Bilgin	“Canımızsın”
Ahmet Uluçay	“Çocuğu Dinlemek”
Gökçen Batır	“Küçüğüm”
Niyazi Birinci	“Melek Gibi”
Gülay Özdemir	“Günaydın Bana”
Ahmet Ayberkin	“Çocuk”
Sadettin Kavak	“Ağlama Çocuk” “Çocuk Dünyası” “Sayıklama” “Çocuk Ve Gece” “Çocuk Olabilseydim”
Ahmet Doğan	“Bebe Yüreğine Vuran Tan Işığı”
Durdu Şahin	“Çocuklar”

	“Çocuklar Gördüm”
Şule Ay	“13 Yaşındaki Bir Çocuğun Günlüğünden”
Dilek Hatunoğlu	“Sürgün Meyvesi” “Her Gün”
Gönül Gülşen	“Kırık Koşma”
İsmail Karakurt	“Bir Zamanların Türküsü” “Çocuk Sesimde Gül Kokuları”
Ahmet Erhan	“Anne” “Portakal Ağacının Altında”
Ahmet Sıvacı	“O Çocukların Pembeydi Şapkaları”
Hasan Ejderha	“Annem Hasta Değildi O Zamanlar”
Ülkü Korkut	“Gölgeler Büyür”

Şiir Burcunda Çocuk antolojisinde, önsöz kısmından sonra “Yok’tan Var Olmaya, Tek’ten Çokluğu Doğru” ve “Bir Şiir Güldestesi Konumunda Aile Sicili” adlı iki bölüm daha vardır. Birinci bölümde; dünyanın ve insanların oluşumundan bahsedilmiş, Grek ve Latin mitolojisi, Yaradılış Destanı, Tevrat ve Kuran’a göre bu oluşum açıklanmıştır. İkinci bölümde ise “Aile nedir? Nasıl teşekkül eder? Aile ocağının sıcaklığı nereden gelir?” sorularını, sosyolojik ve hukuki yönden cevaplandırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca Dede Korkut’un aile tanımı da verilmiştir.

Antolojiye seçilen şiirler, dört bölüm halinde alınmıştır. Bunlar; “Yuva Ekseninde Şiir, Ufukta Kanat Sesleri, Cennetin Serçe Kuşları, Çiçekli Bir Köprüdür Ninniler” dir.

Şiir Burcunda Çocuk adlı antolojide 112 şairin 253 adet şiiri vardır. Sadece bizim şairlerimizden değil; Batı Trakya Türklerinden 4, Bulgaristan Türklerinden 3, Yugoslavya Türklerinden 9, Azerbaycan Türklerinden 6 şairin şiirleri de antolojiye alınmıştır.

1.5.3. Şiir Türleri

Bu antolojideki 253 adet şiir tür bakımından incelendiğinde büyük bölümünün lirik olduğunu görürüz. Antolojide 245 şiir lirik, 3 şiir epik, 3 şiir didaktik ve 2 şiir pastoraldir.

1.5.4. Konu ve Tema

Şiir Burcunda Çocuk adlı antolojiye “çocuğa görelilik” ilkesi açısından bakıldığında, şiirlerin çoğu çocukların anlayabileceği seviyenin üstünde olduğu görülür. Antolojinin genelinde geçmişe ve çocukluğa duyulan özlem vardır. Bu durum, antolojinin çocuklar için gerekliliğini azaltmıştır. Çocukların hangi tür şiire ilgi

duydıkları ya da duyacakları konusunda pek çok uzman görüşü vardır. Bunlardan Kemal Demiray'ın görüşü şöyledir:

“Kimi şairler, çocukluk yıllarının özlemini anlatarak duygularının çocukları ilgilendireceğini sanırlar. Oysa henüz böyle bir geçmişin ne olduğunu bilmeyen çocuğun bu özlemi değerlendirmesi, ona karşı ilgi duyması olanaksızdır. Çocukların sevdikleri şiirlerin konuları kendi yaşamlarından alınmalı; onları şüphe, tereddüt içinde bırakmamalı, açık ve anlaşılır olmalıdır.”⁴⁴

Buna göre antolojinin eğitsel olmakla birlikte daha tematik bir bakış açısına sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Çocukluğa duyulan özlemin dışında şiirlerde işlenen diğer konular, çocuk, anne, baba, aile, çocuk sevgisi, ölüm düşüncesi, Allah, melek, şeytan gibi kavramlardır. Çocuklar için yazılmış, çocukların okuyabileceği şiirlerin en temel ilkelerinden biri, çocuğa yaşam sevinci ve coşkusu vermek, onları korku ve karamsarlığa sürüklememektir. Hastalık, ölüm gibi kavramların ele alınışında küçük dimağlar açısından daha dikkatli olunmalıdır. *Şiir Burcunda Çocuk* antolojisinde Mehmet Aslan'ın “Çocuk Mezarlığı” ve “Kızıma”, Sezai Karakoç'un “Samanyolunda Veba”, Şükrü Karaca'nın “Bir Mısra Dizüstü Yürür Sokakta”, Şükrü Ramo'nun “Hasta Baba”, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın “Çocuğum” ve “Ağır Hasta“, Hasan Ejderha'nın “Annem Hasta Değildi O zamanlar” adlı şiirlerde ölüm teması işlenmiştir. Çocuğun ruh dünyasını sarsacak konuların değişik yaş gruplarına göre düzenlenmesi gerekir. Çünkü çocuk, yetişkinlere göre, okuduğu şiirdeki anlatılanların ve olayların daha kuvvetle etkisi altında kalabilmektedir. Küçük yaşlarda daha köklü izler bırakan bu durum, ileriki yaşlarda korkuya dayalı ciddi davranış bozukluklarına yol açabilir. Özellikle anne ve babanın ölümüyle ilgili şiirleri okuyan çocuk üzerinde tesirin olumsuz yönde seyri muhtemeldir. Bu yüzden antolojinin tartışmalı noktalarından birinin ölüm temalı şiirlere yer verilmesi olduğu söylenebilir. Antolojide ölümden başka soyut kavramlara da yer verilmiştir. Necip Fazıl Kısakürek'in “Davetiye” şiirinde şeytandan, M. İlyas Subaşı'nın “Çocuk ve Melek” şiirinde melekten bahsedilmiştir. Ayrıca Dağlarca, Kısakürek ve Sezai Karakoç'tan seçilen kimi şiirlerde çocuğun inanç dünyası veren imajlar ustalıkla işlenmiştir. Ancak kimi şiirlerin uyandırdığı hüznün ve umutsuzlukla karışık duyguların çocuk üzerinde bir karamsarlık yaratacağı unutulmamalıdır.

⁴⁴Demiray, K. (1977). *Açıklamalı Çocuk Edebiyatı Antolojisi*, İnkılap ve Aka Kitapevleri Kol. Şti, İstanbul , s.34

1.5.5. Nazım Şekli,Vezin,Kafiye

Şiirin okunduğunda anlamla birlikte bir ahenk, bir ritim duyurur. Biçim olarak da, şiir düzyazıdan ilk bakışta ayrılır.

Şiirde ahengi sağlayan unsurların başında gelen ritim, çocuk şiiri için de vazgeçilmez bir unsur olmalıdır. Çocuklara yönelik yazılacak şiirlerde ölçü ve kafiyenin göz ardı edilmemesi gerekir. Kafiyeler belirli olmalı ve belirli bir sistem içerisinde şiirde yer almalıdır. Seçilen şiirlerin ezbere okunması amaç değildir. Ancak vurgu ve tonlamaya dikkat edilerek okunması, çocukların konuşma, telaffuz ve diksiyon becerilerini geliştirebilir

Dizeler 7’li, 8’li hece ölçüsüyle 4+4, 4+3 duraklarına uygun dörtlülüklerden oluşmalıdır.

Antolojideki şiirlerin geneli hece ölçüsüne göre yazılmıştır. 253 şiirden 181’i 7’li, 8’li, 11’li, 13’lü ve 15’li hece ölçüsüne göre yazılmıştır. Kalan 72 şiir ise serbest ölçüyle yazılmıştır.

Mısralar kısa, cümle düzeni kurallı ve dengeli olmalıdır. Bazı mısraların aynen tekrarı ile bir ahenk zenginliği sağlanabilir.Şiirin çabuk ve kolay anlaşılabilmesi için, anlam bir dizede, ya da iki dizede tamamlanmalıdır.

Seçilen şiirler 6.-8. sınıflar için, dört- sekiz dörtlülük arasında olmalıdır Mısra sayısına bakıldığında en kısa şiirin 6 mısradan oluşan M. İdris Zengin’in “Ay’dan Merhaba” olduğu görülmektedir.. En uzun şiir ise 74 mısradan oluşan, antolojiyi de hazırlayan sanatçı Bahaeddin Karakoç’un yazdığı “ Aile Fotoğrafı”dır. Antolojinin tamamına baktığımızda şiirlerin uzun, mısraları oluşturan kelimelerin de fazla olduğu görülür.

Şiirlerde ritmi sağlamak için kafiye ve rediflere de yer verilmiştir. Bu özellik şiirlerin çocuklar tarafından daha sevilerek okunmasını sağlar. Kafiye şemasına göre şiir türlerine bakıldığında incelenen şiirlerin 95 tanesinin çapraz, 62 tanesinin düz ve 8 tanesinin de sarmal uyakla yazıldığı görülmektedir. Kalan 88 şiir ise serbest düzenli nazım biçimleriyle yazılmıştır.

1.5.6. Dil ve Üslup

Çocukların okuyabileceği, okumaktan zevk alacakları şiirler, kurallı, anlamca olumlu, kısa, açık ve anlaşılır mısralardan oluşan şiirlerdir. *Şiir Burcunda Çocuk* antolojisinde sonunda çocukların anlayamayacağı kelimelerin açıklandığı bir sözlük bulunmamaktadır. Oysa antolojideki şiirlerin geneli çocuklar için konu bakımından

olduğu kadar seçilen kelimeler açısından da anlaşılması güçtür. Bu yüzden antolojinin sonuna kanaatimizce bir sözlük eklenmeliydi.

1.5.7. İmla ve Noktalama

Çocuklar için hazırlanan her türlü eserde, dilbilgisi ve yazım yanlış olmamalıdır. Çünkü bu eserleri okuyan çocukta yanlış iz bırakır ve düzeltilmesi ise zordur.

İncelenen antolojide bazı imla ve noktalama yanlışları vardır. İlk göze çarpan yanlış, birçok şiirin mısralarının küçük harfle başlamasıdır. Bulgaristanlı şair, Mefkure Mollova'nın birçok şiirinde ve Cemal Sayan, Asaf Halet Çelebi, Necati Zekeriya, Sabit Yusuf, İ. Muzbeg Şefikoğlu, Gönül Gülşen'in şiirlerinde bu durum görülmektedir.⁴⁵ Eğer bu durum şiirin orijinalinde ise belirtilmelidir. Bazı şiirlerde ise büyük harfle başlaması gereken özel isimler küçük harfle başlatıldığı görülmektedir. Örneğin Sezai Karakoç'un "Çocukluğumuz" şiirinde görülen bu durum İkinci Yeni şiirinin bir özelliği olarak satır altı bilgisi olarak verimesi mümkündür. Mustafa Necati Karaer'in "Kuşlar ve Çocukluğumuz" şiirlerinde bazı özel isimler küçük harfle başlamıştır.

1.6. MEMET FUAT, TÜRK YAZININDAN SEÇİLMİŞ ÇOCUKLAR İÇİN ŞİİRLER (1993)

1.6.1. Yazar/Hazırlayan

1926 yılında İstanbul'da doğan Memet Fuat, orta öğrenimini Haydarpaşa Lisesi'nde, yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı. İki arkadaşıyla birlikte *Kitaplar* dergisini çıkardı. "De" Yayınevi'ni kurdu. Yazarlığa 1945'te başladı. Biri Tuna Baltacıoğlu ile *Aşk ve Süümüklüböcek* (1946), öteki tek başına *Yaşadığımız* (1951) adlı iki hikaye kitabı yayınladı. Çağdaş Amerikan hikaye ve oyun yazarlarından çeviriler yaptı. Asıl uğraşı olan deneme-eleştiri türünde ilk yazıları 1951'de yayımlandı. Eleştirileriyle ilk "Ataç Armağanı"nı (1959), *Düşünceye Saygı* kitabıyla da Türk Dil Kurumu 1961 Deneme Eleştiri Ödülü'nü kazanmıştır.

Eserleri: *Aşk ve Süümüklüböcek* (Hikayeler,1946), *Yaşadığımız* (Hikayeler,1951), *Düşünceye Saygı* (1961 TDK Deneme Eleştirme Ödülü), (1961), Yunus Emre, Pir

⁴⁵ Bakınız, H. Özbay, B.Karakoç, M. Tatçı(1993). *Şiir Burcunda Çocuk*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul , s. 75, 76, 77, 85, 162, 163, 190, 255

Sultan, Karacaoğlan, Şinasi, Ahmet Haşim ve Tevfik Fikret'in kiŐilikleri ve sanatları üzerine yardımcı edebiyat kitapları (1975-1980), *Çağını Görebilmek* (Denemeler, 1982)⁴⁶

1.6.2. İeriği

Memet Fuat'ın hazırladığı *Çocuklar İçin Şiirler* antolojisinin nsz yerini tutan "Kklere" isimli bölümünde, eser hakkında kısa bir bilgi verirken Şunları demiştir:

" Bu kitaptaki Şiirleri Türk yazınının en usta Şiirlerinden sizin için Őetim. Aslında hepsi büyükler için yazılmış. Ama seve seve okuduğunuz Don KiŐot da, Gliver'in Yolculukları da, Robenson da büyükler için yazılmış kitaplardır. Çok rnekleri var bunun. Çocuklar, büyükler için yazılmış bazı kitaplardan bambaŐka tatlar, kendilerine göre anlamlar çıkarmasını biliyorlar. "⁴⁷

Memet Fuat'ın antolojisinin içeriğine bakıldığında Şöyle bir tablo ile karŐılaŐılmaktadır:

Tablo 1.6. Altıncı antolojide yer alan Şiirler

Nazım Hikmet	Dörtnala Gelip Uzak Asya'dan Japon Balıkçısı Kızçocuğu
Asaf Halet Çelebi	İnsanlar Şehir Tahtadan Yaptığım At Şefkat Şamandıra Baba Kedi
Cahit Sıtkı Tarancı	Robenson yle Dalmışım ki ocukluk Müjde
Ziya Osman Saba	ocuk Gülüşleri İyi İnsanlar Patik Yap, Kunduracı Bir Yer DŐmyorum ocuklar Bakıyorlar
Rıfat Ilgaz	Oğlum Uyusun da Büyüsün ocuklarım
Bedri Rahmi Eyüboğlu	Hele Bir Başlasın Oğlum Mehmede Bir Yaz Geçti Taze Taze 7 Tane Erik Ağacı Pul Pul
Orhan Veli	Gemliğe Doğru

⁴⁶ Hayatı ve eserleri hakkında geniş bilgi için bk.: Necatigil, B. (1989). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, 3. Bs., Varlık Yayınları, İstanbul, s.217, Kurdakul, Ő. (1985) *Şiirler ve Yazarlar Sözlüğü*, İstanbul, s. 414

⁴⁷ Memet Fuat, (2004) . *Çocuklar İçin Şiirler*, Adam Yayınları, İstanbul, s. 7

	Deniz Asfalt Üzerine Şairler .Ağacım Saka Kuşu Robenson Rüya İnsanlar Bayram Gözlerim Harbe Giden Ne Kadar Güzel Gemilerim Kızılılık Bir İş Var Kapalı Çarşı Deli Eder İnsanı Pırpırlı Şiir Gün Olur Dalgacı Mahmut İçerde
Oktay Rıfat	Şükür Hayranlık Yıldızlar Ekmek Ve Yıldızlar İskele Manzara Vazife Uçaklar Su Gibi Geçen Günler Nanoç'un Çocukluk Resmi Pencere Ölümsüz Köşe Başım
Melih Cevdet Anday	Serçe Ağaçların Yukardaki Yaprakları Ellerimiz Gibi Bir Misafirliğe Alışamadım Gökyüzü Haritası Bir İlkbahar Şiirine Başlangıç Tohum Düzenli Dünya Bu Gelen Gün Bize Bağlı
Behçet Necatigil	Yıldızlara Uyku Mavi Işık Yıldızlar Ekmek Kırıntıları Dörtlü Yonca Evcik Tahta, Kürsü, Çocuklar Çocuklar Fıkra Yeni Yıla Girerken Üç Turunçlar Duman Hesaplar Korku
Cahit Külebi	Hikaye Uçak Yolculuğu

	Mehmet Ali Mehmet Ali'nin Beşiği Sallanıyor İşte Şu Gördüğüm Deniz Özgürlük Yağmur Otobüs Rüzgar Sonbahar Geliyor Çocuklar Kuşun Hikayesi Zerdali Ağacı Farenin Ölümü
Oktay Rifat, Orhan Veli	Ağaç

Antolojide 11 şairden seçilen 100 şiirin Cumhuriyet dönemine ait olduğu açıkça görülmektedir. Aynı zamanda bu şairlerin kısaca hayatları ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir.

1.6.3. Şiir Türleri

Memet Fuat'ın *Çocuklar İçin Şiirler* antolojisindeki şiirler; genellikle şairlerin bir nesne ya da durum hakkındaki, o andaki duygularını ifade etmişlerdir. Bu yüzden de şiirlerin büyük bir bölümü liriktir. 100 şiirin 92'si lirik, 6'sı pastoral ve 2'si didaktiktir. Epik tarzda hiç şiirin olmaması, antolojinin eksikliklerinden birisidir.

1.6.4. Konu ve Tema

Şairlerin, çocukluk günlerini özlemlerini anlattıkları şiirler; Behçet Necatigil'in "Ekmek Kırıntıları", ile Oktay Rifat'ın "Su Gibi Geçen Günler" dir. Çocuk-hayvan ilişkisini anlatan şiirler de vardır. Bunlar; Orhan Veli'nin "Saka Kuşu", Melih Cevdet Anday "Serçe", Asaf Halet Çelebi'nin "Kedi", Oktay Rifat'ın "Vazife" şiirleridir. Bu tarz şiirler, çocuğa hayvan sevgisini aşlamak için uygundur.

Mevsimleri anlatan, tanıtan şiirler ise, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun "Hele Bir Başlasın", Melih Cevdet Anday'ın "Tohum", Cahit Külebi'nin "Sonbahar Geliyor", "Zerdali Ağacı"dır.

Memet Fuat'ın antolojisinde çocukları umutsuzluğa ve karamsarlığa düşürecek şiirler de vardır. Örneğin Behçet Necatigil'in "Duman" şiirinde, hayatın olumsuz taraflarını masalsı bir ifadeyle anlatmıştır. Aynı şairin "Korku" şiirinde ise anne ve baba ölümünden bahsetmiştir.

Antolojideki şiirlerin geneli konu ve tema açısından çocuğa uygundur. Yalnız, çocuk için vazgeçilmeyecek diğer konu ve temalar ve buna bağlı değişik örnekler alınmadığı için içerik bakımından zengin olduğu söylenemez.

1.6.5 Nazım Şekli,Vezin,Kafiye

Çocuklar şiirin, düzyazıdan farklı olan ezgisini garip bulabilirler. Kafiye, ölçü, ritim gibi şiire özgü özellikler şaşırtıcı olabilir. Çocuk, şiiri okurken her dize sonunda durma eğiliminde bulunur. Hangi dizenin sonrakine bağlanacağını, sesin nerede yükselip nerede alçalacağını kestiremez. Bunların başarılabilmesi sonucu garip bir ahenk doğmakla kalmaz, anlam da kaybolur. Bu gibi zorluklar yüzünden çocuk da şiirden zevk almaz.

Kafiye şemasına göre şiir türlerine bakıldığında incelenen şiirlerin 35 tanesinin çapraz, 10 tanesinin düz ve 6 tanesinin de sarmal uyakla yazıldığı görülmektedir. Kalan 54 şiir ise serbest düzenli nazım biçimleriyle yazılmıştır. Çocuğun şiiri okuyup ezberlemesi için belli bir kafiye düzeninin olması gerekir.

Antolojideki 100 şiirden sadece 47'si hece vezniyle yazılmıştır. Serbest şiirleri çocuk açısından bir zorluk teşkil edebilir. Masal ve tekerlemeye, hatta maniye alışkın bir süreçten gelen çocuklar için vezinsiz şiirleri okumak zordur. Çocuk şiirlerinde hece vezni, çocuğun şiiri daha ritimli ve ahenkli okumasını sağlar ve şiiri ezberlemeyi kolaylaştırır. Hece vezni ile yazılmış şiirler genellikle 11'li ve 8'lidir.

Mısralar kısa, cümle düzeni kurallı ve dengeli olmalıdır. Bazı mısraların aynen tekrarı ile bir ahenk zenginliği sağlanabilir. Şiirin çabuk ve kolay anlaşılabilmesi için, anlam bir dizede, ya da iki dizede tamamlanmalıdır. *Çocuklar İçin Şiirler* antolojisinde en kısa şiir, 3 mısradan oluşan Orhan Veli'nin "İçerde" şiiri, en uzununu ise 53 mısradan oluşan Behçet Necatigil'in "Duman" şiiridir.

1.6.6. Dil ve Üslup

Çocukların okuyacağı eserlerin dil ve anlatımı, büyüklerinkinden daha özen ister. Sade, açık ve anlaşılır bir anlatıma sahip olmalı, çocuğun kendi dil düzeyinden başlayarak sözcük dağarcığını zenginleştiren, anlatımda çocukların anlayış güçlerine, yaş ve yaşam düzeylerine uygun kavramları kullanan, ilk sınıflarda uzun tümce ve paragraflardan kaçan, düşünceleri açık ve anlaşılır olarak veren, anlatımda da yakın çevreden uzağa ve somuttan soyuta ilkesini göz önünde bulunduran özellikte olmalıdır.

Memet Fuad'ın incelenen antolojisindeki şiirlerde genellikle kurallı, anlamca olumlu cümlelere yer verilmiştir. Dil ve üslup bakımından bir inceleme yapıldığında, şiirlerin çoğunun açık, anlaşılır bir şekilde yazıldığı görülür. Kitabın sonunda herhangi bir sözlük konulmamıştır.

1.6.7. İmla ve Noktalama

Anlamın netleştirilmesi, cümlelerin ayrılması, okurun dikkatinin çekilmesi gibi nedenlerle kullanılan noktalama işaretleri, sadece anlam için değil, yapı için de gereklidir. Çocukların yanlış öğrenmemeleri ve onlarda iz bırakmaması için mutlaka imla ve noktalamaya özen gösterilmelidir. Ancak bunu yaparken şiirin yazılışından orijinalliği de dikkate alınmalıdır.

Bazı şiirlerde mısralar küçük harfle başlamıştır. Örneğin; Asaf Halet Çelebi'nin “Şehir”, “Tahtadan Yaptığım Adam”, “Şefkat”, “Şamandıra” şiirleri, Rıfat Ilgaz'ın “Çocuklarım” şiirlerinde bu durum görülmektedir. Nazım Hikmet'in “Kız çocuğu” şiirinde tamlama, ayrı yazılması gerekirken bitişik yazılmıştır. Özel isimlere gelen çekim ekleri ayrı yazılması gerektiği halde, bazı şiirlerde bitişik yazılmıştır. Örneğin; Behçet Necatigil'in “Yıldızlar” şiirinde, “Allahın”, Rıfat Ilgaz'ın “Uyusun da Büyüsün” şiirinde ise “Hasbahçenin” şeklinde yazılmıştır.

1.7. ENVER ERCAN, 20. YÜZYILDA ÇOCUKLARA ŞİİRLER (1994)

1.7.1. Yazar/Hazırlayan

Enver Ercan, 21 Ocak 1958 yılında İstanbul'da doğmuştur. Ortaöğrenimini Haydarpaşa Lisesi'nde tamamladı. *Yeni Düşün* dergisi ve De Yayınevi, Dönemli, Yayıncılık, Simavi yayınları gibi yayın kuruluşlarında çalıştı. *Güneş* gazetesinde kültür-sanat sayfası yönetmen yardımcılığı yaptı. 1991-1992 yılları arasında Türkiye Yazarlar Sendikası'nda genel Sekreter olarak görev aldı. Flan Tv, TRT 2 ve Yeditepe Tv'de edebiyat programları hazırlayıp sundu. Çeşitli konularda şiir ve öykü seçkileri hazırladı. 1990 yılından bu yana *Varlık* dergisi Genel Yayın Yönetmeni olarak çalışmalarını sürdürüyor.⁴⁸

⁴⁸ Işık, İ. (2004). *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, Yapı Kredi Yayınları, Ankara, c. 1, s. 676

Eserleri: *Eksik Yaşam* (1977), *Sürçüyor Zaman* (1988), *Her Şeyi Öpüyor Zaman* (1997), *Varlık Şiirleri Antolojisi* (1993), *Aşık Katiller Antolojisi* (2002), *İstanbul Şiirleri* (2002), *Mevlana'dan Masallar* (1990)

1.7.2. İçeriği

Enver Ercan, hazırladığı antolojinin “Sunu” başlığı altında çocuklara seslenerek, kitabı şu sözlerle tanıtmıştır:

“...bildiğiniz gibi; sanat ve edebiyatın yanı sıra bilim ve teknolojiye büyük atılımların yaşandığı bir çağ oldu 20. yüzyıl. Bu atılımlar, iç ve dış dünyamızı daha da zenginleştirebileceğimiz yepyeni olanaklar sundu bize. Ama öte yandan geçmiş yüzyıllardakini aratacak yıkım ve acılar da yaşandı aynı süreçte. Onun için, sevinç ve mutluluklar kadar acıların izlerini de bulacaksınız bu şiirlerde. Amacımız da kendinizi ve dünyayı daha boyutlu kavrayacağınız bir bilinç düzeyi oluşturma çabanıza katkıda bulunabilmek zaten. Bu şiirlerde kendinizi bir de şairlerin gözüyle görürken, yaşadığımız çağa ve dünyaya ilişkin pek çok sorunun da yanıtını bulacaksınız...”⁴⁹

Kendi ifadesinden anlaşıldığı gibi, Enver Ercan, “20. Yüzyılda Çocuklara Şiirler” antolojisini hazırlarken, “çocuğa görelilik”ten ziyade, çocuk ve çocukluk dönemine özlem konulu şiirlere ağırlık vermiştir.

Antolojinin içeriğini şu şiirler oluşturmaktadır:

Tablo 1.7. Yedinci antolojide yer alan şiirler

Nazım Hikmet	Davet
Necip Fazıl Kısakürek	Ağlayan Çocuklar
Asaf Halet Çelebi	Doğduğum Evin Penceresi
Ahmet Muhip Dıranas	Denizi Özleyen Çocuklar
Ziya Osman Saba	Çocuk Güllüşleri
Cahit Sıtkı Tarancı	Çocukluk
Rıfat Ilgaz	Uçurtma
Bedri Rahmi Eyüboğlu	Oğlum Mehmet'e
Fazıl Hüsni Dağlarca	“Rahatlık” “On Yaşındaki Çocuklara” “Gezi”
Oktay Rıfat	“Başını Sallayan At” “Horozun Sesi” “Ozan Kız ve Kuş”
Orhan Veli Kanık	“Üstüne” “Dalgacı Mahmut”
Melih Cevdet Anday	“Rahatı Kaçan Ağaç”
Behçet Necatigil	“Mavi Işık” “Hesaplar”

⁴⁹ Ercan, E. (2004). *20. Yüzyıldan Çocuklara Şiirler*, Varlık Yayınları, İstanbul, s.5

Cahit Külebi	“Farenin Ölümü”
Salah Bırsel	“Hacivat”
Necati Cumalı	“Neredesin Şimdi”
Özdemir Asaf	“Bir Gün” “Birinci Şimdi” “Düello”
Attila İlhan	“Eski Sinemalar”
Can Yücel	“Hayatta Ben En Çok Babamı Sevdim”
Metin Eloğlu	“Çocuklar”
Turgut Uyar	“Sonsuz ve Öbürü”
Cemal Süreyya	“Fotoğraf”
Gülten Akın	“Bir Mevsim Bir Dal İki Serçe”
Ahmet Necdet	“Tuhaf Bir Bayram Yeri”
Kemal Özer	“Karanlığın Ortasında”
Özdemir İnce	“Erik Ağacı”
Hilmi Yavuz	“Geçmiş”
Ülkü Tamer	“Şiir İçin Cevaplar” “Uyku” “Tabiatın Bahçeden Görünüşü”
Melisa Gürpınar	“Sahipsiz Kayık” “Nedir Sönen”
Ataol Behramoğlu	“Sevginin Önünde”
Abdülkadir Bulut	“Çocuklara Dair Dizemler”
Sennur Sezer	“Annem ve Kuşlar”
Refik Durbaş	“Barış Koyun Çocukların Adını”
Nihat Behram	“Çiğdemli Türkü”
Hulki Aktunç	“On Altıncı Şarkı”
Behçet Aysan	“Çiçekçi Kız”
Seyit Nezir	“Çocuk ve Öğretmen”
Ali Cengizhan	“Sokaklardan”
Sunay Akın	“Minare” “Ayna Oyunu” “İskele” “Filika” “Alacak”
William Butler Yeats	“Kyle- Nao’daki Sincaba”
Rainer Maria Rilke	“Bir Çocukluktan”
Max Jacob	“Ayrılış”
Jules Supervielle	“Matematik”
Thomas Stearns Eliot	“Kedilerin Adları”
Gabriela Mistral	“Derin Uyku”
Boris Pasternak	“Öyledir Öyle Başlar”
E. E. Cummings	“Müge ve Mine ve Menekşe”
Paul Eluard	“Özgürlük”
Louis Aragon	“Masal”
Bertold Brecht	“Polonya’da Çocuklar Savaşı”
Federico Garcia Lorca	“Şaşkın Şarkı”
Ilya Selvinski	“Ağaç”
Robert Desnos	“Karıncı” “Pelikan”
Jacques Prevert	“Kuşlu Ders” “Bir Kuşun Resmini Yapmak İçin”
Rafael Alberti	“Ağıt”

Pablo Neruda	“Sorular”
Leonid Martinov	“Ressam”
Guillevic	“Nokta” “Dalgalı Çizgi” “Pareleller- I” “Paralelkenar”
Eleni Vakalo	“Ninemnin Şarkısı”
Nikiforos Vrettakos	“Çocuk ve Kibritler”
Geraldo Bessa Victor	“Zenci Çocuk Katılmıyor Oyuna”
Alain Bosquet	“Sözcüklerin Yazgısı”
Boris Slutski	“Okyanusta Atlar”
Paul Celan	“Akçakavak”
Wolfgang Borchert	“Deniz Kabukları”
Ingeborg Bachmann	“Sorumun Anneme Akşamları”
Arturo Corcuera	“Hain Kurt Masalı”
Naci Ferhadov	“Alfabe”
Marin Georgiev	“Okul”

Enver Ercan’ın *20. Yüzyılda Çocuklara Şiirler* antolojisinde toplam 90 şiir yer almaktadır. Şiirlerin, yüzyılın başında doğan Nazım Hikmet’ten günümüz şairlerinden Sunay Akın’a gelinceye kadar 39 Türk şairden seçildiği görülmektedir. Antolojiye 30 yabancı şairin Türkçe’ye tercüme edilmiş şiirlerini de ekleyerek daha evrensel bir bakış açısı kazandırılmak istenmiştir, denilebilir.

1.7.3. Şiir Türleri

20. Yüzyılda Çocuk Şiirleri antolojisindeki şiirler genellikle, şairlerin çocukluk günlerini hatırlamaları ve duygulanmalarını anlatmaktadır. Bu yüzden şiirlerin çoğu lirik tarzda yazılmıştır. Antolojideki 90 şiirden 72’si lirik, 9’u pastoral, 9’u da didaktiktir. Konusu kahramanlık olan epik şiir türüne antolojide yer verilmemiştir.

1.7.4. Konu ve Tema

Bu antoloji hazırlanışındaki temel düşünce itibariyle, genellikle çocuklara hitap eden bir antolojidir. Bazı şiirler yaşça bu grubun üstündeki büyüklere hitap etmektedir. Örneğin, savaşı ve savaşın çocukları nasıl etkilediğini anlatan şiirler vardır. Bunlar; “Pablo Neruda’nın “Sorular”, Rafael Alberti’nin “Ağıt”, Bertold Brecht’in yazdığı “Polonya’da Çocuklar Seferi” adlı şiirlerdir. Bertold Brecht’in şiirinde 2. Dünya Savaşı’nın Polonyalı çocukları nasıl etkilediği anlatılmıştır. Ölüm, açlık ve çaresizlik, bu şiirin ana duygularıdır. Çocukların okuyabileceği şiirler, çocuğa umutsuzluk ve karamsarlık duygularını veren şiirler olmamalıdır. Bu yönüyle bu şiirin, antolojide yer almaması gerekir. Aynı zamanda Refik Durbaş’ın “Barış Koyun Çocukların Adını”

şiiirinde de savaştan bahsedilmiş, ama şiiirin genelinde barış ve kardeşliğı anlattığı için çocuklar için uygun bir şiiirdir.

Eğitim, okul ve çocuk ilişkisini anlatan şiiirler de antolojiye alınmıştır. Marin Georgiev'in "Okul", Naci Ferhadov'un "Alfabe", Alain Bosquet'in "Sözcüklerin Yazgısı", Seyit Nezir'in "Çocuk ve Öğretmen" gibi.

Perulu şair Arturo Corcuera'nın yazdığı "Hain Kurt Masalı ", çocukların yabancı insanlardan uzak durmasını, iyiyle kötüyü ayırt edebilmesini mizahi bir dille ve fabl tarzında anlatan, öğretici, çocukların ilgiyle ve zevkle okuyabileceğı bir şiiirdir.

Çocuk-tabiat, çocuk- hayvan, çocuk- eşya ilişkilerini anlatan şiiirler de vardır. Çocuklara doğa ve hayvan sevgisini aşılamağ açısından bu tarz şiiirlerin alınması, antolojinin olumlu yönlerindedir.

Çocuklar genellikle matematik dersinden hoşlanmazlar. Guillevic'in "Nokta", "Dalgalı Çizgi", "Paraleller" ve "Parelelkenar" şiiirleri, matematik terimlerinin daha sevimli hale getirildiğı şiiirlerdir ki, bunlarla çocukların matematiğe karşı ilgisini arttırabilir.

Kemal Demiray'ın da belirttiğı gibi çocuklar, yurt sevgisini anlatan ve milli duyguları işleyen şiiirlerden hoşlanırlar ve bunun etkisi altında kalırlar. Çocuğa milli duyguları verme açısından şiiir, önemli bir araçtır.⁵⁰ 20. Yüzyılda Çocuklara Şiiirler antolojisindeki göze çarpan eksiklik, milli duygularla ilgili şiiirlerin yer almamasıdır.

1.7.5. Nazım Şekli, Vezin, Kafiye

Çocuk için bir şiiiri okurken ritim önemlidir. Şiiirde ritmi sağlayan unsurlar; kafiye ve ölçüdür. Gerek mısra başında gerekse ortalarında ve özellikle de mısra sonlarındaki kafiyeler, ahengi oluşturduğu için çocuklar için bu tür şiiirleri daha çekici kılabilmektedir. Aynı zamanda şiiirin, çocuk tarafından ezberlenmesini kolaylaştırır.

"Başarılı bir şiiirde müzikal unsur belirgindir. Çocukların sevdikleri şiiirler genellikle canlı, hareketli, ahenkli, vezin ve uyağı olan şiiirlerdir. Serbest biçimde yazılmış şiiirleri çoğunlukla pek anlayamazlar."⁵¹

20. Yüzyıldan Çocuklara Şiiirler antolojisindeki şiiirler genellikle uyaklı şiiirlerdir. Kelime ve cümle tekrarlarıyla da şiiirlerin daha ahenkli olması sağlanmıştır. 90 şiiirden 34 tanesi çapraz, 23 tanesi düz, 8 tanesi sarmal uyaklı yazılmıştır. Kalan 35 şiiir ise serbest düzenli nazım biçimiyle yazılmıştır.

⁵⁰ Demiray, K. (1973). *Türkçe Çocuk Edebiyatı*, Milli Eğitim Yayınevi, İstanbul, s.35

⁵¹ Şirin, M. R. (1994). *Çocuk Edebiyatı*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 107

Vezen bakımından şiirler incelendiğinde; büyük çoğunluğunun 9’lu, 11’li ve 14’lü hece vezninde yazıldığı görülmektedir. 27 şiir ise serbest ölçüyle yazılmıştır. Bu yönüyle antolojiye seçilen şiirlerin ölçü bakımından aranılan özelliklere sahip olduğu görülmektedir.

Çocukların ilgi ve dikkat aralıkları kısa olduğu için, uzun şiirler onların ilgilerini çekmez. Bu yüzden; mısralar kısa, cümle düzeni kurallı ve dengeli olmalıdır.

Antolojideki en kısa şiirler; Özdemir Asaf’ın yazdığı, 4 mısralık şiirlerdir. Bunlar; “Bir Gün”, “Birinci Şimdi” ve “Düello” şiirleridir.⁵² En uzun şiir ise 206 mısradan oluşan, Bertold Brecht’in yazdığı “Polonya’da Çocuklar Seferi” adlı şiiridir.

Bazı mısraların aynen tekrarı ile bir ahenk zenginliği sağlanabilir. Şiirin çabuk ve kolay anlaşılabilmesi için, anlam bir dizede, ya da iki dizede tamamlanmalıdır.

Şiirlerin yazıldıkları nazım şekli açısından incelendiğinde; genellikle dörtlüklerin ve beyitlerin kullanıldığı görülmektedir.

1.7.6. Dil ve Üslup

İncelenen antolojideki şiirlere dil ve üslup açısından bakıldığında, şiirlerin çoğunun açık, anlaşılır bir şekilde yazıldığı görülür. Kitabın sonunda herhangi bir sözlüğe gerek duyulmamıştır.

Antolojideki şiirlerde genellikle kurallı, anlamca olumlu cümlelere yer verilmiştir. “Zenci Çocuk Katılmıyor Oyuna”, “Çocuk ve Kitaplar”, “Gezi”, “Sorular” gibi bazı şiirlerde devrik cümlelerin de olduğu görülmektedir.

Antolojideki en uzun mısralı şiir, Boris Slutski’nin “Okyanusta Atlar” şiiridir ve toplam 7 kelime, 21 heceden oluşmuştur. Tek kelimedenden oluşmuş mısralar da bazı şiirlerde görülmektedir. Örneğin; Gülten Akın’ın “Bir Mevsim Bir Dal Bir Serçe” ve Nihat Behram’ın “Çiğdemli Türkü” adlı şiirlerdir.

1.7.7. İmla ve Noktalama

Çocuklar için hazırlanan eserlerde imla ve noktalamaya önem vermek gerekir. Eğer imla ve noktalamayla ilgili bir yanlış yapılsa, çocuk o yanlışlığı olduğu gibi alır ve düzeltmesi zor olur.

Bu antolojideki bazı şiirlerin mısraları küçük harfle başlamıştır. Bu şiirlerden bazıları şunlardır: Asaf Halet Çelebi’nin “Doğduğum Evin Penceresi”, Oktay Rıfat’ın

⁵² Ercan, E. (2004). *20. Yüzyıldan Çocuklara Şiirler*, Varlık Yayınları, İstanbul, s.32

“Başımı Sallayan At”, Attila İlhan’ın “Eski Sinemalar”, Turgut Uyar’ın “Sonsuz ve Öbürü”, Sunay Akın’ın “Minare”, “Ayna Oyunu” ve “İskele ” şiirleridir. Can Yücel’in “Hayatta En Çok Babamı Sevdim” şiirinde, “çağ’rılar”, “diğ’mi”, “oy’nu” kelimelerinin sesli harfleri yazılmamıştır. Bu durum, özellikle halk şiirlerinde, hece veznini bozmamak için kullanılan bir yöntemdir. Ancak bu şiir, serbest ölçüyle yazılmış bir şiir olduğundan bu durum geçerli değildir. Metin Eloğlu’nun “Çocuklar” şiirinde, “boz” kelimesine küçültme ekini getirirken virgülle ayırıp, “boz’umsu” şeklinde yazılmıştır. Bu da yanlış bir kullanımdır.

1.8. A. FERHAN OĞUZKAN, ÇOCUKLAR İÇİN ŞİİR DÜNYASI (1995)

1.8.1. Yazar/Hazırlayan

A Ferhan Oğuzkan, 18 Mart 1921 yılında İstanbul’da doğmuştur. Ortaöğrenimini Haydarpaşa Lisesi’nde, yüksek öğrenimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ve Amerika’da Columbia Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde tamamladı. Gazi Eğitim Enstitüsü, Ankara Yüksek Öğretmen Okulu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde eğitim ve öğretim metotları öğretmenliği yaptı. Bir süre, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi Başkanlığı’nda çalıştıktan sonra emekli oldu. Şiir ve makaleleri, *Kaynak*, *Çağdaş Eğitim*, *Pedagoji*, *Eğitim Dünyası*, *Varlık*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Türk Dili*, *Vatan* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı.

Eserleri: Türk Edebiyat Tarihi (1949), Devrimci Atatürk (1953), İstanbul Şiirleri Antolojisi (1953), İstanbul Şiirleri Antolojisi (1953), Mehmet Emin Yurdakul (1953), Yakup Kadri Karaosmanoğlu (1954), Samipaşazade Sezai(1954), Okul Yönetiminde Demokrasi(1965), Öğretmenliğin üç yönü(1965), Eğitim Üzerine(1966), Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü(1968), Çocuklar İçin Şiir Dünyası (1973), Eğitim Terimleri Sözlüğü(1974), Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı(1979), Okul Öncesi Çocuk Bakımı ve Eğitimi(1981)⁵³

1.8.2. İçeriği

Ferhan Oğuzkan, hazırlamış olduğu antolojinin önsözünde, çocuğun şiiri neden sevdiğini açıklarken şöyle der: “*Gelişimin her döneminde çocuk, şiir*

⁵³ Hayatı ve eserleri hakkında geniş bilgi için bk. Kurdakul, Ş. (1984). *Şair ve Yazarlar Sözlüğü*, Cem Yayınları, İstanbul, s. 461. Işık, İ. (1990) *Yazarlar Sözlüğü*, Risale Yayınları, İstanbul, s. 328, Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, c. 2, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s. 616

dinlemekten, okumaktan, dinlediği veya okuduğu şiirler içinde sevdikleri ezberlemekten zevk duyar. Durağı, kafiyesi ve iç uyumuyla şiir, her çocukta var olan ritim duygusunu besler. Olayları, canlı ve cansız varlıkları, insanları duygulu, renkli ve etkili bir dille anlatan şiir, çocuğun birtakım ruhsal ihtiyaçlarını da karşılar. Doğaya ve olaylara bakış yönünden şair ile çocuk arasında bir benzerlik vardır. Bundan dolayı çocuklar için şiir dünyası büyük bir huzur ve mutluluk kaynağıdır.”⁵⁴

Ferhan Oğuzkan'ın *Çocuklar İçin Şiir Dünyası* antolojisini şu şiirler oluşturmaktadır :

Tablo 1.8. Sekizinci antolojide yer alan şiirler

Mehmet Akif Ersoy	“İstiklal Marşı”
C. Sıtkı Tarancı	“İstiklal Marşımı Dinlerken”
A. Ulvi Elöve	“Yürüyüş Marşı”
F.Nafiz Çamlıbel- B. K. Çağlar	“Onuncu Yıl Marşı”
A. Gündüz	“Ankara Marşı” “Çocuk Marşı”
C. A. Kansu	“Bir Çocuk Bahçesinde”
M. İ. Bulur	“Elele”
A. U. Elöve	“Körebe”
F. Köprülü	“Topaç”
H.Yağcıoğlu	“Balon”
Ş. E. Regü	“Bayram Yeri”
C. Ertepinar	“Bir Güzel Dünya”
R. C. Emek	“Sevgi”
M. N. Öngay	“Ailemiz”
Z. Osman Saba	“Bir Yer Düşünüyorum”
Ş.Enis Regü	“Bebek”
H. Ali Yücel	“Ninni”
Ş. Enis Regü	“Doğum Günü”
B. Necatigil	“Mavi Işık”
R. N. Evrimer	“Anne”
R. Çalapala	“Anneciğim”
F. Hüsnü Dağlarca	“Anneme Verdiğim Söz”
İ.A. Gövsa	“Anne Sevgisi”
R. Çalapala	“Okulumuz”
Ş. Enis Regü	“Her Sabah”
H.Ali Yücel	“Okul Türküsü”
İ.Hakkı Talas	“Kitap”
M. N. Öngay	“Can Kardeşim Kitap”
F. Hüsnü Dağlarca	“Sayıları Severiz”
A. Altımsek	“Atatürk Okulu”
Ş.E. Regü	“Okul Dönüşü”

⁵⁴ Oğuzkan, F. (1995). *Çocuklar İçin Şiir Dünyası*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s. XVII

B. Kemal Çağlar	“Bizim Yerli Malımız”
H. Sunat	“Tutumlu Çocuklar”
F.H. Dağlarca	“Besinler”
H.A. Yücel	“Ekmek”
F. H. Dağlarca	“Gezi”
M. Anday	“Başlangıç”
A. Ertan	“İlkbahar”
Y. Ziya Ortaç	“İlkbahar”
A. Gündüz	“İlkbahar”
M.N. Öngay	“Çocuk ve Bahar”
H.Nusret Zorlutuna	“Yaz”
A. Kutsi Tecer	“Kır Uykusu”
Ş.Enis Regü	“Yaz Bitiyor”
İ.B. Tez	“Yaz”
Y. Ziya Ortaç	“Yaz”
H. Ali Yücel	“Güz”
C. Külebi	“Sonbahar Geliyor”
C.A. Kansu	“Sonbahar Akşamının Şiiri”
Y.Ziya Ortaç	“Kış”
F.A. Aykaç	“Şubat”
A. Ulvi Elöve	“Kar”
Ş.Enis Regü	“Kar Yağmış”
R. N. Evrimer	“Pamuk Kédım”
Y. N. Nayır	“Kümes Hayvanları”
Z. Tunaboşlu	“Göçmen Kuşlar”
A. Kutsi Tecer	“Ördekler”
G. N. Arı	“Tavşan”
Ş.E. Regü	“Leylek”
S. Hasroğlu	“Serçe”
H. A. Yücel	“Kelebek”
E. R. Gürel	“Bal Avcısı”
C. Atuf Kansu	“Arılar”
Ş.Enis Regü	“Balıklar”
B. Necaticigil	“Kır Şarkısı”
O. Seyfi Orhon	“Sabah”
M. N. Öngay	“En Güzel Koku”
Tevfik Fikret	“Papatya”
M. Uğurkan	“Gelincik”
Cahit Külebi	“Rüzgar”
T. Apaydın	“Isıtın Güneşe Şiir”
F.H. Dağlarca	“Gökanne”
M. A. Ersoy	“Bir Kır Manzarası”
F.H. Dağlarca	“Ağaçlarım”
K. Kamu	“Söğüt”
C. Külebi	“Zerdali Ağacım”
İ.B. Tez	“Orman”
E.R. Gürel	“Elma Ağaçları”
A. N. Asya	“Bayrak”
H. A. Yücel	“Bayrağım”
M. N. Öngay	“Bayrağım İçin”
İ.H. Ertaylan	“Bayrak”
F. N. Çamlıbel	“Bayrak Altında”
A. M. Dıranas	“Bayrak”
M. F. Ozansoy	“Bayrak Türküsü”
O. Ş. Gökyay	“Bu Vatan Kimin”
İ.A. Gövsa	“Vatan”
H. Fahri Ozansoy	“Vatan Destanı”
B. Gider	“Her Şeyde Vatan”

C. Sıtkı Tarancı	“Mehmetçik”
Rıza Çalabal	“Mehmetçik”
F. Nafiz Çamlıbel	“Zafer Türküsü”
Köroğlu	“Selam Olsun”
Ö. B. Uşaklıgil	“Efenin Bayramı”
Köroğlu	“Er Meydanı”
F. Nafiz Çamlıbel	“Atlılardan Türküsü”
S. Rifat	“Yürüyüş”
Y. Kemal Beyatlı	“Akıncı”
Y. K. Beyatlı	“Mohaç Türküsü”
S. Rifat	“Akdeniz”
N. H. Onan	“Bir Yolcuya”
A. Kutsi Tecer	“Orda Bir Köy Uzakta”
V. M. Kocatürk	“Yurt Türküsü”
F. Nafiz Çamlıbel	“Memleket Türküsü”
O. Seyfi Orhon	“Anadolu Toprağı”
Ö.B. Uşaklı	“Anadolu Hasreti”
Karacaoğlan	“Çukurova”
Z. Tunaboşlu	“Edirne”
K. Kamu	“Karadeniz”
C. S. Gürler	“Bursa”
Ö. B. Uşaklı	“Bursa’da Akşam”
C. Külebi	“Tokat’a Doğru”
B. Kemal Çağlar	“Tarsus’un Çağlayanı”
H. Nail	“Yurdumun Dağları”
A. Kutsi Tecer	“29 Ekim”
M. N. Öngay	“Cumhuriyete Şiir”
V. M. Kocatürk	“Cumhuriyet”
İ.H. Talas	“Atatürk-Cumhuriyet”
Ş. Enis Regü	“Atatürk’ün Sesi”
İ. Z. Burdurlu	“23 Nisan”
N. N. Edgüer	“23 Nisan Bayramı”
H. Sunat	“Bizim Bayramımız”
A. Ardağı	“23 Nisan”
M. Uğurkan	“23 Nisan”
H. Sunat	“19 Mayıs”
C. Atuf Kansu	“Şu Sonsuz Koşu”
C. S. Erozan	“O Geliyor”
A. Kutsi Tecer	“30 Ağustos”
C. Külebi	“Atatürk Kurtuluş Savaşında”
A. Ardağı	“30 Ağustos”
F. Nafiz Çamlıbel	“O Baş” “Çankaya” “Atatürk”
Y. Nabi Nayır	“Atatürk’ü Dinlerken”
M. N. Öngay	“Atatürk’ü Anış”
H. Ali Yücel	“Atatürk”
O. Şaik Gökyay	“Yas”
O. Seyfi Orhon	“Gidiyor”
V. C. Aşkun	“Atam’a Deyişler”
A. Ömer	“Atatürk’e Ağıt”
F. Nafiz Çamlıbel	“Bir Yolcuya”
C. Sıtkı Tarancı	“10 Kasım”
H. Yağcıoğlu	“10 Kasım”
M. N. Öngay	“On Kasım”
A. Budak	“Atatürk Diye”
C. Ertepinar	“Atatürk Aramızda”
S. K. Aksal	“Bir Resimde Atatürk”

Ü. Y. Oğuzcan	“Mustafa Kemal’i Düşünüyorum”
İ. Demirarslan	“Atatürk”
B. Necatigil	“Atatürk”
O. Veli Kanık	“Gemilerim”
A. C. Emre	“Küçük Gemi”
E. B. Koryürek	“Gemiciler”
R. Çalapala	“Uzaklaşan Gemi”
C. S. Tarancı	“Robenson”
İ. H. Sunat	“Türk Uçağı”
Z. Tunaboşlu	“Tayyare”
H. A. Yücel	“Tayyare”
F. Nafiz Çamlıbel	“Tayyarecilerin Türküsü”
H. Ali Yücel	“Havaların Bekçisi”
M. N. Öngay	“Masalcı Ninem”
O. Seyfi Orhon	“Kurt Masalı”
İ. Ali Gövsa	“Çiftçinin Öğüdü”
Tevfik Fikret	“Ağustos Böceğı ile Karınca” “Kör ile Kötürüm” “İki Yolcu”
O. Veli Kanık	“Doğuran Kazan” “Eşeğın Yemi” “Kavuk”

A. Ferhan Oğuzkan, *Çocuklar İçin Şiir Dünyası* antolojisinde, Mehmet Akif’ten günümüze 70 şairden seçilmiş çocuk ve çocuklukla ilgili 171 şiir vardır.

1.8.3. Şiir Türleri

Bilindiğı gibi, şiir, konu, biçim ve söylenişlerine göre epik, lirik, didaktik, pastoral gibi türlere ayrılır. Seyit Kemal Karaalioglu, bu şiir türleri hakkında şunları söylemiştir:

“Yapma, doğal destanlar, yiğitlik, yurt sevgisi, inanç ve insanlık temalarını işleyen şiirler, genellikle epik şiir adını alır. Lirik şiir ise içten gelen duyguları coşkulu bir şekilde anlatan şiirlerdir. Duygu ve heyecanların anlatımından çok, bir şeyi öğretmek amacıyla yazılan şiirlere didaktik, kır, çoban hayatını, çıplak tabiat güzelliklerini tanıtır ve sevdirmek gayesini taşıyan şiirlere ise pastoral şiir denir.”⁵⁵

Bu açıdan bakıldığında Ferhan Oğuzkan’ın antolojisindeki şiirlerin çoğunluğunun lirik olduğunu, buna karşın diğer şiir türlerine de yer verildiğini söyleyebiliriz. Antolojide, 114 lirik, 25 epik, 19 pastoral ve 13 didaktik şiir vardır.

1.8.4. Konu ve Tema

Ferhan Oğuzkan’ın antolojiye aldığı şiirlerin, *çocuğa görelilik* ilkesinden hareket edilerek seçildiğı görülür. Seçim yapılırken, çocuğun anadilini kullanma

⁵⁵Karaalioglu, S. K. (1966). *Türk Şiir Sanatı*, İnkılâp ve Aka Kitapevleri, İstanbul, s. 162

becerisini arttırmak, milli kültürümüzü oluşturan vazgeçilmez değerleri tanıtmak, sevdirmek ve benimsetmek gibi özellikler taşımalarına dikkat edilmiştir. Yazar, bir kitabında, çocuğa okutulacak şiirlerin konu ve teması hakkında şöyle demektedir:

“Çocuklar, algılama ve kavrama güçleri geliştikçe lirik ve öğretici şiirleri dinlemekten ve okumaktan da zevk almaya başlarlar. Çocukların beğendikleri ve sevdikleri şiirler, konu bakımından çok çeşitlidir: Doğa görünümelerini ve olaylarını, yağmuru, karı, mevsimleri, geceyi, ayı, ağaçları, kuşları, gökleri ve yıldızları vb. anlatan şiirler gibi. Çocuklar ayrıca yakından tanıdıkları evcil hayvanları konu alan şiirleri de severler. Büyük adamlar ile ulusal, dinsel ve yöresel bayramlar veya günler üzerine yazılan şiirler de çocukların sık sık okumak istedikleri şiirler arasında yer alır. İnsanların, özellikle çocukların ruhsal durumlarını dile getiren ve sanat yönünden güçlü ve etkili şiirlerin de çocuklar bakımından ayrı bir önemi vardır. Çocukların sevdikleri ve aradıkları şiirlerin niteliği, gelişme dönemlerine göre değişir.”⁵⁶

Antoloji; “marşlarımız, çocuk bahçesi, ailemiz-evimiz, okulumuz, mevsimler, hayvanlar alemi, kır şarkıları, bayrak-vatan-Mehmetçik, zafer türküsü, memleket türküsü, ulusal günlerimiz ve bayramlarımız, Atatürk, denizlerden göklere, masallar-öyküler-fıkralar” ana başlıkları altında 14 bölümden oluşmuş ve bu bölümler kendi aralarında alt bölümlere ayrılmıştır. Ferhan Oğuzkan böyle bir düzenlemeyi, değişik şairlerin belli konulara ilişkin duygu ve görüşlerini karşılaştırmayı kolaylaştıracağı, okurlara bu konularda yaş ve gelişme düzeylerine en uygun şiirleri seçme olanağı sağlayacağı için yaptığını, antolojinin önsözünde açıklamıştır. Bu durum, antolojinin olumlu yönlerindedir.

“Marşlarımız” bölümü, “İstiklal Marşı” ve “Öteki Marşlar” adı altında iki alt başlıktan ve toplam 6 şiirden oluşmuştur.

“Çocuk Bahçesi” bölümü, “Bir Çocuk Bahçesinde” ve “Bir Güzel Dünya” adlı iki bölüm ve 8 şiirden oluşmuştur. Bu bölümde, çocuk-oyun-sevgi ilişkisinden bahseden şiirler vardır.

“Ailemiz- Evimiz” bölümü, “Ailemiz” ve “Anne” bölümlerinden oluşmuştur. Şiirlerde anne-çocuk-ninni ilişkisi vardır.

Dördüncü bölüm olan “Okulumuz”, “Okulumuz”, “Bizim Yerli Malımız” ve “Besinler” bölümlerinden oluşmuştur. Bu bölümlerde, okul-kitap-çocuk-besin ilişkilerinden, tutumlu olmanın faydalarından ve yerli mal kullanmanın öneminden bahsedilmiştir.

⁵⁶ Oğuzkan, F. (1983). *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Emel Matbaacılık, Ankara , s. 216

“Mevsimler” bölümü, “İlkbahar”, “Yaz”, “Kış”, “Güz” bölümlerinden oluşmuş, bu mevsimler ve onların gelişindeki duygular çocuğa anlatılmıştır.

“Hayvanlar Alemi” bölümünde; bazı hayvanlardan bahseden 9 şiir vardır.

“Kır Şarkısı” bölümünde, güneşten, kırlardan, papatyalardan ve ağaçlardan bahseden 14 şiir vardır.

“Bayrak-Vatan-Mehmetçik” bölümünde ise bayrak, vatan sevgisi ve askerlerin yiğitliklerinden bahseden 13 şiir vardır.

Dokuzuncu bölüm, “Zafer Türküsü” adını taşır ve savaş, yiğitlik, kahramanlık anlatan 10 şiirden oluşmuştur.

“Memleket Türküsü” bölümünde, yurdun çeşitli yörelerini ve o yörelerin güzelliklerini, onlara duyulan hasreti anlatan 13 şiir vardır.

On birinci bölüm, “Ulusal Günlerimiz ve Bayramlarımız”dır ve 23 Nisan, 29 Ekim, 19 Mayıs, 30 Ağustos ile ilgili 15 şiirden oluşmuştur.

On ikinci bölüm “Atatürk” adını taşır ve Atatürk’le ilgili değişik şairlerin 20 şiirinden oluşmuştur.

“Denizlerden Göklere” bölümünde deniz, uçak ve gemilerden bahseden 10 şiir vardır.

En son bölüm, “Masallar, Öyküler, Fıkralar” adını taşır ve 9 manzum masal, fabl, fıkra vardır.

Ferhan Oğuzkan’ın hazırladığı antoloji, konu ve tema bakımından oldukça zengin, kapsamlı ve çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir.

1.8.5. Nazım Şekli, Vezin, Kafiye

İbrahim Kıbrıs, ölçü ve uyak yönünden şiirlerin özelliklerini şöyle sıralamıştır:

“Dizelerdeki hece sayıları 1. 2. 3. sınıflarda 7-8 heceyi geçmemelidir. On bir heceli şiirlereyse dördüncü sınıfta ya da üçüncü sınıfın sonunda yer verilmelidir. Daha sonraki sınıflar için hece sayısı önemli değil ama yine de öğrencilerin nefeslerini kullanma süreleri göz önünde bulundurulmalıdır. Duraklar belli olmalı ve kolayca sezdirilmelidir. Uyaklar birbirlerine yakın dizelerde bulunmalı ve birbirinden kopuk olmamalıdır. Şiir, ölçüsüz ya da uyaksız da olabilir. Ancak kolay söylenişlilik, kulağa hoş gelme ve kolayca ezberlenebilme gibi nitelikler göz önüne alınmalıdır. Dizeler, doğal tümce düzenine uygun olmalı(özne-tümleç-yüklem) tümcenin belirttiği yargı bir ya da iki dizede verilmeli, çok yayılmamalıdır. Okunacak şiirlerin uzunluğunda sınıf düzeyi dikkate alınmalı, örneğin 1. 2. 3. sınıflarda öğrencilere okutulacak şiirlerin 2-3-4 kıtayı geçmemesi, 5-15 dizeden oluşması gerekir. Ancak 4. ve 5. sınıflarda hece sayılarının(7,8,11 gibi) olağandan çok olmaması koşuluyla 4 kıtanın üzerine 5-6 kıtaya

da çıkılabilir. Bu konuda, şiirin işlediği ana duyguyu, öğrencilerin kişisel ya da toplu olarak ilgilerini ve yaşadığı yerel çevre özelliklerini de dikkate almak gerekmektedir.”⁵⁷

Ferhan Oğuzkan, antolojiye şiir seçerken gerek konu gerekse biçim özellikleri yönünden çocuğa uygunluk ilkesine bağlı kaldığı için genellikle, çocukların ilgisini daha çok çeken uyaklı şiirlere yer vermiştir¹⁷¹ şiirden; 78 tanesi çapraz, 44 tanesi düz, 11 tanesi sarmal uyaklı yazılmıştır. Kalan 38 şiir ise serbest düzenli nazım biçimiyle yazılmıştır.

Antolojideki şiirlerin büyük çoğunluğunun 9’lu, 11’li ve 14’lü hece vezninde yazıldığı görülmektedir. 35 şiir ise serbest ölçüyle yazılmıştır. Bu yönüyle antolojiye seçilen şiirlerin ölçü bakımından aranan özelliklere sahip olduğu görülmektedir.

Çocukların ilgi ve dikkat aralıkları kısa olduğu için, uzun şiirler onların ilgilerini çekmez. Bu yüzden; mısralar kısa, cümle düzeni kurallı ve dengeli olmalıdır. Antolojideki en kısa şiirler; Adnan Ardağı’nın “30 Ağustos” şiiridir. En uzun şiir ise 43 mısradan oluşan Celal Sahir Erozan’ın yazdığı, “O Geliyor” adlı şiiridir.

Şiirlerin yazıldıkları nazım şekli açısından incelendiğinde; genellikle dörtlüklerin ve beyitlerin kullanıldığı görülmektedir

1.8.6. Dil ve Üslup

Şiiri düz yazıdan ayıran önemli farklardan biri, şairin kelimeleri kullanım şekli ve üslubudur. Bu konuda Suut Kemal Yetkin şöyle demiştir:

“Şiir, kelimelerle, insanlar arasındaki ilişkilerin, tabiattaki varlıkların bir nevi kaba ve portatif özetleri olan kelimelerle, içinde yaşadığımız dünyaya hiç benzemeyen bir dünya, bir şiir dünyası nasıl yaratabiliyor. Şiirin sırrı işte burada. Şair başarısını, kelimelere günlük manalarını unutturan sezisine ve ustalığa borçludur. Potaları üzerine eğilen bir sihirbaz gibi, kelimelerin üzerine eğilen şair, onları gizli ses ve mana alakalarına göre düzenlemeye çalışır.”⁵⁸

Antolojideki şiirlerin neredeyse tamamı, çocukların rahatça anlayabileceği kelimelerden oluşmuştur ama yine de Ferhan Oğuzkan, çocukların anlayamayacakları kelimeler olabileceğini düşünerek, antolojinin sonuna bir sözlük eklemiştir.

Antolojideki şiirlerde genellikle kurallı, anlamca olumlu cümlelere yer verilmiştir. Şiirler, dil ve üslup bakımından çocuğu sıkımayacak niteliktedir.

Antolojideki en uzun mısralı şiir, Faruk Nafiz Çamlıbel ve Behçet Kemal Çağlar’ın birlikte yazdıkları, “Onuncu Yıl Marşı”dır. Bu marştaki en uzun mısra “On

⁵⁷ Kıbrıs, İ. (2000). *Yeni Yüzyıl İçin Çocuk Edebiyatı*, Eylül Yayınevi, İstanbul, s. 91

⁵⁸ Yetkin, S. K. (1969). *Şiir Üzerine Düşünceler*, Varlık Yayınları, İstanbul, s. 10

yilda on beş milyon genç yarattık her yaştan” mısrasıdır. Tek kelimededen oluşmuş mısralar da bazı şiirlerde görülmektedir. Örneğin; Coşkun Ertepinar’ın “Atatürk Aramızda”, Orhan Veli Kanık’ın “Gemilerim”, Enis Behiç Koryürek’in “Gemiciler” şiirleridir.

1.8.7. İmla ve Noktalama

Antolojiye alınan şiirlere; konu, tema ve kafiye bakımından gösterilen hassasiyet, imla ve noktalamada da kendini göstermiştir. Yazım yanlışlarının çok az sayıda olduğu görülmektedir.

Cahit Sıtkı Tarancı’nın “10 Kasım” şiirinde, “Yıl otuz sekiz On Kasım Perşembe” derken, tarih küçük harfle başlatılmıştır. Yahya Kemal Beyatlı’nın “Mohaç Türküsü” şiirinde “Allaha” derken “-a ” çekim eki, kesme işaretiyle ayrılmamıştır.

Vehbi Cem Aşkun’un “Atama Deyişler” şiirinde “ne yaparım” yerine “n’iderim” şeklinde bir kelime kullanılmıştır.

1.9. SEDAT UMRAN-HASAN AKAY, ŞAHESER ÇOCUK ŞİİRLERİ ANTOLOJİSİ (1995)

1.9.1. Yazar/Hazırlayan

Şaheser Çocuk Şiirleri Antolojisi’ni hazırlayanlardan Sedat Umran, 1925 yılında İstanbul’da doğdu. Haydarpaşa Lisesi’nden sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü’nü bitirdi. Çalışma hayatına Merkez Bankası’nda başlayan Umran, İstanbul Üniversitesi Maliye Enstitüsü’nde kütüphane memurluğu dışında, çeşitli şirketlerde çevirmen olarak çalıştı. İlk şiiri “Yedi Gün” dergisinde yayınladı. “Soyut” dergisinde kendi şiirleriyle birlikte günümüz Alman şiirinden çevirileri yayımlandı. Şiire Ahmet Haşim hayranlığıyla başlamış olan Umran’ın başlıca özelliği, eşyanın metafiziğini araştırmasıdır.⁵⁹ Eserleri: Meşaleler (Şiirler,1949), Leke(Şiirler 1970), Gittin Taş Atarak Denizlerime (Şiirler,1990), Şiirde Metafizik Gerçek (Deneme, 1996), Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Bilinen ve Bilinmeyen Şaheserler, (Antoloji, H.Akay’la, 1995), Şaheser Çocuk Şiirleri Antolojisi (Hasan Akay ile birlikte, 1995)

⁵⁹ Hayatı ve eserleri hakkında bk.:Necatigil, B. (1989). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, 3. Bs., Varlık Yayınları, İstanbul, s.323, Kurdakul, Ş. (1985). *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, İstanbul, s. 624,

Antolojiyi hazırlayan bir diğer yazar olan Hasan Akay, 1957 yılında İzmit doğdu. Yüksek İslam Enstitüsü ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunudur. (1981) Bir süre lise öğretmenliği yaptıktan sonra, aynı fakültede akademik çalışmalarını sürdürdü ve Cenap Şahabeddin'in Şiirleri Üzerinde Stilistik Bir Araştırma adlı teziyle doktorasını verdi. 1992'den bu yana Mimar Sinan Üniversitesi'nde Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı öğretim üyesidir. Akademik yazıları Dergâh, Türk Dili, İlmî Araştırmalar, Türk Dünyası İncelemeleri'nde yayınlandı. Suffe Yıllığı Şiir Armağanı'nı Mustafa Özçelik ile paylaştı, Cenap Şahabettin üzerindeki araştırmasıyla Türkiye Yazarlar Birliği Edebi Tenkit Ödülünü kazandı. (1998) Prof. Dr. Hasan Akay'ın eserleri şunlardır: Sokaktakiler (Necip Mahfuz'dan çeviri, 1989), Ay Dervişleri (Şiirler, 1992), Savaş Görmüş Çocukların Şiiri (1993), Fatih'ten Günümüze Şairlerin Gözüyle İstanbul (2 c.,1997), Servet-i Fünûn Şiir Estetiği (1998), Tanzimat Sonrası Türk Edebiyatında Yeni Fikirler (1998), Cenap Şahabeddin'in Şiirleri Üzerinde Stilistik Bir Araştırma (1998) ⁶⁰

1.9.2. İçeriği

Sedat Umran ve Hasan Akay, antolojiye konulacak şiirleri seçerken daha çok çocuğun yerine kendilerini koyan ve öyle hissederek yazılan şiirleri tercih etmişlerdir. Bunu da antolojinin önsözünde şöyle dile getirilmiştir:

“Çocuk şiiri yazmak, sanıldığı kadar kolay olmasa gerek; çünkü çocuk şiiri ancak gerçek şiir havasını soluduğunda şiir katına yükselebilir. Bizi çocukluğun cennetine götürmek, ancak çocuk gözüyle tabiata, insanlara, olaylara ve nesnelere bakan gerçek şairin üstesinden gelebileceği bir uğraştır. Bu bakımdan; çocuk şiiri için yapılacak sınıflandırmalar ve tespit edilecek çıkış noktalarında bunun da dikkate alınması gerekir. Bu konuda birkaç çıkış noktası akla gelebilir: Çocuğun dünyaya bakışı, çocuğun gözüyle bakış; akıl ve duygu yoluyla, bir şeyin kimliğine girip kendi duygularından kurtulmuş bir gözlemci sıfatıyla gerçekleştirilen bakış... Bunlardan birincisinde iç sezgi gücünün büyük rolü var, diğerinde ise zekânın rolü daha büyük.”⁶¹

Antolojiye seçilen şairler ve şiirleri şunlardır:

Tablo 1.9. Dokuzuncu antolojide yer alan şiirler

Hasan Akay	“Kargalar” “Çocukluğum Ayışığım” “Açlığın da Canı Var”
Ali Akbaş	“Nineme Ninni”
Beşir Ayvazoğlu	“Bakardım Güneş Avuçlarında”

⁶⁰ Işık, İ. (1990). *Yazarlar Sözlüğü*, Risale Yayınları, İstanbul, s. 17

⁶¹ Umran, S. ve Akay, H. (1995). *Şaheser Çocuk Şiirleri Antolojisi*, İşaret Yayınları, İstanbul, s. 9

Asaf Halet Çelebi	“Şehir” “Kedi” “Nurusiyah”
Fazıl Hüsnü Dağlarca	“Allaha ve Bize Dair” “Siyah ve Karanlık” “Ağır Hasta” “Dünyanın Bütün Çocuklarına Yazılmıştır” “86” “Bir Gece” “Gökanne” “Korku” “Rahatlık” “Gece Çocuk Ayakkabılar”
Ahmet Erhan	“Anne” “Bugün de Ölmedim Anne” “Oğul”
Bedri Rahmi Eyüboğlu	“Oğlum Mehmede Ağaçlarımızı Takdim Ederim”
İlhan Geçer	“Büyüyen Eller”
A. Öztemiz Hacitahiroğlu	“Annelerin Sediği Yataklar” “Beşik ve Çocuk”
Asım Halit	“Çocukluğum”
Orhan Veli Kanık	“Deniz” “Uyku” “Masal”
	“Dalgacı Mahmut”
M. Necati Karaer	“Gündüz Rüyası”
Abdurrahim Karakoç	“Acı Duygular”
Sezai Karakoç	“Çocukluğumuz” “Anneler ve Çocuklar”
Necip Fazıl Kısakürek	“Ağlayan Çocuklar” “Anneciğim” “Anneme Mektup” “Ninni”
M. Kenan Köstekçiöğlu	“İçimden Kopan Şiir”
Orhan Kuyu	“Tanışma”
Hüsnü Küçük	“Çocukluğumuz” “Masal”
Cahit Külebi	“Evvel Zaman” “Masaldaki Yalnızlık” “Masaldaki Çocuk”
Nazım Hikmet Ran	“Japon Balıkçısı” “Kızçocuğu”
Behçet Necatigil	“Yıldızlarda Uyku” “Korku”
Alaeddin Özdenören	“Habersiz” “Narin İrmaklar”
Ali Püsküllüoğlu	“Amcama Söyledim Kuğular”
Ziya Osman Saba	“Geçen Zaman”
M. Ruhi Şirin	“Günler Kardan Bir Yumak”
Ülkü Tamer	“Uyku”
Cahit Sıtkı Tarancı	“Odamda Sükût”
A. Kutsi Tecer	“Anneler”
Sedat Umran	“Arsız Çocuk” “Çocukluğuma Dönüş” “Yaz ve Çocuk” “Çocuğun Düşü”

Özcan Ünlü	“Çocuklar, Sevdaların Uğuru”
Hilmi Yavuz	“Hilmi'nin Çocukluğu”
H. Ali Yücel	“Çocuklarımın Nefesi”
Cahit Zarifoğlu	“Masal” “Anlamak” “Çalışan Anne”
M. İdris Zengin	“Uzun Boylu Şiir”

Antolojide 34 şairin toplam 68 şiiri vardır.

1.9.3. Şiir Türleri

Şaheser Çocuk Şiirleri antolojisi, sadece lirik ve pastoral şiirlerden oluşmuştur. 68 şiirden sadece 4'ü pastoral, geri kalan şiirler ise liriktir. Epik ve didaktik şiirlere yer verilmeyişi antolojinin eksikliklerinden biridir. Milli ve manevi değerlerin çocuklara benimsetmek ve çocuğu sıkmadan ona nasihat etmek, ahlaki konuları anlatmak için şiir, uygun bir araçtır.

1.9.4. Konu ve Tema

Masal ve şiir, çocukların en çok sevdiği türlerdir. Bazı çocuk şiirlerde bu iki türün birleştiği görülür. Şaheser Çocuk Şiirleri antolojisinde de, çocuklar için daha ilgi çekici olan böyle şiirlere yer verilmiştir. Bunlar; Orhan Veli, Hüsnü Küçük ve Cahit Zarifoğlu'nun her üçü de “Masal” adını taşıyan şiirleridir.

Antolojideki anne sevgisini ve onun yokluğunda duyulan özlemi anlatan şiirler, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın “Korku”, Ahmet Erhan'ın “Anne” ve “Oğul”, Abdullah Öztemiz Hacitahiroğlu'nun “Annelerin Serdiği Yataklar”, Sezai Karakoç'un “Anne ve Çocuklar”, Necip Fazıl Kısakürek'in “Anneciğim”, Ahmet Kutsi Tecer'in “Anneler” şiirleridir.

Şaheser Çocuk Şiirleri antolojisinde; çocukları inanç boşluğuna düşmekten alıkoymak ve küçük ilmihal bilgileri vermek maksadıyla dini kavramlar da işlenmiştir. Özellikle Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın ve Sezai Karakoç'un şiirlerinde “Allah, Kur'an, Mushaf, Dua” gibi kavramlardan sıkça bahsedilmiştir.

Çocuk şiirlerinin konuları, genellikle çocuk dünyasını ileriki dönemlere taşıyacak, yaşama sevinci ve coşku veren, izlenimlerden oluşan bir özellikte olmalıdır. Dağlarca'nın “Ağır Hasta” şiirinde, ölen bir çocuğun duyguları anlatılmıştır. Bu gibi hastalık ve ölümün iç içe işlendiği şiirler, çocukları karamsarlığa ve umutsuzluğa ittikleri için uygun değildir. Nazım Hikmet'in “Japon Balıkçısı” ve “Kız çocuğu” şiirlerinde de aynı durum görülmektedir.

Antolojide yer alan diğer konular; çocukluk günlerine özlem, nine, anne-baba sevgisi, küçük hayvan sevgisidir. İncelenen antoloji, konu bakımından zengin olmakla birlikte, küçük yaşlarda insanlara bir davranış olarak kazandırılması gereken vatan, millet, memleket, bayrak sevgisi gibi değerleri içeren şiirlerin olmaması açısından nisbeten eksiktir.

1.9.5. Nazım Şekli,Vezin,Kafiye

Bilindiği gibi, şiir dilinin konuşma ve yazı dilinden farklı kılan en önemli unsur kelimelerin kullanılışından elde edilen ahenktir. Ahengin temini de nazım şekli, vezin ve kafiyenin uyum içerisinde kullanılmasına bağlıdır. Kelimelerin birbiriyle uyumu da şiirde bir iç ahenk yaratır. Şaheser Çocuk Şiirleri antolojisindeki şiirler şekil, vezin ve kafiye bakımından iyi seçilmiş örneklerdir. Bu şiirlerin ahenkli ve ritimli okunması çocuğun bu türe daha fazla ilgi göstermesini sağlayacak düzeydedir. Kafiye şemasına göre şiirlere bakıldığında, incelenen şiirlerin 23 tanesinin çapraz, 10 tanesinin düz ve 7 tanesinin de sarmal kafiyeyle yazıldığı görülmektedir. Kalan 28 şiir ise serbest biçimde yazılmıştır.

Şaheser Çocuk Şiirleri antolojisine seçilen şiirlerin çoğu dördlük ya da beyit şeklindedir. Şiirlerden sadece 37'si hece vezniyle yazılmıştır. Şiirlerin çocuklar tarafından daha rahat okunması bakımından vezinli oluş bir gerekliliktir. Hece vezni, çocuğun şiiri daha ritimli ve ahenkli okumasını sağlar ve şiiri ezberlemeyi kolaylaştırır. Antolojideki şiirler genellikle 7'li, 8'li ve 11'li hece vezni ile yazılmışlardır.

Çocuk şiirleri kısa olmalıdır, çünkü uzun soluklu şiirler çocuğun dikkatini dağıtabilir. Şaheser Çocuk Şiirleri antolojisinde en uzun mısra 9 kelimededen oluşan, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın "Dünyanın Bütün Çocuklarına Yazılmıştır" şiiridir. En kısa mısra ise Alâeddin Özdenören'in "Narin Irmaklar" şiirindeki, sadece tek kelimden ibaret olan "kan" mısrasıdır.

1.9.6. Dil ve Üslup

Çocuk edebiyatı alanındaki çalışmalarıyla tanınan akademisyenlerden olan Zeki Gürel'e göre, çocuk edebiyatının hangi alanı olursa olsun eserin dili çok önemlidir. Gürel bu konuda şöyle der:

"Çocuk Edebiyatı sahasında kullanılacak dil, mutlaka ve öncelikle milletin kendi milli dili olmalıdır. Çocuğun içine doğduğu kültürün yaşayıcısı ve yaşatıcısı olduğu gerçeği ile birlikte dilin en önemli kültür taşıyıcısı olduğu gerçeği bir arada

düşünüldüğünde, çocuk edebiyatında anadilin önemi daha iyi anlaşılacaktır. Dil, bizim ses bayrağımızdır ve bizim anayurdumuz anadilimizdir.”⁶²

Şaheser Çocuk Şiirleri antolojisinde bu açıdan baktığımızda seçilen kelimelerin genelinin çocukların anlayabileceği seviyede olduğu görülmektedir. Antolojiyi hazırlayan yazarlar, bu nedenle olsa gerek kitabın sonuna bir sözlük koymamışlardır. Oysaki çocuklar için hazırlanan eserlerde sözlüğün bulunması, yeri geldikçe çocuğun ondan faydalanmasını sağlayacağı için yine de önemlidir ve konulmalıdır.

Antolojideki şiirlerin genelinde, anlam bir ya da iki mısra da tamamlanmıştır ve bu sayede çocukların şiirlerde anlatılanları daha iyi kavramaları daha kolaylaşmıştır, denilebilir. Cahit Zarifoğlu'nun “Çalışan Anne” şiiri, sadece 7 kelimedenden oluşmuştur. “Korkunç/ Bir fırtına çıkıyor/ Annem evden gidince” Bir çocuğun, anne sevgisini ve annenin verdiği güven hissini güzel bir şekilde anlatan, kısa olmasına rağmen anlam bakımından yoğun bir şiirdir.

Antolojinin sonunda, antolojiye şiirleri alınan 34 şairin hayatlarından ve eserlerinden kısaca bahsedilmiş olması, çocukların yavaş yavaş şairleri de tanımaları bakımından olumlu ve güzel bir düşüncedir.

1.9.7. İmla ve Noktalama

Nazım Hikmet'in “Kızçocuğu” şiirinde “kâğıt” kelimesi, “kâat” şeklinde yazılmış ve aynı yazılması gereken tamlama, bitişik yazılmıştır. Fazıl Hüsni Dağlarca'nın “Allaha ve Bize Dair” şiirinde yönelme durum eki kesme işaretiyle ayrılmamıştır. Yine aynı şairin “Siyah ve Karanlık” şiirinde “arapçasını” şeklinde yazılmış olan kelime, büyük harfle başlatılmalıdır.

Bazı şiirlerin mısraları küçük harfle başlamıştır. Bunlar; Sedat Umran, Asaf Halet Çelebi, Nazım Hikmet, Ali Püsküllüoğlu'nun şiirleridir. Yanlış öğrenilecek bir bilginin, kuralın düzeltilmesi, özellikle çocuklar için zor bir durum olduğundan bu tür yanlışlar mümkün olduğunca az yapılmalı ki o şiirleri gören çocuk, bunlardan olumsuz bir şekilde etkilenmesin.

⁶²Gürel, Z. (2001). *İkibine Doğru Çocuk Edebiyatımız*, Çocuk Edebiyatı İhtisas Kütüphanesi Yayını Ankara, s. 3

1.10. TURAN KARATAŞ, RÜYALARIMIZIN SARIŞIN BUĞDAYI-ÇOCUK ÜZERİNE YAZILMIŞ ŞİİRLER GÜLDESTESİ (1997)

1.10.1. Yazar/Hazırlayan

Turan Karataş, 1961 yılında Sivas'ta doğdu. 1986 yılında Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Fakülte öğrencisi iken başladığı gazeteciliği 1987 yılına kadar sürdürdü. Aynı yıl gazetecilikten ayrılıp Atatürk Üniversitesi'ne Türk Dili Okutmanı oldu. Bu görevde 7 yıl çalıştı. *Mina*, *Karçıçeği*, *Palandöken*, *Yedi İklim*, *Kültür*, *Kayıtlar*, *Türk Dili*, *Edebiyat Ortamı*, *Dergâh*, *Hece*, *Kafdağı* dergilerinde inceleme yazıları, denemeleri ve günlükleri yayımlandı. Erzurum'da çıkan *Mina* dergisinde bir müddet "Genç Kalemler" köşesini hazırlayıp yönetti.

1997 yılında yayınlanan *Rüyalarımızın Sarışın Buğdayı - Çocuk için Yazılmış Şiirler Güldestesi* adlı kitabı, Türkiye Yazarlar Birliği tarafından çocuk edebiyatı dalında ödüle layık görüldü. İkinci kitabı *Şiir Vadilerinde*, 1998 yılında çıktı. Karataş'ın doktora çalışması, *Doğu'nun Yedinci Oğlu: Sezai Karakoç* adıyla 1998 yılında yayımlandı.

1993 yılında araştırma görevlisi olarak girdiği Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde 1994 Haziranından 1998 Aralık'a kadar Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanlığı görevini yürüttü. Halen aynı bölümde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır.⁶³

1.10.2. İçeriği

Turan Karataş, *Rüyalarımızın Sarışın Buğdayı* adını verdiği antolojinin önsözünde şöyle der:

"İnsanlığımızın en masum yanı ve hayatımızın şiirli tarafı çocuk, şiiri besleyen önemli damarlardan biri olması bakımından, şairin soluklandığı soy bir kaynaktır... Toplumumuzda Tanzimatla birlikte hissedilen yeni yaşama biçimi, tabi olarak, sanatın ve sanatkârın yeni alanlara yönelmesine sebep olmuş, diğer edebi türlerle beraber, şiirin de yeni ufuklara açılmasına zemin hazırlamıştır. Derken yeni keşifler peşinde olan şair, sanatın önemli madenlerinden biri olan çocuğu ve çocukluğu, şiirin gündemine yerleştirmiştir.(...) elinizdeki kitap, büyük iddialarla ortaya çıkmıyor. Yıllardır içimizi ısıtan bir merakın saikiyle vücut bulan bu mütevacı eser, kendini şiirseven belki de

⁶³ Karataş, T. (2001). *Rüyalarımızın Sarışın Buğdayı*, Perşembe Kitapları, İstanbul, s. 4

aldanarak ‘şiiir uzmanı’ zanneden bir araştırmacının, ‘yuva’nın ve yurdun mübarek mirasçıları çocuklara duyduğu sonsuz sevginin tezahürüdür.’⁶⁴

Turan Karataş, antolojiye önsözden başka iki bölüm daha eklemiştir. İlk bölüm “Antoloji Üzerine” adını taşır. Bu bölümde iyi bir antolojide olması gerekenlerden bahsedip, birkaç antolojiyi de eleştirmiştir. İkinci bölümde ise Nurettin Topçu’nun “Çocuklar” adlı deneme yazısına yer verilmiştir.

Rüyalarımızın Sarışın Buğdayı adlı antolojinin içeriğini, şu şiirler oluşturmaktadır:

Tablo 1.10. Onuncu antolojide yer alan şiirler

Akif Paşa	Mersiye
Recaizade Mahmut Ekrem	Ah Nejat
Abdülhak Hamit Tarhan	Küçük Melek
Celal Sahir Erozan	Sana Yavrum
Mehmet Celal	Yavaş Uyuyor
Tevfik Fikret	Haluk’un Bayramı Kuşlarla
M. Emin Yurdakul	Çocuklar
Cenap Şahabettin	Rüya-yı Yetim
Mehmet Akif Ersoy	Bayram
Orhan Seyfi Orhon	Küçük Sultan
Yusuf Ziya Ortaç	Bebeğim
Ahmet Kutsi Tecer	Anneler Hasta Çocuğa Türkü
Halide Nusret Zorlutuna	Oğluma Anneanneden
Nazım Hikmet	Kızçocuğu Memede Son Mektubumdur Senin Bayramın
Zeki Ömer Defne	İçimdeki Çocuk
Arif Nihat Asya	Çocuklar Mırıl Mırıl
Ömer Bedrettin Uşaklı	O Ses Başaklar Arasında
Necip Fazıl Kısakürek	Ağlayan Çocuklar Çocuk Ninni
Asaf Halet Çelebi	Şefkat
Ahmet Muhip Dıranas	Denizi Özleyen Çocuklar
Ziya Osman Saba	Çocuk Gülüşleri Patik Yap Kunduracı Çocuklar Bakıyorlar
Cahit Sıtkı Tarancı	Güneşe Aşık Çocuklar Öyle Dalmışım ki
Bedri Rahmi Eyüboğlu	Biz de
Fazıl Hüsnü Dağlarca	Dünyanın Bütün Çocuklarına Yazılmıştır Nasihah

⁶⁴ a.g.e., s. 13

	Rahatlık Çocuk Yığınları Bu Eller miydi? Çocukla Sen Irmağı Kedi ile Çocuk Iraklı Yavrular Yârinki Umut Gözleri Varmalarımız
Coşkun Ertepinar	Güneyin Çocuğuna Bebeğin Uykusu Çocuk ve Yaşama Gücü Çocuk Bahçesinde Ben Öğretmenim Çocuklar
Oktay Rifat	Çocuk Kaybolan Çocuk Su Gibi Geçen Günler Şükür Polonyalı Çocuklar Çocuğun Dişleri
Orhan Veli Kanık	Masal Fena Çocuk
Melih Cevdet Anday	Akıncı Ruhlar Yahut Çalışan Kazanır
Behçet Necatigil	Dünya Çocuk Yılında I Dünya Çocuk Yılında II Mavi Işık Çocuklar Yıldızlar Evcik Yıldızlarda Uyku Korku
A. Kadir	ve Çocuklar
İlhan Geçer	Yeşil Çağ Büyüyen Eller Evsiz- Barksız- Çocuksuz II
Cahit Külebi	Çocuklar I Çocuğum Mehmet Ali Mehmet Ali'nin Beşiği Sallanıyor
Ceyhun Atuf Kansu	Dünyanın Bütün Çiçeklerine Çocukluğum II Birinci Senfoniden Çocuklar
Rüştü Onur	Şükret Allah'a Çocuğum Söyle Bana Çocuk
Sabahattin Kudret Aksal	Öğle Üstü Şiir II Güz Akşamında Çocuk Kahvede Satıcı Çocuk
Ömer Faruk Toprak	Doğaya Bakan Çocuk
Necati Cumalı	Bebek Çocuk Gencecik Oy Gezgin Satıcı Kızın Ezgisi
Halil Soyluer	Çocuk
Özdemir Asaf	Epigram Çan
Arif Damar	Yaprak
Mehmet Çınarlı	Çocuklar Küçük Kaan

	Küçük Prenses
Sedat Umran	Çocukluğuma Dönüş Çocuğun Düşü
Ümit Yaşar Oğuzcan	Oğul Koşması Oğluma Ağıt
Ahmet Arif	Adiloş Bebenin Ninnisi
Metin Eloğlu	Çocuklar
Şükran Kurdakul	Çocuklar Çocuklar
Nurettin Özdemir	Başka İklimlere Sefer İçin Zorun Neydi
Gültekin Samanoğlu	Çocuk
Nüzhet Erman	Çocuk Uykusu
Necati Zekeriya	Çocuğu Okula İlk Gün Giden Bir Annenin Dileği
Mustafa Necati Karaer	Gündüz Rüyası
Bahaettin Karakoç	Senin İçin
Cemal Süreya	Fotoğraf
Gülten Akın	Selimin Ayağı Annesi Çalışan Çocuğun Ağdı
Sezai Karakoç	Anneler ve Çocuklar Reklâmlarda Yaşamak Yapı Aralıkları Rubailer Ninni
Erdoğan Alkan	O Çocuklar Ne Oldu Bilmiyorum
Kemal Özer	Perçem
Yavuz Bülent Bakiler	Sivas'ta Yoksul Çocuklar Çocuklar Mektup Menzil Menzil Büyüyen Hasretin Çocuklar
Özdemir İnce	Ninni Özlemi
Hilmi Yavuz	Doğunun Bebeleri
Ülkü Tamer	Sevgili Ölüler
Hüsrev Hatemi	Grili Çocuk IV
Erdem Bayazıt	Çocuk Burcundan
Afşar Timuçin	Çocuğun Kaygısı
Akif İnan	Doğrul Bana
Alaeddin Özdenören	Kereme Ağıt Habersiz
Cahit Zarifoğlu	ve Çocuğun Uyanışı Böyle Başladı Kıskançlık Büyümek Çocuk
Ali Akbaş	Bebeğe Kanaviçe
Ataol Behramoğlu	Bebeklerin Ulusu Yok Bir Çocuğun Rüyası İçin Şiir Bir Çocuğa Layık Olmak Çocuğum, Sımsıcak Uyumaktasın Şimdi Sen Gecemin Üzgün Çiçeği Ağıt
Muhsin İlyas Subaşı	Çiçekler ve Çocuklar Çocuklar Çocuk
Süreyya Berfe	Ana, Çocuk, Faşizm
Abdulkadir Bulut	Senin Adın Evladım Etli Nar Çiçekleri Arkadaşlara Dair Küçük Bir Şiir Çocuklara Dair Dizemler

Refik Durbaş	Bariş Koyun Çocukların Adımı
İsmet Özel	Yorgun
Mehmet Ragıp Karcı	Çocukları Aramak
Nihat Behram	Kuş Takvimi VII
Osman Sarı	Çocuk
Hüseyin Yurttaş	İshakkuşu O Çelimsiz Çocuk
Metin Önal Mengüşoğlu	Filistinli Çocuklar
İhsan Sezal	Çocuk Kuşları
İsmail Uyaroğlu	Çocuk ve Okul 2 Çocuk ve Rüya
Cumali Ünalđı Hasannebioğlu	Yetimhane Çocukları İçin Şiir
Cahit Koytak	Futbol Oynayan Çocuklar
Mehmet Atilla Maraş	Çocuğa Gazel
Arif Ay	Çocuklar Nerde
Adnan Yücel	Gözleri Şiir Yazan Çocuklar
A. Vahap Akbaş	Çocuk Yüzleri Banliyö Treninde Çocuklar
Mustafa Özçelik	Aydınlanır Yeryüzü Armağanlar Getir Bana
Ümit Aktaş	Kızıma
Murathan Mungan	Bir Oğul Kitabesi
Mehmet Ocaktan	Kırmızı Kurdeleli Çocuk
M. Ruhi Şirin	Bebeğe Ninni Çocukluğun Bilgeliği Çocuklar Sevgicedir
Faruk Uysal	Çocuk ve Korku
Tugay Fişekçi	Asi Çocuk
Hasan Akay	Çocukluğum Ayışđım Benim
Necat Çavuş	Son Işık Çocuk
Hüseyin Atlansoy	Elif Tayf
V. Bahadır Bayrıl	Çocuk ve Lavanta
Mustafa Aydoğan	Kurdele
İsmail Karakurt	Çocuk Sesimde Gül Kokuları Küçük Bir Kuş Tarihi Bir Zamanların Şarkısı
Atıf Bedir	Esmâ
Kemal Sayar	Bebeğin Duası Babanın İç Geçirişi
Süleyman Çobanoğlu	Sessiz Çocuklar İçin
Ömer Erdem	Çocuğu Gezdiriyorlar
Sait Faik Abasıyanık	Şimdi Sevişme Vakti
Nazir Akalın	Gölgeler
Gökhan Akçiçek	Halepçeli Bir Bebek Şafakta Müjde Güneşe Çağrı Kızılderili Çocuğun Türküsü İnce Hesap Filistinli Çocuklara Birinci Şiir Bir Eskimo Çocuğuna Birinci Şiir Bir Eskimo Çocuğuna İkinci Şiir Çernobil Çocuklarına Son Şarkı
Aysen Akdemir	Gül Çiçeğim
Hüseyin Akın	Çocuk ve Gece Uykunun Çocukları
Cevat Akkanat	Güldü
Hüseyin Alacatlı	Senin Masalın

Sabahattin Ali	Köprünün Çocukları
Derya Altıntren	Biz Çocuklar Çocuk Umut
Ahmet Altümsek	Çocukluk
M. Sunullah Arısoy	Çocuklar Güzeldir
A. Osman Atak	Evlat Acısı
İlhami Atmaca	İçimde Küçük Bir Çocuk Saklanıyor
Tayip Atmaca	Bir Yelkenli Yüreğim
Ahmet Ayberkin	Sen Sonsöz Gibi
Mehmet Aycı	Bebek
Ebubekir Aydın	Yavrum
Ertuğrul Aydın	Kuzeyli Çocuk
Gündüz Aydın	Büyüsün Diye
İdris Aydın	Masallar ve Çocuklar
Beşir Ayvazoğlu	Güneş Daldan Dala Haylaz Çocuk Masallar, Bayramlar ve Çocuklar
A. Rahim Balcıoğlu	Çocuklar
Arif Bilgin	Canımızsın
Ali Ekrem Bolayır	Küfeci Çocuk
Hasan Nail Canat	Erik Ağacı Destanı
Dilaver Cebeci	Çocuk ve Resim
Yusuf Çağlar	Rüzgar ve Çocuk
Süleyman Çelik	Sessiz Kelimeler
Hasan Demir	Çocuğum Her Çocuğa Bir Şiir
İbrahim Demirci	Yarışrdı Yürekleri
Avni Doğan	Uyur Çocuklar
Bünyamin Doğruer	Yüzünü Ay Işığı Çizmiş Çocuk
Nurettin Durman	Çocuk
Yusuf Dursun	Gözlerime Gül Çocuk Sana Şiir Gerekmez Çocuk
Ahmet Efe	Balkondaki Çocuklar Çocuklar Güle Benzer İstemem Gülücüklerine Muhtaç Adam
Hasan Ejderha	Artık Yok Çocuklar
Ali Ekecik	Çocuk
Ali Emre	Acı
Kerim Aydın Erdem	Çocuklar
Mehmet Erdoğan	Sevdalı Çocuklar
Yılmaz Erdoğan	Çocuğum
Mehmet Ergönül	Fırtınaların Götürdüğü Çocuk
Jülide Gülizar Ergüven	Çocuk ve Serçeler
Ahmet Erhan	Sıtmalı Çocuk
Ömer Erinç	Güvercin Uçuşlarından
Mustafa Ökkeş Evren	Yitik Cennet Güvercin Uçuran Çocuk
Güngör Gençay	Güzel Çocukluk
Necdet Göl	Çocuklar Kini Bilmeyen
İ. Alaattin Gövsa	Anne Sevgisi
Aka Gündüz	Çocuk Marşı
Cazim Gürbüz	Çocuklarımız
A. Öztemiz Hacıtahiroğlu	Beşik ve Çocuk
Rıfat Ilgaz	Çocuklarım Oğlum II
İ. Raif Hanım	Ninni
Yaşar Faruk İnal	Uzat Ellerini Yavruçuğum

Mustafa İslamoğlu	Hümeyra
Sadettin Kaplan	Ağlama Çocuk Kır Çiçekleri
Sabah Kara	Silgi ve Çocuk
M. Berdan Karagöz	Çocuk ve Evren Çocuklar
Ertuğrul Karakoç	Çocuk ve Turna
Turan Karataş	Dünyanın En Toy Yolcusu
Yelda Karataş	Büyük Gözlu Çocuk Sokak Senfonileri I
Hasan Ali Kasır	Umut
Rıfki Kaymaz	Çocuk ve Sabah
Dağistan Kılıçarslan	Çocuk
İbrahim Kiras	Öyle Küçük
Tülay Koçak	Çocuk ve Kelebek
Reşat Ekrem Koçu	Mersiye
Muhsin Macit	Masal Adın Umut Bebeğim
Muazzez Menemencioglu	Çocuk
Ahmet Mercan	Cevapsız Büyüyen Soru
Yasin Mortaş	Ruhumun İncelen Uykusu
Ahmet Nail	İnsanoğlu ve Çocuk
Ayla Oral	Hep Böyle Kal
Mehmet Adil Oymak	Ağlama Çocuk
M. Necati Öngay	Çocuk ve Bahar
Cevat Özyurt	Kitap ve Çocuk
Nazım Payam	Kar Çizgileri
Mustafa Pınarbaşı	Azığımda Sümbül Kokusu
Şükrü Enis Regü	Bebek Doğum Günü
Tahsin Saraç	Ana Öğüdü Çocuklar Kardeş Oldu mu
Cemal Sayan	Evler
Ahmet Sıvacı	Bir Avuç Masal Bir Tebessüm Canan
Cevdet Kudret	Çocukluk
Durdu Şahin	Çocuklar Gül Çocuk Çocuklar Gördüm Güzel Çocuk
M. Abdülfettah Şahin	Çocuk
Lütfü Şehsvaroglu	Başaklar-Çocuklar
Ahmet Tufan Şentürk	Çocuklar ve Ben
Tacettin Şimşek	Çoban Çocuk
Şahin Taş	Ay ve Çocuk Çocuk Çağın Ebabilleri
Fatma Tatçı	Çocuklar
Mustafa Tatçı	Çocuk
Ramazan Tunç	İki Dilim
M. Mehmet Uçar	Aydede Masalı
Şahin Uçar	Zen Paradoksu: Şiire Çağın VI
M. Cemil Uğurlu	Dünya Çocuk Bahçesidir
M. Rıfat Ulusoy	Ah Çocuklar
Ali Ural	Çocuk Ağacı
Özcan Ünlü	Çocuklar, Sevdaların Uğuru Bu Çağın Çocukları Yangınlar Çıkarken

Ahmet Yalçınkaya	Bosnalı Çocuk Gözleri
Bestami Yazgan	Çocuktaki Kutlu Sır
Güllerin Güldüğü Zaman	Çiçek Dili
Olca Yazıcı	Yarın Kadar Aydınlık Eleğimsağma Senin İçin
Abdullah Yiğitoğlu	Bosnalı Çocuklarız
Ali Yüce	İnsan Tomurcukları
H. Ali Yücel	Ağaç ve Sen Ninni
Mustafa Ziyaoğlu	Çocuk

Turan Karataş'ın antolojisi, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e ve Cumhuriyet'ten günümüze kadar 213 şairden seçilmiş 345 şiirle büyük bir hacme ulaşmış bir antolojidir.

1.10.3. Şiir Türleri

Çocuklara bir konuyu öğretmeye çalıştığımızda düz, sade bir anlatımı kullanmaktansa daha ahenkli olan ve çocuğu sıkmayacak bir anlatım şekli olan didaktik şiirlerin kullanılması uygundur. Bu konuda aile ve çocuk eğitimi alanlarında çalışmalar yapmış olan Ahmet Maraşlı şöyle demektedir:

“Çocuklar nasihati sevmez. Fakat nasihat etmek de lazım. Peki nasıl? Güzel hakikatler, insanların çoğu, -konumuz itibariyle bakarsak- özellikle çocuklar için, olabildiğince hoş ambalajlar içinde takdim edilmelidir.”⁶⁵ İşte bu “hoş ambalaj” için en uygun yollardan biri şiirdir.

Turan Karataş'ın Rüyalarımızın Sarışın Buğdayı antolojisindeki şiirlerin büyük bir bölümü, lirik türde yazılmış şiirlerdir. Şiirlerin genelinde “çocuk sevgisi” olduğu için lirik tür, antolojide bu kadar geniş yer tutmuştur. Zaten Turan Karataş da, önsözde, antolojisine şiirlerini aldığı şairleri “*şiire ve çocuğa sevdalı kalemler*” diye niteler. 345 şiirin, 21 tanesi didaktik, geri kalan şiirler ise liriktir. Konusu kahramanlık olan epik şiire ve doğayı anlatan pastoral şiire antolojide yer verilmemesi bir eksiklik olarak değerlendirilmelidir.

1.10.4. Konu ve Tema

İbrahim Kıbrıs, çocuk şiirlerinin konu ve tema bakımından hangi özellikleri taşıması gerektiği hakkında şöyle der:

“Öğrenciler okutulması, ezberletilmesi istenen şiirleri seçerken üniteler, belirli gün ve haftalar, kazandırılması gereken istendik davranışlar göz önüne alınmalıdır. Bu nedenle

⁶⁵ Maraşlı, A. (2006). *Evde Okul, Okulda Kalite*, Bilge Yayıncılık, İstanbul, s. 114

yurt, ulus ve doğa sevgisini işleyen, yaşama sevgisini ve insan ilişkilerini konu alan şiirler olmasına özen gösterilmelidir. Öğrencileri belli bir siyasal görüşe güdümlü kılacak, onları yaşamaktan soğutacak karamsar şiirlerden kaçınılmalıdır. Duygu çözümlenmesinden çok olaylara yer verilmelidir. Ancak ilköğretimin 7. ve 8. sınıflarında doğru duyguların biraz daha yoğun olarak işlendiği şiirlere yer verilebilir. İşlenen düşsel duygular ve betimlemeler çocuğun düzeyini aşmamalı, çocuğun dünyasıyla bağ kurabilmelidir. Anlam açık olmalı, yan anlamlı ya da kapalı anlamları olan sözcük, deyim ve takımlardan kaçınılmalıdır.”⁶⁶

Antolojideki konular; anne-baba-çocuk-öğretmen ilişkisi, çocukların masumiyetleri, savaş ve çocuklar, çocuk sevgisi ve çocukluğa duyulan özlemdir.

Nazım Hikmet’in “Memede Son Mektubumdur”, Fazıl Hüsni Dağlarca’nın “Nasihat”, Melih Cevdet Anday’ın “Akıncı Ruhlar Yahut Çalışan Kazanır” şiirleri çocuğa öğüt niteliğindedir.

Savaşın korkunçluğundan ve özellikle çocuklara olan etkilerinden bahseden şiirler; Oktay Rifat’ın “Polonyalı Çocuklar”, Atal Behramoğlu’nun “Bebeklerin Ulusu Yok”, Metin Önal Mengüşoğlu’nun “Filistinli Çocuklar”, Gökhan Akçiçek’in “Halepçeli Bebek”, Hasan Nail Canat’ın “Erik Ağacı Destanı”, Ahmet Yalçınkaya’nın “Bosnalı Çocuk Gözleri” şiirleridir.

Öğretmenin öğrenci sevgisinden bahseden şiirler; Coşkun Ertepinar’ın “Ben Öğretmenim Çocuklar”, Ceyhun Atuf Kansu’nun “Dünyanın Bütün Çiçekleri”dir.

Çocuk ve ölüm temalı şiirler, Oktay Rifat’ın “Çocuk”, Necati Cumalı’nın “Gencecik”, Ümit Yaşar Oğuzcan’ın “Oğluma Ağıt”, Sezai Karakoç’un “Anneler ve Çocuklar”, Alaaddin Özdenören’in “Kereme Ağıt”, Atal Behramoğlu’nun “Ağıt” şiirleridir.

Turan Karataş’ın Rüyalarımızın Sarışın Buğdayı antolojisindeki şiirler, hazırlayanın akademik birikimine bağlı olarak iyi seçilmiş örneklerdir. Gerek konu çeşitliliği ve gerekse eserin ulaştığı hacim bakımından, antolojinin oyun ve eğlence kavramıyla öğrenmeye alışkın çocuğa zor gelebilecek bir özelliğe sahip olduğu düşünülebilir. Ancak bu antolojinin didaktik açıdan çocuklara olduğu kadar edebî zevk bakımından yetişkinlere de hitap ettiğinin göstergesi olarak değerlendirilmelidir.

1.10.5. Nazım Şekli, Vezin, Kafiye

Çocukların şiirle ilişkisi önce dinlemekle başlar. Sonraları kendileri okuyarak ve ezberleyip söyleyerek bu ilişkiyi sürdürürler. Okul öncesi çağındaki çocuklar,

⁶⁶ Kıbrıs, İ. (2000). *Yeni Yüzyıl İçin Çocuk Edebiyatı*, Eylül Yayınevi, İstanbul, s. 92

annelerinden veya öğretmenlerinden dinledikleri kısa ve ahenkçe zengin manzumelerden zevk alırlar. Şiirdeki ses güzellikleri çocukların ritim duygusunu besler ve geliştirir. Bu gelişim, çocuğun zamanla dilimizin güzelliklerini ayırt etmesine, güzeli seçebilmesine, estetik duyguların gelişmesine yardımcı olur.

Turan Karataş'ın hazırlamış olduğu antolojideki şiirlerin geneli; serbest ölçüyle yazılmıştır. Hece ölçüsüyle yazılmış şiirlerde, 7'li, 8'li ve 11'li hece ölçüsü kullanılmıştır.

Antolojide bulunan 345 şiirden 91'i çapraz, 49'u düz, 11'i sarmal düzenle yazılmıştır. Kalan ise serbest düzenli nazım biçimleriyle düzenlenmiştir.

Mısralar kısa, cümle düzeni kurallı ve dengeli olmalıdır. Bazı mısraların aynen tekrarı ile bir ahenk zenginliği sağlanabilir. Şiirin çabuk ve kolay anlaşılabilmesi için, anlam bir dizede, ya da iki dizede tamamlanmalıdır. İncelenen antolojideki şiirlerde de anlam, genelinde bir ya da iki mısra arasında tamamlanmıştır.

Nazım şekli açısından şiirlere bakıldığında genellikle dörtlük ve beyitlerle yazıldıkları görülür. 5-8 mısralarla oluşturulan bentler de antolojide vardır. Bu tarz şiirler, çocuğun o şiiri okumasını etkiler. Çünkü çocuk, şekil bakımından kolay yazılmış şiirleri daha rahatlıkla ve sıkılmadan okur.

Rüyalarımızın Sarışın Buğdayı adlı antolojide genellikle çocukları sıkımayacak şekilde, kısa şiirlere yer verilmiştir. Antolojideki en uzun şiir, Mehmet Ergönül'ün yazdığı 73 mısralık "Fırtınaların Götürdüğü Çocuk" şiiridir. En kısa şiir ise Özdemir Asaf'ın "Çan" şiiriyle, Şahin Taş'ın yazdığı "Çocuk" ve "Çağın Ebabilleri" şiirleridir.

1.10.6. Dil Ve Üslup

Çocuk edebiyatının en zengin türü olan şiir, çocukların anadil gelişimine önemli katkılar sağlar. Çocuklar masal ve oyun tekerlemelerine duydukları yakınlığı şiirde bulabilirler. Çocukların duygu ve düşüncelerini anlatma biçimi, büyüklerinkinden farklıdır. Anlatımı kendine özgü, şiir diline yakındır.

İncelenen antolojideki şiirler, dil bakımından genellikle açık, anlaşılırdır. Fakat Akif Paşa, Rezaizade Mahmut Ekrem, Abdülhak Hamit Tarhan'ın yazdıkları şiirlerde, çocukların anlamlarını bilemeyecekleri kelimeler ve Arapça-Farsça tamlamalı söyleyişler vardır. Antolojinin sonuna sözlük konmamıştır. Bir kitabın arkasında sözlük olması, çocuk açısından önemlidir. Çünkü çocuk sabırsızlığından dolayı anlayamadığı

bir şeyi hemen öğrenmek ister. O anda öğrenemezse dikkati ve ilgisi dağılır. Genel olarak, antolojinin dil ve üslup açısından çocuklara uygun olduğunu söylemek mümkündür.

1.10.7. İmla ve Noktalama

Alaaddin Özdenören'in "Kerem'e Ağıt" şiirinde ayrı yazılması gereken "-e" çekim eki bitişik yazılmıştır. Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun "Biz de" şiirinde de "Allahım" kelimesindeki "-ım" eki ayrı yazılmıştır. Muhsin İlyas Subaşı'nın "Çocuk" şiirinde, büyük harfin kullanımı farklıdır:

"Çocuk,
Ebenin ellerinden
Bize gelen nurdur.
Çocuk, *Sevdalaşan* sevgiden
Bize gelen huzurdur"

İsmail Karakurt'un, Atıf Bedir'in, Cevat Akkanat'ın, Hüseyin Alaçatlı'nın, Şahin Uçar'ın şiirlerinde mısralar, küçük harfle başlamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK ŞİİRLERİ ANTOLOJİLERİNİN BİÇİM ÖZELLİKLERİ

2.1. ANTOLOJİLERİN BOYUT VE KAPAKLARI

Çocuklarda kitap sevgisini geliştirmek, okuma alışkanlığının olmasını sağlamak için, onlara sunulacak kitapların gerek şekil gerekse içerik bakımından, bir takım özelliklere sahip olmaları gerekir. İbrahim Kıbrıs, bu konuda şöyle demektedir:

“Çocuk henüz okumanın yararına inanmış, tadına varmış değildir. Bu nedenle çocuğa vereceğimiz kitap, tıpkı bir oyuncak gibi onun ilgisini çekebilmelidir. Çocuk, biçimsel olarak ilgisini çekmeyen bir kitaba, salt kendisine yararı olduğu için yönelmez. Bu nedenle çocuklar için bir kitap hazırlayan yazarın, ön kapaktan arka kapağa dek, ‘Çocuğun dikkatini nasıl çekebilirim?’ sorusunu dikkate alması gerekir. Bu konudaki özellikler şöyle sıralanabilir:

- 1- Hangi yaş olursa olsun, kitapların dış kapakları, çocukların ilgisini çekecek biçimde olması gerekir.
- 2- Kitapların hacmi ve ağırlığı çocuğun yaşına uygun olmalıdır. Örneğin okul öncesi çocuklarda değişik boyutlar denenebilir. Kitap, A4 boyutunda(21x 29), B5 boyutunda (14x21) ya da daha küçük olabilir. Ancak 4. sınıftan sonra B5 boyutu yeğlenmelidir.”⁶⁷

Çocuk kitaplarının büyüklüğü hakkında, kesin bir şey söylemek mümkün değildir. Bu konuda Kemal Demiray, şöyle demektedir:

“Bazıları çocukların en büyük boydaki kitaplardan hoşlandıklarını, bazıları da en küçük boydaki kitapların kullanılışı kolaylaştırdığının ileri sürmektedir. Çocukların ekseriya normal boydaki kitaplardan hoşlanmadıkları sanılmaktadır.”⁶⁸

Başka bir kitabında ise şöyle der:

“6–7 yaşlarına kadar çocuk, kitabı sert kullanır. Sayfaları hızla çevirir, kitabı yere düşürür, atar, kirli elleriyle tutar. Onun için bezden yararlanılarak hazırlanmış kitaplar vardır. Sevdiği kitabı çocuk yatağına bile alır, sokağa çıkarır, yanından ayırmak istemez. Onun için kitap, kabıyla, dikişle, kâğıdıyla sağlam olmalıdır.”⁶⁹

Ferhan Oğuzkan, çocuklar için hazırlanmış kitapların boyutları hakkında şöyle demektedir:

“İlke olarak, çocuk yayınlarda boyutların, içerikle uyumlu göstermesi istenilir. Esasen, çocukların sürekli olarak aynı boyutlarda hazırlanmış eserleri okumaktan hoşlanmadıkları bir gerçektir. Çocuklar, değişik büyüklükte kitapları karıştırmaktan ve okumaktan zevk duyarlar. Bununla birlikte, kitapların hacim ve ağırlık bakımından

⁶⁷Kıbrıs, İ. (2000). *Yeni Yüzyıl İçin Çocuk Edebiyatı*, Eylül Yayınevi, İstanbul, s. 27

⁶⁸Demiray, K. (1973). *Türkçe Çocuk Edebiyatı*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, s. 37

⁶⁹Demiray, K. (1977). *Açıklamalı Çocuk Edebiyatı Antolojisi*, İnkılap ve Aka Kitapevleri, İstanbul, s. 5

kolayca taşınmaya ve kullanılmaya elverişli biçimde olmaları gerekir. Çocuk kitaplarının, 16x23 cm büyüklüğünde olması normal sayılır. Kitapların dayanıklılığını arttıran başlıca unsur kapaktır. Sağlam ve çocuğun hoşuna giden çekici bir kapak veya cilt eserin okunma ve uzun süre saklanma şansını çoğaltır. Dikişsiz veya ciltsiz kapaklar çabuk dağılır, yıpranır. Bu da çocukların kitaba karşı ilgisini azaltacağı gibi onların düzenli bir kitaplık kurma alışkanlığı kazanmalarını da engelleyebilir.”

İstanbul’da Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu’nda 10 Aralık 1974’te “Türkiye’de Resimli Çocuk Kitapları Sorunu” üzerine bir aıkturum yapılmıştır. Bu aıkturum sonunda bir komisyon raporu yayınlanmıştır. Buna göre çocuk kitaplarında şekil yönünden olması gereken özellikler şöyle belirtilmiştir:

Hacim- Forma

1- Çocuk kitaplarının belirli ölçüler içinde bırakılması sakıncalıdır. Özelliklerine göre boyutlar aynı kâğıtların değişik olarak katlanmasıyla değiştirilmelidir.

2- Sözlük ve turizm dışında, çocuk kitaplarının, minik kitap diye nitelenen çok küçük boyda olması, çocuğun kitabı önemsememesi, dolayısıyla içeriğini küçümsemesi mümkündür.

Kapak

1- Hacmi büyük olan kitapların dayanıklı olması, için kalın ve sağlam karton kullanılmalıdır. Kapakta isim, konuyu özetleyici ya da tanıtıcı resim, yazar ve ressam adı, basımevinin adı, basım yılı ve tarihi, baskı sayısı bulunması, kitabı oluşturanlara saygı bakımından gereklidir.⁷⁰

Temel Çalık, çocukların okuyacağı ders kitapları ve diğer kitapların kitap kapaklarının, kitap yapraklarını tamamen örtecek şekilde olması gerektiğini, kitapların köşelerinin düzgün kesilmesi, kapak kâğıdının 180 gr veya daha yüksek beyaz kâğıtla yapılmasını, kitabın destek sağlamadan rahatça açılması gerektiğini söylemiştir.⁷¹

2.2. ANTOLOJİLERİN SAYFA SAYISI VE SAYFA DÜZENİ

“Harflerin boyutları, kitabın seslendiği yaş ve sınıfa uygun olmalıdır. Basılı araç ve gereçteki harflerin büyüklükleri yaklaşık 04 mm olan ve punto diye anılan bir ölçüyle belirtilir. Milli Eğitim bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın ders kitapları vb. yayınlar için belirlediği ölçüye göre ilkokulun birinci sınıfında harfler 20-24 punto, ikinci ve üçüncü sınıflarda 18-20 punto, dördüncü ve beşinci sınıflarda ise 12

⁷⁰Alpay, M. ve Anhegger, R. (1977). *Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları*, Cem Yayınevi, İstanbul, s. 94

⁷¹Ataman, A. (2001). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, Nobel Yayınları, Ankara, s. 4

punto olmalıdır. İleriki sınıflarda da olsa harf boyutları 10 puntodan aşağı olmamalıdır.”⁷²

“Çocuk kitaplarında punto, satır aralığı, her sayfadaki sözcük sayısı da önemlidir. Okumayı öğrenmiş olanların kitapları, büyükler için hazırlanan kitapların boyunda, sözcükler uygun aralıkta ve gözü yormayacak büyüklükte-mesela 12 punto-olmalıdır.”⁷³

Enver Naci Gökşen, çocuk kitaplarının şekil bakımından şöyle olması gerektiğini söyler:

“Çocuk edebiyatına ait eserlerde birtakım özellikler aramak mecburiyetindeyiz. Şekil bakımından şöyle olmalıdır:

- 1- Kapak resimleri canlı ve çekici olmalı, içindekiler ile ilgili bulunmalıdır.
- 2- Kitap, sağlam ve mat renkli kâğıda basılmalıdır.
- 3- Hacim itibarıyla fazla kalın olmamalıdır.
- 4- Harfler, gözü yormayacak karakterde ve baskısı temiz olmalıdır.”⁷⁴

Doç. Dr. Meral Alpay, çocuk kitaplarının kâğıdının gramajı yüksek, birinci hamur, ya da özel ikinci hamur kâğıda basılması gerektiğini, yoksa kitaplardaki yazıların mürekkebinin dağılıp, renk değiştireceğini ve kolay yırtılabileceğini söyler.⁷⁵

“Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi” adlı kitapta Temel Çalık, sayfa düzeni ve yazılar hakkında şöyle demiştir:

“Sayfa düzenlemelerinde pek çok türde kullanılan harf karakterlerinin arasında okunabilirlik ve estetik açıdan hepsi aynı derecede etkili olmamaktadır. Araştırmalar, Romen stilinin italiklerden, küçük harflerin büyük harflerden, beyazların siyahlardan, matbaa baskılarının daktilo yazılarından daha okunaklı olduğunu göstermektedir.”

2.3.DİĞER BİÇİM ÖZELLİKLERİ

Cilt: Türkiye’de Resimli Çocuk Kitapları Sorunu” konulu açığoturumda, cilt konusunda şu kararlar alınmıştır:

“ Okul öncesi ve ilkökul çocukları için hazırlanan az formalı kitaplarda, kalın kapakların ortaları, en az iki tel, ya da iplik dikişle tutturulmalı ve kitap açılırken yırtılmayı önlemek için üç tarafından kesilmelidir. Bir kitabın ciltli olması, dayanıklılığı sağladığı gibi, kitabın görünüşünü de etkiler. Çocuk kitaplarının tutkallı kitaplar yerine, en azından telli olarak ciltlenmesi gerekir. Zira tutkallı kitaplar kolaylıkla dağılmakta, bunların sayfa numaralarına göre yeniden sıraya konması, çocukta okuma sevgisini azaltmaktadır.”⁷⁶ İbrahim Kıbrıs da cilt konusunda aynı şeyi söyler ve çocukların kitabı edinirken, ona oyuncakmışçasına sahip olmak istediklerini, bu nedenle yaprak yaprak

⁷² Kıbrıs, İ. (2000). *Yeni Yüzyıl İçin Çocuk Edebiyatı*, Eylül Yayınevi, İstanbul, s.28

⁷³ Demiray, K. (1977). *Açıklamalı Çocuk Edebiyatı Antolojisi*, İnkılap ve Aka Kitapevleri, İstanbul, s 7

⁷⁴Gökşen, E. N. (1960). *Çocuklar için Edebiyat*, Bakış Kütüphanesi, İstanbul, s.22

⁷⁵ Alpay, M. ve Anhegger, R. (1977). *Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları*, Cem Yayınevi, İstanbul, s. 94

⁷⁶ A.g.e. s. 95

ciltleme yerine, formalama yöntemiyle ciltlenmiş, telle değil iplikle ve dikilmesi gerektiğini, bu dikişin de tutkalla desteklenmesini söyler.⁷⁷

Resimler: Çocuk, içerik kadar -belki de daha çok- görselliğe de önem verir. Çocuğun kitapta en çok ilgisini çekenlerden biri, kitaptaki resimlerdir. Kemal Demiray, şöyle demektedir:

“Çocuklar, metinle resim arasında tam bir uygunluk bulmasına dikkat ederler. Resimlerin renkli olması ilgiyi artırır. Çocuklar canlı renkleri severler, anlamsız renkler ve siyah beyaz hoşlarına gitmez. Parlak kırmızı, açık mavi gibi göz yorucu renklere yumuşak renkleri tercih ederler.”⁷⁸

Şimdiye kadar yazılanları ve söylenenleri şöyle özetleyebiliriz:

- 1- Antolojilerin kapakları, çocuğun ilgisini çekecek şekilde, canlı, resimli ve albenili olması
- 2- Kapak, sağlam, dayanıklı ve kalın kartondan yapılması
- 3- Kitapların hacimleri ve ağırlıkları, kolay taşınabilir olması
- 4- Kitabın kapağı, kitap yapraklarını tamamen örtecek şekilde ve kenarlarının düzgün kesilmesi
- 5- Kapakta isim, konuyu özetleyici ya da tanıtıcı resim, yazar ve ressam adı, basım evinin adı, basım yılı ve tarihi, baskı sayısı bulunması
- 6- Çok büyük ve küçük boyda olmaması, genellikle B5 denilen 14x21 ölçülerinde olması
- 7- Harflerin boyutları, kitabın seslendiği yaş ve sınıfa uygun olması ve ilköğretim ikinci kademedeki 10, 4. ve 5. sınıflarda ise 12 puntodan aşağı olmaması,
- 8- Çocuk kitaplarının kâğıdının gramajı yüksek, birinci hamur, ya da özel ikinci hamur kâğıda basılması
- 9- Yaprak yaprak ciltleme yerine, formalama yöntemiyle ciltlenmiş, telle değil iplikle ve dikilmesi ve bu dikişin de tutkalla desteklenmesi gerekir.

Bütün bu bilgiler ışığında sözkonusu 10 antolojiyi incelediğimizde çıkan sonuçlar şöyledir:

Şükri Elçin'in hazırladığı Çocuklarımıza Şiirler antolojisinin kapağında, ellerinde kitap bulunan iki çocuğun resmi, yazar ve yayınevi adı vardır. Resim, canlı

⁷⁷ Kıbrıs, İ. (2000). *Yeni Yüzyıl İçin Çocuk Edebiyatı*, Eylül Yayınevi, İstanbul, s. 28

⁷⁸ Demiray, K. (1977). *Açıklamalı Çocuk Edebiyatı Antolojisi*, İnkılap ve Aka Kitapevleri, İstanbul, s. 5

renklerden yapılmıştır. Kapak, kitabın yapraklarını tamamen örtecek şekilde kartondan yapılmıştır. Kitabın boyutları, 13x19x2,3 ölçülerindedir. Yazı boyutu 10 puntodur. 3. kalite kağıt kullanılmıştır. Kitap, tutkalla tutturulmuştur. Buz yüzden çabuk dağılabileceği için kullanışlı değildir.

Orhan Ural'ın Şiirlerde Çocuk: "Şiirlerde Çocuk" antolojisinin kapağında, parmağına kelebek konan bir çocuğun elinin resmi, kitabın adı, yazarı, yayınevi vardır. Resim, renklidir. Kitabın kapağı, yaprakları tamamen örtecek şekilde ve düzgün bir biçimde kesilmiş ve ince kartondan yapılmıştır. Boyutları; 13x19,3x2'dir. 3. kalite saman kağıt kullanılmış ve yer yer sayfalarda mürekkep lekeleri görülmektedir. Telle veya iple değil, tutkallama yöntemiyle ciltlenmiştir. Yazı boyutu 10 puntodur.

Şahinkaya Dil'in Çocuklara Atatürk Şiirleri, incelenen antolojiler içinde en küçük boyutlusudur. Boyutları, 12x16x0,2'dir. Antolojinin kapağı, ince kartondan yapılmıştır. Üstünde, yazarın, kitabın ve yayınevinin adı, konusuyla ilgili olarak Atatürk resmi vardır. Kullanılan kâğıt üçüncü hamur olup forma halinde basılmıştır.

Mustafa Ruhi Şirin'in Kaf Dağındaki Uçurtma adlı antolojisinin boyutları, 13x19,2x0,2'dir. Antolojinin kapağında, bir dağ, dağın altında ağaçlar ve dağın üstünde uçan rengârenk uçurtmalar olan bir resim vardır. Resmin renkleri canlıdır. Kapak, çocuğun ilgisini çekebilecek niteliktedir ve kalın kartondan, kitabın yapraklarını örtecek şekilde yapılmıştır. Kapağın üstünde, antolojiyi hazırlayanın, kitabın ve yayınevinin adı vardır. Telle veya iplikle değil sadece tutkalla ciltlenmiştir.

B. Karakoç - H. Özbay - M. Tatçı'nın birlikte hazırladıkları Şiir Burcunda Çocuk antolojisinin boyutları, 13x19,5x1,6'dır. Kapakta üç ayrı resim vardır. İlk ve zemini oluşturan resim, elinde tuttuğu dala bir kuş konan bebek resmidir. Antolojinin sol üst köşesinde olan ikinci resimde ise bir anne ve kucağında çocuğu vardır. Üçüncüsü ise elinde koltuk değneği olan hüzünlü bir kız resmidir. Antolojiyi oluşturan şiirlerin genelindeki umutsuzluk ve hüznü, kapaktaki koltuk değnekli kızla da ifade edilmiştir. Kapak, kalın, beyaz kartondan yapılmıştı ve kapağın üstünde, antolojiyi hazırlayanların adları, kitabın ve yayınevinin adı vardır. Antolojinin sayfaları 1. kalite mat kağıttan oluşmuştur ve bu sayede çocukların ilgisini çekebilecektir.

Memet Fuat'ın Türk Yazınından Seçilmiş Çocuklar İçin Şiirler antolojisinin kapağında yeşil bir zemin üzerine çizilmiş balonlar vardır. Resim açısından oldukça sadedir. Kapağın üstünde yazarın, kitabın ve yayınevinin adı vardır. Kapak olarak pek

ilgi çekici değildir. Antolojinin sayfaları 2. kalite kağıttan oluşmuştur. Şiirler, 10 punto ile yazılmıştır. Kitabın içinde resim yoktur.

Enver Ercan, 20. Yüzyılda Çocuklara Şiirler antolojisinin kapağında, antolojinin adı, basım evi, bir kadın ve yanında çocuk vardır. Kapaktaki resim, renkli ve canlıdır. Kapak, kalın kartondan yapılmış ve sayfalarda 2. kalite kağıt kullanılmıştır. Antolojinin boyutları, 13.5 x 19.5x 0,6 şeklindedir.

A.Ferhan Oğuzkan'a ait Çocuklar İçin Şiir Dünyası adlı antolojinin ön ve arka kapağında, oynayan, gülen, mutlu çocuklar, ağaçlar, kuşlar ve kedi resimleri, yazarın, kitabın ve yayınevının ve diğer antolojilerden farklı olarak ressamın adı vardır. Kapağı kartondan yapılmıştır ve sayfalarda 3. kalite kâğıt kullanılmıştır. Antolojinin boyutları, 13x19,1x2 şeklindedir.

Sedat Umran ve Hasan Akay'ın Şaheser Çocuk Şiirleri Antolojisi'nde kapağın üst kısmında üç tane gülen kedi, alt kısmında ise büyük saksıların içine konmuş, başları bereli üç bebek resmi vardır ve iki resim, antolojinin ve yazarların adlarıyla bölünmüştür. Kapak, canlı renklerden oluşmuştur. Antolojinin içinde başka bir resim yoktur. Sayfa düzeni açısından da çocukların sıkılmayacağı şekilde, şiirler çok sıkıştırılmadan rahatça yerleştirilmiştir. Boyutları 13x19x0,6 şeklindedir.

Turan Karataş'ın Rüyalarımızın Sarışın Buğdayı - Çocuk Üzerine Yazılmış Şiirler Güldestesi'nin kapağında siluet şeklinde görülen-büyük ihtimalle kâğıttan kesilen- el ele tutuşmuş çocuklar, kitabın, yazarın ve yayınevının adı vardır. Kitabın boyutları, 12,5x19,5x2,5 şeklindedir. Antolojinin sayfaları, 2. kalite kâğıttan oluşmuştur. İncelenen antolojiler arasında en çok şiir, bu antolojide olduğu için en ağırlık ve hacim bakımından kalın kitap budur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANTOLOJİLERDEKİ ŞİİRLERİN TÜRKÇE DERSİ HEDEF VE DAVRANIŞLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. GENEL ÖZELLİKLER

Türkçe öğretiminin amacı, Millî Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

1. Öğrencilere, görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını tam ve doğru olarak anlama gücü kazandırmak;

2. Onlara, görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını, incelediklerini ve düşündüklerini, tasarladıklarını söz ya da yazı ile doğru ve amaca uygun olarak anlatma beceri ve alışkanlığını kazandırmak;

3. Öğrencilere Türk dilini sevdirmek, kurallarını sezdirmek; onları, Türkçeyi gelişim süreci içinde bilinçle, özenle ve güvenle kullanmaya yöneltmek;

4. Onlara, dinleme, okuma alışkanlık ve zevkini kazandırmak; estetik duygularının gelişmesinde yardımcı olmak;

5. Türlü etkinliklerle öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirmek;

6. Onların ulusal duygusunu ve ulusal coşkusunu güçlendirmede kendi payına düşeni yapmak;

7. Sözlü ve yazılı Türk ve dünya kültür ürünleri yoluyla, Türk kültürünü tanıma ve kazanmalarında; Türk yurdunu ve ulusunu, doğayı, hayatı insanlığı sevmelerinde yardımcı olmak;

8. Onlara, bilimsel, eleştirci, doğru, yapıcı ve yaratıcı düşünme yollarını kazandırmada Türkçe dersinin payına düşeni gerçekleştirmektir.

En yaygın ve doğal anlaşma aracı konuşmadır. Günlük hayatımızda söylenenleri anlamak, dille ilgili etkinliklerin başında gelir. Ancak, anlamamanın türlü biçimleri vardır. Kuşkusuz, konuştuğumuz kimselerle anlaşmamızı en iyi sağlayan, bize söylenenleri doğru ve eksiksiz anlamamızdır. Doğru anlamak demek; bize aktarılmak istenen bilgi, duygu, düşünce vb. ni, olduğu gibi bir yanlışlığa yol açmadan ve hiçbir şüpheli nokta kalmayacak biçimde, bütün boyutları ile kavramak demektir. İyi bir anadili eğitimi görmüş kimse, kendisine anlatılmaya çalışılan bir bilgi, duygu ya da düşünceyi, herhangi bir noktayı atlamadan, sırasını bozmadan, olduğu gibi kavrayabilir, anlayabilir.

Birbirimizle anlaşmamızda bize söylenenleri, okuduklarımızı anlamamız, olayın yalnız bir yanını oluşturur. Anlaşmanın sağlanabilmesi için bizim de karşımızdakilere

düşündüklerimizi, duygularımızı, gördüklerimizi, istediklerimizi sözle ya da gereğinde yazı ile anlatmamız gereklidir. Karşımızdakilerle anlaşabilmemiz için bize söylenenleri tam ve doğru olarak anlamamız ne kadar önemli ise, onların bizim söylediklerimizi tam ve doğru anlayabilmeleri için, düşünce, duygu ve dileğimizi aynı biçimde tam, doğru ve amacımıza uygun olarak anlatmamız da o kadar önemlidir. Çağımızdaki toplumsal yaşayış, demokratik düzen, başkalarını anlama kadar, kendimizi anlatmamızı da zorunlu kılmaktadır

Çocuklar, adillerini önce kulaktan, yaşayarak öğrenirler. Ana - baba ve yakın çevreden öğrenilen bu dil, dilin ana kurallarına uygundur. Çocuk çeşitli bölgelerde birbirine göre pek az özellik gösteren bu kurallara farkında olmadan uyar. Dilini kurallara uygun olarak kullanma becerisini yine farkında olmadan kazanır.

Ulusal kültürümüzün yeni kuşaklara aktarılması, ortak bir kültür yoluyla kuşaklar arasında bağıllık kurulmasının sağlanması, millî eğitimimizin temel görevleri arasındadır. Okulda bu görevin yerine getirilmesinde en büyük ağırlık ve sorumluluk Türkçe derslerine düşmektedir. Çünkü ulusal kültürümüzün en canlı, en birleştirici, millî şuuru en iyi biçimde yaratıcı, ulus ve yurt sevgisini besleyip güçlendirici örnekleri, Türkçe yazılmış sanat eserleridir

İnsan, kelimelerle düşünür. Biz, en önemsiz bir ihtiyacımızdan en çapraşık duygu ve düşüncelerimize kadar başkalarına açıklamak istediklerimizi ancak kelimelerle anlatabiliriz.

Çocuğun, başlangıçta annesinden öğrendiği dil, ailesinin, yakın çevresinin sosyal ve kültürel düzeyine göre değişmekle birlikte, doğal olarak ancak en ilkel yalın ihtiyaçlarını karşılayacak durumdadır. Yapı ilerleyip çevresi genişleyerek ihtiyaçların karşılayacak durumdadır. Yapı ilerleyip çevresi genişleyerek ihtiyaçları çeşitlendikçe, çoğaldıkça çocuğun kelime dağarcığı da genişler, zenginleşir. Yalnız bu gelişme, sistemsizdir ve çevre imkânları ile sınırlıdır. Çocuğun kelime dağarcığı, asıl okulda zenginleşir. Özellikle, Türkçe dersinin türlü etkinlikleri, okuma, dinleme, anlama, anlatma çalışmaları, bu zenginleşmeyi hem bir sisteme bağlar, hem de hızlandırır. Öğrenci, okulda duygu ve düşüncelerini, istediklerini daha tam, daha açık ve etkili anlatabilmek için kendine mal etmesi gerekli olan kavranılan gittikçe çoğaltarak kazandığı gibi, kelimeler arasındaki ince anlam farklarını ve türlü ilişkileri de öğrenir.

Özcan Demirel, Türkçe öğretiminin, öğrencilere, bilimsel, eleştirici, yapıcı ve yaratıcı düşünme yeteneğinin kazandırılmasında büyük önem taşıdığını söyler ve şunları der:

“Öğrenciyi sanat değeri taşıyan eserlerden zevk alabilir hale getirmenin yolu, onları yaşlarına, düzeylerine ve okuma eğilimlerine uygun değerli eserleri okumaya yönlendirmek ve özendirmeğdir.”⁷⁹

Eğitimin önemli özelliklerinden biri edebiyattır. Eğitim ve edebiyat arasında sıkı bir ilişki vardır. Eğitimin muhafaza ve üreticilik fonksiyonlarının gerçekleştirilmesinde edebiyatın önemi büyüktür. Edebiyatın amacı öncelikle dilimizin sevdinilmesi, ifadenin şuurdu olarak öğrenilmesini sağlamak ve edebi eserlerimizi tanıtmaktır. Bu konuda Prof. Dr. Cahit Kavcar, şöyle demektedir:

“Genel olarak sanatın amacı yaşamı kolaylaştırmak olduğu gibi, edebiyat eserleri de insanın iç dünyasını yumuşatır. İnsan sevgisiyle, yurt sevgisiyle, yaşama sevgisiyle, doğa sevgisiyle daha nice sevgilerle yumuşatır. İyilik, dürüstlük, dostluk, hoşgörü, bağışlama, dayanışma, çalışma gibi insana özgü temel duyguları geliştirip pekiştirir. Edebiyat eserleri insana özgü bazı değer ve niteliklerin yerleşip kökleşmesini, toplumsal yaşamın ve çağın gerektirdiği değerlerin benimsenmesi yolunda önemli roller oynar. Kısacası edebi eserler, hem bireysel hayatla hem de sosyal hayatla ilgili olarak iyiye, güzele ve doğruya yönelme yolunda, yeni değerler kazandırma yolunda telkinde bulunur, insanları bunun doğrultusunda eğitir.”⁸⁰

Çocuk edebiyatı da eğitim görevi üstlenir ve birtakım hedeflerin gerçekleşmesi için çaba harcar. Bu konuda Nesrin ve Ahmet Zengin şöyle demektedirler:

“Çocuk edebiyatının eğitim açısından hedefleri şunlardır: Çocukların ruhsal ihtiyaçlarını - güven duygusu, başarıma ve başarılı olma, bir gruba kabul edilme, sevmeye ve sevilme, öğrenme, oyun ve değişiklik, estetik duygusunu- karşılamak, çocuğun zihinsel, algısal, sosyal ve duygusal gelişimine yardımcı olmak, çocuklara çeşitli konu ve kavramları yansıtan kitaplar sunmak, çocuğa ilk kitap sevgisini aşılama, ilk edebi zevki ve estetik değerleri vermek, çocukları günlük yaşantının gerçekleri konusunda bilgilendirmek, olumlu kişilik gelişimine ortam hazırlamak, çocukların yaratıcı hayal güçlerini uyandırmak, dinleme yeteneğini geliştirmek”⁸¹

Alemdar Yalçın, dil becerilerinin eğitim yoluyla geliştirilmesi bir toplumun kalkınmışlığının en önemli göstergelerinden biri olduğu söyler ve şöyle der:

“Bilgiyi doğrudan doğruya kendisi elde etmeyen bir insanın yönlendirilmesi, kullanılması ne kadar kolaysa, bilgiye doğrudan ulaşabilen insanların yönlendirilmesi de o kadar zordur. Sürekli olarak başkalarından bilgi almaya muhtaç bir insanın hiçbir zaman bir vatandaş olarak, bulunduğu toprakların eşit haklarına sahip bir ferdi olması mümkün değildir.”⁸²

⁷⁹Demirel, Ö. (2000). *Türkçe Öğretimi*, PegemA Yayıncılık, Ankara, s.26

⁸⁰Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim*, Engin Yayınevi, Ankara, s. 5

⁸¹Zengin, N. ve Zengin, A. (2002). *Çocuk Edebiyatı*, Truva Yayınları, Ankara, s. 42

⁸²Yalçın, A. (2002). *Türkçe Öğretim Yöntemleri*, Akçay Yayınları, Ankara, s. 14

Öğrencilere ulus, yurt ve insanlık sevgisinin kazandırılmasında, iyiden ve güzelden yana bir tutum takınılmasında, anadilini sevdirmeye ve onu bilinçle kullanma konusunda şiir düzyazıya göre daha etkileyici bir araçtır.

Türkçe dersi hedef ve davranışları ve temel dil becerileri açısından incelenen antolojilerde, şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Şükrü Elçin'in Çocuklarımıza Şiirler antolojisindeki şiirlere bakıldığında, özellikle lirik olmak üzere, epik, didaktik ve pastoral şiirlere de yer vermiş olması, çocuğun duyuşsal ve bilişsel gelişimine katkıda bulunmasından dolayı önemlidir. Seçilen konular da çok çeşitli, eğlendirici ve bilgilendiricidir. Yurt, bayrak, insan, hayvan ve tabiat sevgisini çocuğa aşılavıcı şiirlerin olması da hedef ve davranışlar açısından uygundur. Ritim, kafiye ve ahenge uygun şiirlere yer verilmesi, çocuğun bu şiirleri okuyup ezberlemesini ve onu bir toplum karşısında okuyarak kendine güveninin artmasını sağlar. Ayrıca, estetik duygusunun gelişmesinde de önemli rol oynar. Dil ve üslup bakımından sade, açık ve anlaşılır şiirlere yer verilmesinden dolayı, çocukların sıkılmadan okuyabileceği bir antoloji olduğu için çocuğa okuma sevgisi verir.

Orhan Ural, Şiirlerde Çocuk antolojisi, konu ve tema bakımından zengin değildir ve iki konuya ağırlık verilmiştir. Bunlar; “çocukluk dönemine hasret” ve “çocuk sevgisi”dir. Bu şiirleri okuyacak olan çocuklar, zaten o dönemin içindedirler ve bu yüzden konu ve tema açısından onların dikkatini çekmez. Antolojide tabiat, vatan, yurt ve kahramanlık duygularını konu edinen şiirlerin pek yer almadığı görülmektedir. Bu da antolojinin eksik kısımlarındandır. Çünkü çocuğa vatan, millet sevgisi ve kahramanlık duygularını aşılavacak en etkin ve önemli türlerden biri şiirdir. Hece vezninin ve düzenli kafiyelerin az kullanılması, uzun ve şairlerin ruhsal durumlarını tasvir edici şiirlerin çok olması, merak ve öğrenme duygusunu pekiştiren şiirlerin fazla olmaması yüzünden çocuğun okumaktan çabucak sıkılacağı bir antolojidir, denilebilir.

Şahinkaya Dil, Çocuklara Atatürk Şiirleri antolojisi tek bir konu ve temanın işlendiği bir antolojidir. Tek bir temanın olduğu antolojiler, çocukların ilgisini çekmek, okuma alışkanlık ve zevkini kazandırma açısından yeterli değildir. Ancak antoloji Cumhuriyetimizin temel değerleri ve onun kurucusu Atatürkçülükle ilgili kazanımların verilmesi bakımından oldukça uygundur. Manzum yazıların çocukları etkileyebilmesi, onlarda estetik bir zevkin doğabilmesi iyi bir okuyuşla mümkündür. Antolojideki şiirlerin çoğunluğunun serbest ölçüyle yazılmış olmakla birlikte, bunların çocuk

tarafından, vurgu ve tonlamaya dikkat ederek okunması, onların telaffuz ve diksiyonunu düzelterek konuşma becerilerini geliştirir.

Mustafa Ruhi Şirin, Kaf Dağındaki Uçurtma antolojisinde ağır basan konu, “çocukluk günlerine hasret”tir. Konu ve tema açısından zayıf bir antolojidir. Yurt, bayrak, doğa ve hayvan sevgisi gibi konulara yer verilmemiştir. Çocukların algısal, bilişsel ve sosyal gelişimlerine yardımcı olacak şiirler çok azdır. Antolojideki şiirler genellikle çocukların okurken ve dinlerken sıkılmayacağı şekilde kısadır. Vezin ve kafiye açısından da çocukların konuşma, dinleme ve okuma becerilerini geliştirecek niteliktedir.

B. Karakoç - H. Özbay - M.Tatçı, Şiir Burcunda Çocuk antolojisi, “çocuğa görelilik” ilkesine göre yazılmadığı için, çocukların anlayamayacağı uzunlukta şiirlere çok yer verilmiştir. Ayrıca antolojinin genelinde çocuğu karamsarlığa ve umutsuzluğa sürükleyecek konular vardır. Antolojinin genelinde geçmişe ve çocukluğa duyulan özlem vardır. Bu durum, antolojinin çocuklar için çekiciliğini azaltmıştır. Vezin ve kafiye bakımından şiirlerin çoğu, çocukların okurken zevk alacakları biçimdedir.. Dil ve anlatım olarak çocukların seviyesine uygun değildir ve bu özellik yüzünden, çocukların okuma, dinleme ve konuşma becerilerine katkıda sağlayacak şekilde değildir.

Memet Fuat, Türk Yazınından Seçilmiş Çocuklar İçin Şiirler antolojisi, konu ve tema açısından çocuğun zevkle okuyacakları, ezberleyip söyleyecekleri, temel dil becerilerini geliştirecek şekildedir. Sade, açık ve anlaşılır bir anlatıma sahip, çocuğun kendi dil düzeyinden başlayarak sözcük dağarcığını zenginleştiren, anlatımda çocukların anlayış güçlerine, yaş ve yaşam düzeylerine uygun kavramları kullanan, genellikle kurallı, anlamca olumlu cümlelere yer veren, dil ve üslup bakımından açık, anlaşılır bir şekilde yazılan şiirlerden oluşmuş bir antolojidir. Antolojinin eksigi, ulusal kültürümüzün en canlı, en birleştirici, millî şuuru en iyi biçimde yaratıcı, ulus ve yurt sevgisini besleyip güçlendirici örneklere yer vermemesidir.

Enver Ercan, 20. Yüzyılda Çocuklara Şiirler antolojisinde çok çeşitli ve çocukların ilgilerini çekecek konulara yer verilmesi, çocukların bu antolojiyi severek okumalarını ve dinlemelerini, bu sayede ise okuma, dinleme ve ezberleyerek okumaları da konuşma becerilerini geliştirir. Vatan, millet, ülke, yurt, bayrak sevgisi gibi değerleri veren şiirlerin olmayışı müfredatı desteklemek noktasında bu antolojinin eksikliklerindedir. Genellikle hece vezniyle ve düzenli kafiyeli yazılmış şiirlerin olması, çocuğun diksiyon ve telaffuz becerilerini geliştirir. Dil ve anlatım bakımından

açık ve anlaşılır şiirler sayesinde çocukların, anlama, anlatım becerilerini olumlu yönde etkiler.

A.Ferhan Oğuzkan, Çocuklar İçin Şiir Dünyası antolojisi, konu ve tema bakımından oldukça zengin, kapsamlı ve çocukların bilişsel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini destekleyecek niteliktedir. Antolojideki şiirlerin konusunda olduğu gibi dil ve üslupta da “çocuğa uygunluk” ilkesinden hareket edilmiş, çocukların sıkılmayacağı, dinleme, anlama, anlatma ve konuşma becerilerini geliştirecek nitelikte şiirler seçilmiştir. Antolojinin sonuna da sözlük eklenerek, çocukların kelime dağarcığını geliştirmek hedeflenmiştir. Kafiye ve vezne gereken önem verilmiş ve bu sayede şiirdeki ses güzellikleri çocukların ritim duygusunu beslemesini ve geliştirmesini sağlamıştır.. Bu gelişim, çocuğun zamanla dilimizin güzelliklerini ayırt etmesine, güzeli seçebilmesine, estetik duyguların gelişmesine yardımcı olur.

Sedat Umran - Hasan Akay, Şaheser Çocuk Şiirleri antolojisinde, konu bakımından zengin sayılmakla birlikte, milli değerlerle ilgili şiirlerin olmaması bir eksikliklerdir. Antolojide yer alan şiirler dil ve üslup bakımından açık ve anlaşılırdır, bu sayede çocukların anlama, anlatım ve dinleme becerilerini geliştirir. Kafiye ve vezinde, çocuğun ilgi ve dikkati pek düşünülmemiştir ve bu yüzden çocukların şiirleri severek ve isteyerek okumaları, ezberleyip söylemeleri zorlaşmıştır.

Turan Karataş'ın Rüyalarımızın Sarışın Buğdayı - Çocuk Üzerine Yazılmış Şiirler Güldestesi, epik ve pastoral şiirlere yeterince yer verilmemiş bir antolojidir. Okul programlarında yer verilen bu tarz şiirler, çocuklara vatan, millet, bayrak gibi milli değerler ve doğa sevgisini kazandırmak noktasında büyük önem taşımaktadır. Konu ve tema açısından da çocuğa zor gelecek şiirler fazladır. Kafiye ve vezin açısından da çocuğun severek okuyabileceği şiirler yeterli sayıda değildir.

SONUÇ

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Çocuklar İçin Hazırlanan Şiir Antolojileri Üzerinde Bir Araştırma (1973-1998) adlı yüksek lisans tezimizde, seçilen 10 ayrı antoloji üzerinde, genel anlamda pedagojik ve özel anlamda Türkçe ve edebiyat eğitimiyle ilgili bilimsel amaç ve temel prensipler ışığında yapılan incelemelerden elde ettiğimiz sonuçları, çocuk şiiri antolojilerinde bulunması gereken içerik özellikleri, biçimsel özellikler ve Türkçe dersi hedef ve davranışları açısından bulunması gereken özellikler olmak üzere 3 ayrı başlık altında şu şekilde sıralamak mümkündür:

Çocuklar için hazırlanan şiir antolojilerinde içerik özellikleri bakımından;

- 1- Çocukların büyüme ve gelişmelerine, duygu ve düşüncelerine, zevk ve yeteneklerine seslenen, eğitirken eğlendiren konulardan seçilmiştir. Hemen bütün antolojilerde, çocuklara aile, insan, doğa sevgisi aşılayan, yaşama sevinci veren, vatan, millet, bayrak sevgisi, yurttaşlık bilinci kazandıran, kendi kültürünü tanıtan konular işlenmeye çalışılmıştır. Antolojileri birbirinden farklı kılan temel noktalardan biri bu tematik yaklaşımlara az ya da çok yer vermesi olmuştur.
- 2- Düşünceleri açık ve anlaşılır olarak veren, anlatımda da yakından uzağa ve somuttan soyuta ilkesini göz önünde bulunduran şiirler, ilköğretimin ilk sınıflarında okuyan çocuklar için uygun olarak seçilmiştir. Ancak kimi şiirler büyüklerin de anlamaktan uzak olacağı niteliktedir.
- 3- Antolojilerde çocuklar için anlaşılabilir birkaç kelimedenden oluşan kısa mısralı şiirlere yer verilmiştir. Bu ilkeye uymayan nitelikteki şiirlerin de olduğundan söz etmek gerekir.
- 4- Antolojilere alınan çocuk şiirlerinin kafiyeleri olanları ve kafiyeleri uyum içinde tekrarlananları ile nazım şekli, vezin ve kafiye bakımından serbest olanların arasında bir tercih ya da denge gözetilmemiştir.
- 5- Seçilen şiirlerin nazım şekli açısından dört dörtlük-sekiz kıta arasında olanları, İlköğretim II. Kademe 6.7.8. sınıflara uygun bulunan şiirlerdir.
- 6- Hece vezninin 7'li, 8'li ölçüsüyle yazılmış, 4+3 ve 4+4 duraklı dizelerden oluşan şiirler antolojilerdeki en uygun çocuk şiirleridir. Bunlara 11'li hece ölçüsüyle söylenmiş 4+4+3 duraklı şiirleri de eklemek gerekir.

- 7- Antolojilerde seçilen çocuk şiirlerindeki poetik tercihlere bağlı dilbilgisi-gramer ve imla yanlışlarını açıklamaya yönelik bir çaba söz konusu değildir.
- 8- Antolojilere, kolay anlaşılan betimlemelerin, vurucu dizelerin bulunduğu şiirler alınmıştır. Çocuğun dünyasına ve hayal gücüne uygun olmayan edebî sanatların kullanıldığı şiirlerden nisbeten kaçınılmıştır.
- 9- Antolojilerin sonuna çocukların anlamını bilmediği ya da bilemeyeceği kelimelerin açıklandığı bir sözlük konulmaması, yöntem bakımından en büyük eksiklerden biridir.

Çocuk şiiri antolojilerinde bulunması gereken biçimsel özellikler bakımından:

- 1- Antolojilerin genelinin dış kapakları, çocukların ilgisini çekecek biçimdedir.
- 2- Antolojilerin hacimleri ve ağırlıkları çocukların yaşına uygundur. B5 boyutu(14x21) ya da daha küçük boyut seçilmiştir.
- 3- Antolojilerin birkaçı hariç, hacim ve ağırlık bakımından kolayca taşınmaya ve kullanılmaya elverişlidir.
- 4- Antolojilerin kapakları, kitap yapraklarını tamamen örtecek şekildedir ve kitap köşeleri düzgün kesilmiştir Kitapların kâğıdının gramajı yüksek, birinci hamur, ya da özel ikinci hamur kâğıda basılmalı
- 5- Antolojilerin kapaklarında isim, konuyu özetleyici ya da tanıtıcı resim, yazar ve basımevinin adı gibi bilgiler bulunurken, basım yılı ve tarihi, baskı sayısı bilgileri yazılmamıştır.
- 6- Harflerin boyutları, kitabın seslendiği yaş ve sınıfa uygun, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın ders kitapları vb. yayınlar için belirlediği ölçüye göre 10 ya da 12 puntodur.
- 7- Harfler, gözü yormayacak karakterdedir fakat genellikle baskıların temiz olmadığı görülmüştür.
- 8- Antolojiler, tutkalla ciltlenmiştir. Bunun yerine daha sağlam ve dayanıklı olan telle ciltlenmesi daha uygun olur.

Antolojilerde Türkçe dersi hedef ve davranışları açısından bulunması gereken özellikler bakımından:

- 1- Türkçe öğretim programının genel ve özel amaçlarına uyulmuştur ve bazı antolojilerde seçilen konular, çocuğu geleceğe hazırlama bakımından uygundur.

- 2- Çocukların ruhsal ihtiyaçlarını - güven duygusu, başarma ve başarılı olma, bir gruba kabul edilme, sevmeye ve sevilme, öğrenme, oyun ve değişiklik, estetik duygusunu- bir bakıma karşılamışlardır.
- 3- Antolojilerde, çocuğun zihinsel, algısal, sosyal ve duygusal gelişimine yardımcı olacak nitelikte şiirlere yer verilmiştir.
- 4- Antolojilerde, çocuğa ilk kitap sevgisini aşılamak, ilk edebi zevki ve estetik değerleri vermek, çocukları günlük yaşantının gerçekleri konusunda bilgilendirme bakımından uygun örnekler verilmiştir.
- 5- Antolojilere seçilen şiirlerde, çocuğun temel dil becerilerini -okuma, dinleme, konuşma ve yazma- geliştirmeye yönelik şiirler varsa da yeterli olmadığı görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Aksan, D. (1999). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Engin Yayınevi, Ankara
- Alpay, M. , Robert A.(1975). *Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları*, Cem Yayınevi, İstanbul
- Ataman, A. (2001). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, Nobel Yayınları, Ankara
- Baymur , F. , Demiray K. (1961). *Çocuk Edebiyatı Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul
- Cemiloğlu, M. (2004). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*, Aktüel Yayınları, İstanbul
- Ciravoğlu, Ö. (2000). *Çocuk Edebiyatı*, Esin Yayınevi, İstanbul
- Dil, Ş. (1983). *Çocuklara Atatürk Şiirleri*, Ay Yayınları, Ankara
- Elçin, Ş. (1986). *Çocuklarımıza Şiirler*, Ktb Yayınları, Ankara
- Ercan , E. (2004). *20. Yüzyıldan Çocuklara Şiirler*, Varlık Yayınları, İstanbul
- Demirel , Ö. (2000). *Türkçe Öğretimi*, Pegema Yayıncılık, Ankara
- Doğan, M. (1999). Artı Değer Olarak Antoloji, *Ludingirra, Dosya: Şiir Antolojiler Özel Sayısı*, S.10-11
- Demiray , K. (1973). *Türkçe Çocuk Edebiyatı* , Milli Eğitim Yayınevi, İstanbul
- Demiray, K. (1977). *Açıklamalı Çocuk Edebiyatı Antolojisi*, İnkılâp Ve Aka Kitabevleri, İstanbul
- Gökşen E. N. (1966). *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız*, Okat Yayınevi, İstanbul
- Güleryüz , H. (2002). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, Pegema Yayıncılık, Ankara
- Gürel, Z. (2001). *İkibine Doğru Çocuk Edebiyatımız*, Çocuk Edebiyatı İhtisas Kütüphanesi Yayını, Ankara
- Işık, İ (1990). *Yazarlar Sözlüğü*, Risale Yayınları, İstanbul
- Işık, İ. (2004). *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, Yapı Kredi Yayınları, Ankara
- İlaydın, H. (1997). *Türk Edebiyatında Nazım*, Akçağ Yayınları, Ankara
- Karaaliolu, S. K. (1966). *Türk Şiir Sanatı*, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul
- Karakoç, B. vd. (1993). *Şiir Burcunda Çocuk*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul
- Karataş, T. (2001). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Perşembe Kitapları, İstanbul
- Karataş, T. (2001). *Rüyalarımızın Sarışın Buğdayı*, Perşembe Kitapları, İstanbul
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim*, Engin Yayınevi, Ankara
- Kavruk, H. , Salman R. Ve Abidin Öztürk, (2003). *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Uğurel Matbaası, Malatya
- Kıbrıs ,İ. (2000). *Yeni Yüzyıl İçin Çocuk Edebiyatı*, Eylül Yayınevi, İstanbul
- Kurdakul , Ş. (1985). *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, İstanbul
- Maraşlı ,A. (2006) *Evde Okul, Okulda Kalite*, Bilge Yayıncılık, İstanbul

- Memet Fuat,(2004) *Çocuklar İçin Şiirler*, Adam Yayınları, İstanbul
- Moran, B. (1991) *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, Cem Yayınları, İstanbul
- Necatigil, B. (1989) *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, Varlık Yayınları, İstanbul
- Oğuzkan ,A. F. (1979) Dünyada ve Bizde Çocuk Yazınının Değişmesine Toplu Bir Bakış, *Türk Dili*, S. 331
- Oğuzkan , A. F. ,(1983) *Yerli Ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Emel Matbaacılık, Ankara
- Oğuzkan, F. (1995) *Çocuklar İçin Şiir Dünyası*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- Özdemir, E. (1990) *Örnekle-Açıklamalı Edebiyat Bilgileri Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul
- Özkırmı, A. (1983)*Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 1, Cem Yayınevi, İstanbul
- Umran, S., Akay H. (1995) *Şaheser Çocuk Şiirleri Antolojisi*, İşaret Yayınları, İstanbul
- Ural, O. (1979) *Şiirlerde Çocuk*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara
- Şirin, M. R. (1990) *Kafdağındaki Uçurtma*, Erdem Yayınları, İstanbul
- Şirin , M. R. (1994), *Çocuk Edebiyatı*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul
- Tutel, E. Yarım Yüzyıl Öncesinin Gazetecileri Ve Orhan Ural'ın Albümünde Yaşayanlar, *Tarih ve Toplum Dergisi*, İletişim Yayınları, C. 31, S. 185
- Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.1-3, Dergah Yayınları, İstanbul
- Türk Dünyası Edebiyat Kavramları Ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü* (2001) C.1, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara
- Yalçın, A. (2002) *Türkçe Öğretim Yöntemleri*, Akçay Yayınları, Ankara
- Yalçın, A. , Aytaş G. (2003) *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara
- Yardımcı M., Tuncer H. (2002), *Çocuk Edebiyatı*, Ürün Yayınları, Ankara
- Yetkin, S. K. (1969) *Şiir Üzerine Düşünceler*, Varlık Yayınları, İstanbul

EKLER

Ek-1**CUMHURİYET DÖNEMİNDE YAYINLANAN ÇOCUK ŞİİRİ ANTOLOJİLERİ**

Ali Ekrem, Şiir Demeti (1924)

Orhan Seyfi Orhon, Hayat Bilgisi Şiirleri (1929)

Feridun Alkan, Orta Okullar İçin Antoloji (1942)

Türker Acaroğlu, Çocuk Şiirleri Antolojisi (1944)

M. Sunullah Arısoy, Deste (1951)

Şükrü Enis Regü, Şiir Bahçesi: Çocuklar için Atatürk, Memleket, Tabiat ve Aile Şiirleri (1958)

Ferit Ragıp Tuncor, En Güzel Çocuk Şiirleri (1958)

Hüseyin Karakan, Şiir Filizleri (1959)

Kenan Akarsu, Çocuk Dünyası (1963)

Memet Fuat, İlkokul Çocukları İçin Şiirler (1968)

Rakım Çalapala, Yavrutürk Şiirleri (1968)

Ümit Yaşar Oğuzcan, Çocuklara Şiirler (1971)

Ahmet Köksal, Çocuk Şiirleri (1973)

Şükrü Elçin, Çocuklarımıza Şiirler (1974)

Orhan Ural, Şiirlerde Çocuk (1979)

Şahinkaya Dil, Çocuklara Atatürk Şiirleri (1983)

M. Hasan Göksu, Çocuk Şiirleri, 1983

Mustafa Ruhi Şirin, Kaf Dağındaki Uçurtma (1987)

Bahattin Karakoç-Hüseyin Özbay-Mustafa Tatçı, Şiir Burcunda Çocuk (1993)

Memet Fuat, Türk Yazınından Seçilmiş Çocuklar İçin Şiirler (1993)

Enver Ercan, 20. Yüzyılda Çocuklara Şiirler (1994)

A. Ferhan Oğuzkan, Çocuklar İçin Şiir Dünyası (1995)

Sedat Umran-Hasan Akay, Şaheser Çocuk Şiirleri Antolojisi (1995)

Turan Karataş, Rüyalarımızın Sarışın Buğdayı-Çocuk Üzerine Yazılmış Şiirler Güldestesi (1997)

Metin Celal, Çocuk Şiirleri Antolojisi (1998)

ÖZGEÇMİŞ

1981 yılında Burdur'un Yeşilova ilçesinde doğdu. İlkokulu Bursa'da, ortaokulu Sivas'ta, liseyi ise Isparta'da okudu.. 1999 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği bölümüne girdi. 2003 yılında lisans öğrenimini tamamlayarak Isparta'nın Eğirdir ilçesinde bulunan Bağlar İlköğretim Okulu'na atandı. 2004 yılında Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimine başladı. 2006 yılında İstanbul Esenler Habibler Nurettin Uzun İlköğretim Okulu'na atandı. Halen aynı yerde görevine devam etmektedir.